

DET TEOLOGISKE
MENIGHETSAKULTET

Forlat oss vår skyld

En kvalitativ studie av det private skriftemålets
plass i den norske pinsebevegelsen i dag

Niklas Robin Bildøy Slettevoll

Veileder

Professor Terje Hegertun

*Masteroppgaven er gjennomført som ledd i utdanningen ved
Det teologiske Menighetsfakultet og er godkjent som del av denne utdanningen*

Det teologiske menighetsfakultet, 2014/2015, 3. og 4. semester

AVH5010: Avhandling Master i teologi (60 ECTS)

Studieprogram: Master i teologi

To err is human; to forgive, divine.

- Alexander Pope¹

¹ Alexander Pope, *Essay On Criticism* (Hentet fra <http://poetry.eserver.org/essay-on-criticism.html>, den 10.9.2014).

Forord

Å jobbe med denne avhandlingen har vært en lang og omfattende prosess. Selv om jeg har jobbet mye på egenhånd, hadde det ikke vært mulig å gjennomføre prosjektet mitt uten noen bestemte personer. Derfor ønsker jeg å si noen ord som takk til de som har bidratt og støttet meg i denne prosessen.

Først ønsker jeg å rette min takknemlighet til de fem informantene mine som lot meg intervju dem. De har alle bidratt til nyttige og interessante innsikter i forhold til temaet mitt. Materialet jeg fikk fra dem kan sies å være selve ryggraden i avhandlingen min. Samtidig opplevde jeg også at hvert enkelt intervju var inspirerende og lærerike på et personlig plan.

Jeg ønsker også å takke min veileder, Terje Hegertun. Jeg har lært mye av ham i løpet av det året jeg har jobbet med avhandlingen. Hans innspill og råd har definitivt løftet arbeidet mitt. I tillegg har jeg opplevd å møte en åpen dør og en stor villighet til å samtale og hjelpe, noe jeg er veldig takknemlig for.

Det siste året var jeg så heldig å få gifte meg med Kjersti Ingeborg. Hun har vært en stor støtte, samtidig som hun hele veien har vært veldig oppmuntrende i forhold til arbeidet mitt. Hun skal også ha takk for å ha holdt ut med mine små høytlesninger av oppgaven underveis. Samtidig vil jeg også takke familien min for deres oppmuntringer. Jeg ønsker spesielt å nevne mamma, pappa og min bror, Steffen.

Å studere skriftemålet i pinsebevegelsen har vært veldig lærerikt, men det har også vært utfordrende og gjort meg mer ydmyk. Jeg har lært å se verdien i en over tusen år gammel kirkelig praksis som jeg ikke har hatt noe forhold til tidligere. For mange har skriftemålet vært til stor hjelp i tunge tider i livet. Jeg håper derfor at min avhandling kan vekke en større oppmerksomhet omkring skriftemålet blant pinsevenner i Norge.

Oslo, den 22/6-2015

Niklas Robin Bildøy Slettevoll

Innholdsfortegnelse

FORORD	3
1 INTRODUKSJON	7
1.1 INNLEDNING	7
1.2 TEMA OG BAKGRUNN	7
1.3 PROBLEMSTILLING OG FORSKNINGSSPØRSMÅL	8
1.4 AVGRENsing.....	9
1.5 BEGREPSFORKLARING	9
1.6 FAGLIG PLASSERING OG ANNEN RELEVANT FORSKNING.....	11
1.6.1 <i>Faglig plassering</i>	11
1.6.1.1 Praktisk teologi.....	11
1.6.1.2 Systematisk teologi.....	13
1.6.2 <i>Annen relevant forskning</i>	14
1.7 PINSEBEVEGELSEN OG SKRIFTEMÅLET.....	15
1.8 DISPOSISJON	18
2 LITTERATUR OG TEORIGRUNNLAG	20
2.1 INNLEDNING	20
2.2 LITTERATUR	20
2.3 TEORIER RUNDT SKRIFTEMÅL OG PERSONLIG SYNDSBEKJENNELSE	21
2.3.1 <i>Historisk bakgrunn</i>	21
2.3.2 <i>Ulike kirkesamfunn - ulik praksis</i>	23
2.3.2.1 Den katolske kirke.....	24
2.3.2.2 Den evangelisk-lutherske kirke.....	25
2.3.2.3 Andre kirkesamfunn.....	28
2.3.3 <i>Teologisk bakgrunn for skriftemålet</i>	29
2.3.3.1 Katolsk skriftemålsteologi.....	29
2.3.3.2 Evangelisk-luthersk skriftemålsteologi.....	33
2.3.4 <i>Personer som har fremmet bruken av skriftemål i Norge</i>	36
2.3.4.1 Per Arne Dahl	37
2.3.4.2 Halvor Bergan	39
2.3.5 <i>Skriftemålets rolle i psykologien</i>	41
2.4 OPPSUMMERING	44
3 FORSKNINGSMETODE	45
3.1 INNLEDNING	45
3.2 METODEVALG.....	45
3.2.1 <i>Kvalitativ metode</i>	45
3.2.2 <i>Intervju</i>	46
3.3 BESKRIVELSE AV DATAINNSAMLINGSPROSESSEN.....	46
3.3.1 <i>Utvelgelse av informanter</i>	46
3.3.2 <i>Intervjuspørsmål</i>	48
3.3.3 <i>Datainnsamlingen</i>	49
3.4 METODE FOR ANALYSE AV DATAENE.....	50
3.5 FORSKNINGENS PÅLITELIGHET	52
3.5.1 <i>Troverdighet</i>	52
3.5.2 <i>Gyldighet</i>	53
3.5.3 <i>Overførbarhet</i>	54
3.5.4 <i>Refleksjoner rundt forskningens pålitelighet</i>	54
3.6 ETISKE REFLEKSJONER	55
3.6.1 <i>Forskerens rolle</i>	55
3.6.2 <i>Samtykkeerklæring fra informantene</i>	56

3.6.3 Personvern.....	56
3.7 OPPSUMMERING	57
4 PRESENTASJON OG ANALYSE AV DATAMATERIALET	59
4.1 INNLEDNING	59
4.2 INFORMANTENES FORSTÅELSE AV SKRIFTEMÅLETS FOREKOMST OG UTBREDELSE.....	59
4.2.1 Kjennskap til skriftemålets forekomst og utbredelse	60
4.2.2 Tilbud og etterspørsel av skriftemål	61
4.2.3 Forkynnelse om skriftemål.....	62
4.2.4 Oppsummering	64
4.3 INFORMANTENES FORSTÅELSE AV SKRIFTEMÅLET	64
4.3.1 Assosiasjoner til begrepet skriftemål.....	65
4.3.2 Syndsbekjennelse overfor andre troende.....	66
4.3.3 Absolusjonen.....	67
4.3.4 Nøklemakten og det allmenne prestedømme.....	68
4.3.4.1 Nøklemakten.....	68
4.3.4.2 Det allmenne prestedømme.....	69
4.3.5 Botsøvelser	70
4.3.6 Nåde og tilgivelse.....	71
4.3.7 Personlig synd	72
4.3.8 Kriterier for og krav til å skrifte	72
4.3.9 Frelse i skriftemålet.....	73
4.3.10 Holdninger til skriftemålet.....	74
4.3.11 Oppsummering.....	74
4.4 INFORMANTENES ERFARINGER MED SKRIFTEMÅLET	76
4.4.1 Hvordan informantene bekjenner synd.....	77
4.4.2 Hvem informantene skrifter til.....	79
4.4.3 Hvordan informantene praktiserer skriftemålet.....	80
4.4.4 Hvordan informantene forsikrer seg om syndenes forlatelse	82
4.4.5 Oppsummering	83
4.5 INFORMANTENES BEGRUNNELSE FOR PRAKTISERING AV SKRIFTEMÅLET	84
4.5.1 Begrunnelse for skriftemålet utenfor Bibelen.....	84
4.5.2 Begrunnelse for skriftemålet i Bibelen.....	85
4.5.3 Informantenes tolkning av Jak 5,16	88
4.5.4 Oppsummering	90
4.6 OPPSUMMERING	91
5 DRØFTING	92
5.1 INNLEDNING	92
5.2 SKRIFTEMÅLETS FOREKOMST OG UTBREDELSE I LYS AV RELEVANT TEORI	92
5.2.1 Ikke-obligatorisk skriftemål	93
5.2.2 Avstandtagen til Den katolske kirke	95
5.2.3 Mangel på forkynnelse om skriftemålet.....	96
5.2.4 Skriftemålsliknende samtaler.....	97
5.2.5 Nyskapelsesteologi.....	99
5.2.6 Oppsummering	100
5.3 FORSTÅELSE AV SKRIFTEMÅLET I LYS AV RELEVANT TEORI.....	101
5.3.1 Syndsbekjennelsen	101
5.3.2 Absolusjonen og nøklemakten	105
5.3.2.1 Absolusjonen	105
5.3.2.2 Nøklemakten og de som forretter skriftemålet.....	106
5.3.3 Botsøvelser	110
5.3.4 Oppsummering	114
5.4 BEGRUNNELSE FOR SKRIFTEMÅLET I LYS AV RELEVANT TEORI.....	115
5.4.1 Begrunnelse for skriftemålet utenfor Bibelen.....	115

5.4.2 Begrunnelse for skriftemålet i Bibelen.....	117
5.4.3 Oppsummering	120
5.5 OPPSUMMERING	121
6 KONKLUSJON.....	123
6.1 FORSKNINGRESULTAT	123
6.2 IMPLIKASJONER FOR DET PENTEKOSTALE SKRIFTEMÅL	124
6.3 VIDERE FORSKNING.....	125
BIBLIOGRAFI	127
INNHOLDSFORTEGNELSE VEDLEGG	130

1 Introduksjon

1.1 Innledning

I dette kapitlet kommer jeg først til å gjøre rede for avhandlingens tema og bakgrunn, for så å presentere avhandlingens problemstilling og forskningsspørsmål. Deretter kommer jeg til å si noe om avgrensningen av oppgaven, definere sentrale begreper og si litt om forskningens faglige plassering og annen forskning som er gjort på dette området tidligere. Så vil jeg også helt kort beskrive hovedelementer ved den norske pinsebevegelsen og forholdet til skriftemålet. Til slutt vil jeg beskrive oppgavens struktur.

1.2 Tema og bakgrunn

Martin Luther mente at skriftemålet var viktig for den troendes sjelsliv, og i Den katolske kirke er det obligatorisk å skrifte minst én gang i året.² Men det kan se ut som at dette ikke har stått sentralt i pinsebevegelsens lære. Siden skriftemålet både har vært og er framtrødende innenfor andre store kirkesamfunn, kan man følgelig spørre seg hvilken plass dette egentlig har i pinsebevegelsen. Målet med denne avhandlingen er å avdekke hva skriftemålets rolle er i den norske pinsebevegelsen i dag.

Inspirasjonen for avhandlingens tema har jeg funnet blant annet i det tradisjonelle privatskriftemålet, men også i noen bibelsteder som taler om bekjennelse av personlig synd og tilgivelsens forløsende kraft blant mennesker. Et av disse bibelstedene handler om det å bekjenne synder overfor hverandre og står i Jak 5,16: «Bekjenn da syndene for hverandre og be for hverandre, så dere kan bli helbredet. Et rettferdig menneskes bønn er virksom og utretter mye». Det står deretter om tilgivelse og fastholdelse av synder i Joh 20,22-23, hvor Jesus sier til disiplene sine: «Ta imot Den hellige ånd. Dersom dere tilgir noen syndene deres, da er de tilgitt. Dersom dere fastholder syndene for noen, er de fastholdt».

² *Konkordieboken. Den evangelisk-lutherske kirkes bekjennesskrifter*, (Oslo: Lunde Forlag, 1985), 382-85. *Decrees of the Ecumenical Councils. Volume 1. Nicaea to Lateran V*, ed. Norman P. Tanner S.J., 2 vols. (London: Sheed and Ward, 1990), 245.

Jeg kommer ikke til å gå inn i noen hermeneutisk fortolkning av disse bibelstedene her, men ønsker å peke på at de kan virke som en inspirasjon til å ta personlig syndsbejennelse på alvor. Dette, og det at skriftemålet har en viktig plass i andre kirkesamfunn, har vært utgangspunktet for mitt valg av tema for avhandlingen. På bakgrunn av dette vil det være interessant å finne ut mer om pinsevenners syn på skriftemålet.

Å finne skriftemålets plass i den norske pinsebevegelsen vil innebære å si noe om hva pinsevennes skriftemål er, hvor og hvordan det gjennomføres og hvilke begrunnelser det finnes for eller mot en slik praksis.

1.3 Problemstilling og forskningsspørsmål

For min avhandling har jeg formulert følgende problemstilling:

Hvilken plass har skriftemålet i pinsebevegelsen i Norge i dag?

På bakgrunn av denne problemstillingen har jeg satt opp noen underordnede forskningsspørsmål som vil være veiledende for hvordan jeg går fram i arbeidet med å besvare problemstillingen. Disse er som følger:

1) Praktiseres noen form for skriftemål eller skriftemålsliknende bejennelser av personlig synd i pinsebevegelsen i Norge? 2) Hvordan kan en slik praksis se ut? 3) Hvordan forholder norske pinsevenner seg til skriftemålet og bejennelse av personlig synd? 4) Hva er årsakene til en slik praksis, eller mangelen på den, i pinsebevegelsen?

Spørsmål 1 handler om å finne ut hvorvidt det finnes en skriftemålspraksis i pinsebevegelsen, og er ikke rettet mot å finne ut akkurat i hvor stor grad en slik praksis eventuelt finner sted. Spørsmål 2 dreier seg rundt de ulike sidene ved hvordan skriftemål og skriftemålsliknende samtaler praktiseres. Spørsmål 3 er rettet mot å finne ut hvordan skriftemålet forstås av pinsevenner, og også avdekke hvilke holdninger som finnes til skriftemålet. Spørsmål 4 søker å finne ut hvilke begrunnelser pinsevenner kan

ha for å praktisere skriftemål, samt også hvilke årsaker som kan gjøre at skriftemålet eventuelt ikke praktiseres.

1.4 Avgrensing

En naturlig innfallsvinkel for dette temaet ville vært skriftemålets plass i norsk pinseteologi, historisk sett. Siden dette ikke er en historisk studie, men en empirisk studie av dagens forhold, har jeg valgt ikke å gå inn i en utpreget litteraturstudie av skrifter innenfor norsk pinseteologi. Likevel vil noen slike betraktninger bli dratt inn i løpet av avhandlingen.

Det kunne også vært interessant å dykke dypere ned i de psykologiske aspektene ved norske pinsevenners opplevelse av personlig syndsbejennelse og skriftemål. Dette havner heller ikke helt innenfor rammene av denne avhandlingen, men noen steder vil jeg likevel dra inn synspunkter fra psykologien rundt skriftemål og syndsbejennelse.

Også verdt å være oppmerksom på, er at jeg i denne avhandlingen hovedsaklig fokuserer på det private, eller hemmelige, skriftemål. Dermed er ikke avhandlingens hovedanliggende andre typer skriftemål, som alminnelig skriftemål, kjærlighetens skriftemål eller troens skriftemål, selv om disse vil bli nevnt på ulike steder.³

1.5 Begrepsforklaring

Det tradisjonelle skriftemålet finner man i flere av de store kirkesamfunnene i verden, som den romersk-katolske kirke, den lutherske kirke og den ortodokse kirke.⁴ Her er det snakk om bejennelse av personlige synder overfor en prest, som på vegne av Gud tilsier syndenes forlatelse og pålegger synderen eventuelle botsgjærninger. Dette må gjøres før skriftefaren kan forrette syndstilgivelsen eller absolusjonen. Botsøvelser er imidlertid ikke nødvendig i samtlige kirkesamfunn.

³ Se f.eks. punkt 2.3.2 for ulike typer skriftemål.

⁴ *Konkordieboken*; Friedrich Heiler, *Die Ostkirchen. Neubearbeitung von «Urkirche und Ostkirche»* (München: Ernst Reinhardt Verlag, 1971), 174; *Den katolske kirkes katekisme*, (Oslo: St. Olav forlag, 1994), 371 ff.

Synsbejennelse, eller det å bejennere synd, handler om å erkjenne at man har begått synd og at man er skyldig. I denne sammenheng handler det hovedsaklig om at man er skyldig og syndig overfor Gud, selv om det i noen tilfeller nevnes bejennelse av synd overfor mennesker man har forurettet. *Absolusjon* derimot, er en form for rituell avløsning, hvor en prest eller et annet menneske som en del av skriftemålet sier at syndene til den som har lagt fram sin synsbejennelse er tilgitt. Det er altså en tilgivelse eller synsforlatelse, som i denne sammenhengen framsies på Guds vegne. Både synsbejennelse og absolusjon kan imidlertid praktiseres ulikt i forskjellige kirkesamfunn.

Det finnes flere oppfatninger rundt forståelsen av skriftemål. En enkel definisjon eller beskrivelse av hva skriftemålet er finner man hos Halvor Bergan: «[Skriftemålet] er [...] å bejennere synd og ta imot tilgivelse».⁵ Likevel er det ikke sikkert at denne definisjonen er passende heller. Det å «ta imot tilgivelse» kan forstås som at man får tilgivelse først der og da, gjennom det å skrifte. Eller det kan forstås som at mennesket selv er det som gir syndenes forlatelse, framfor at det er noe man allerede har fått ved Kristi forsoning. Dermed vil kanskje ikke alle være enig i denne definisjonen ved første øyekast.

Pentekostal litteratur ser ikke ut til å foreslå at mennesker administrerer synsforlatelse til hverandre på vegne av Gud. Duffield og Van Cleave skriver at sikkerheten for at vi har blitt tilgitt får vi ganske enkelt gjennom troen på Jesu oppstandelse.⁶ Grunnleggeren av pinsebevegelsen i Norge, T. B. Barratt, skriver at vi finner vår rettferdiggjørelse i Kristi soningsverk på Golgata.⁷ Han skriver også: «Jeg sier ofte på mine møter: 'Du behøver ikke engang komme fram til forbønn, men er du i syndenød, så grip Jesu frelsesverk som ditt der du befinner deg nå.'»⁸ Det synes klart at også Barratt fant tilgivelsens forsikring i oppstandelsen, selv om det her handler om frelsesinnbydelse heller enn det å ha syndet etter dåpen.

⁵ Halvor Bergan, *Skyldig og frikjent. Om skriftemålet* (Kristiansand: [H. Bergan], 1998), 40.

⁶ Guy P. Duffield and Nathaniel M. Van Cleave, *Foundations of Pentecostal Theology* (San Dimas, CA: L.I.F.E. Bible College, 1987), 201.

⁷ Thomas Ball Barratt, *Minneutgave. 3: Skrifter i utvalg. Brennende spørsmål* (Oslo: Filadelfiaforlaget, 1950), 10ff., 127.

⁸ *Ibid.*, 169.

De fleste protestanter, mange pinsevenner medregnet, vil nok likevel være enig i Bergans beskrivelse av skriftemålet, med den forståelsen at man enten tar i mot syndenes forlatelse der og da, at det er noe man mottar kontinuerlig ettersom man har syndet, eller at mennesket selv åpner seg for mottakelse av syndstilgivelse etter å ha skriftet og kan da tro på syndenes forlatelse.

Når jeg studerer skriftemålet i pinsebevegelsen, så har jeg også lett etter tilfeller av ulike former for personlig syndsbejennelse, tale om personlig synd og samtaler hvor personer blir minnet på tilgivelsen de har fått i Kristus. Det har altså ikke vært begrenset til det tradisjonelle skriftemålet i streng forstand, som vi finner i for eksempel Den katolske kirke, men skriftemål i bredere forstand, som å bekjenne eller å tilstå synder overfor et menneske, og motta syndenes forlatelse. Det vil si at det omfatter også for eksempel forbønnsituasjoner, hvor en som ber om forbønn samtidig bekjenner synd, og hvor forbederen da sier at vedkommende er tilgitt. Dette har jeg gjort for å finne ut om skriftemålet kanskje praktiseres i annerledes former enn det tradisjonelle. I tilfeller hvor skriftemål praktiseres utenfor rammene til det tradisjonelle privatskriftemålet, har jeg omtalt det som *skriftemålsliknende samtaler*.

1.6 Faglig plassering og annen relevant forskning

1.6.1 Faglig plassering

Som vi har sett ovenfor, vil dette være en studie av en bestemt praksis innenfor et kristent trossamfunn, nærmere bestemt skriftemål og skriftemålsliknende praksiser i pinsebevegelsen. Spørsmålet er da hvor dette temaet vil havne faglig sett. Fokuset i denne avhandlingen er avgjørende for hvilke fagfelt den havner inn under.

1.6.1.1 Praktisk teologi

Selv om mange teologiske fagfelt nok på sine måter berører den praktiske siden ved det kristne livet, har den praktiske teologien dette som sitt hovedområde. Her er man opptatt av å studere den menneskelige erfaring i kirkelige felleskap, hvor denne

erfaringen kan være med å belyse Bibelen.⁹ Dermed er erfaringer en del av den teologiske fortolkningsrammen rundt forståelsen av Skriften og hvordan Ordet leves ut.¹⁰

Skjevesland skriver at: «Praktisk teologi er betegnelsen på det faglige engasjement som beskjeftiger seg med kirkens livsytringer slik de utfolder seg gjennom hele det kirkelige felleskap og dets ulike 'funksjonærer'». ¹¹ Skjevesland forklarer at flere ulike teologiske disipliner inngår i begrepet praktisk teologi. Han nevner blant annet prekenlære, liturgikk, sjelesorg og pastorallære, samt også ekklesiologi, som omfatter for eksempel kirkekunnskap og kirkeforskning.¹²

Mowat og Swinton mener at praktisk teologi vanskelig kan beskrives i en enkel definisjon, men forsøker å definere det slik:

Practical Theology is critical, theological reflection on the practices of the Church as they interact with the practices of the world, with a view to ensuring and enabling faithful participation in God's redemptive practices in, to and for the world.¹³

Den praktiske teologien har da som fokus teologisk refleksjon rundt kirkens praktiske utfoldelser, samt å sørge for at denne refleksjonen fører til en trofast deltakelse i en praksis som er i henhold til det man forstår som Guds plan for kirken og verden.

Problemstillingen i denne avhandlingen er «hvilken plass har skriftemålet i pinsebevegelsen i Norge». Siden jeg da i høyeste grad er opptatt av å studere en av menighetens «praksiser» og «livsytringer» og reflektere rundt disse, kan man si at oppgaven faller innenfor disse definisjonene av praktisk teologi.

Jeg er opptatt av å finne ut noe om en bestemt praksis innenfor et kirkesamfunn, og tar utgangspunkt i menneskelig erfaring, som da både berører sjelesorg, liturgi,

⁹ Harriet Mowat and John Swinton, *Practical Theology and Qualitative Research* (London: SCM Press, 2006), 5-6.

¹⁰ Ibid.

¹¹ Olav Skjevesland, *Invitasjon til praktisk teologi. En faginnføring* (Oslo: Luther Forlag, 1999), 15.

¹² Ibid.

¹³ Mowat and Swinton, *Practical Theology and Qualitative Research*, 6.

kirkekunnskap og kirkeforskning. Skriftemålet kan gjerne settes i sammenheng med sjelesorg, samt at skriftemålet kan inneholde liturgiske mønstre, selv om det ikke vil være gudstjenesteliturgi. Samtidig vil denne forskningen gi en dypere innsikt i pinsebevegelsen, og vil sees i sammenheng med andre kirkesamfunn, slik at det havner innenfor et ekklesiologisk perspektiv.

I min oppgave tar jeg utgangspunkt i informantenes tanker og erfaringer rundt skriftemålet, slik at den i så måte vil være deskriptiv. Ut fra definisjonene ovenfor, kan man spørre seg hvorvidt den praktiske teologi kun befatter seg med å beskrive kirkelige utfoldelser og reflektere rundt disse, eller om den i tillegg til denne deskriptive funksjonen også har et normativt preg. Dette drøftes av Skjevesland, som skriver om praktisk teologi at:

Faget analyserer kirkelig praksis i sin kontekst, reflekterer over kirkelig praksis i lys av bibelteologi, kirkehistorie og systematisk teologi - med henblikk på å bistå kirken i realiseringen av dens oppdrag. Denne forståelse innebærer at praktisk teologi, som altså har sin historisk-deskriptive side, må ha et *normativt-veiledende* sikte.¹⁴

Praktisk teologi er altså også ute etter å si noe normativt om den praksis og de erfaringer som beskrives. Også min oppgave vil inneholde normativt-veiledende innspill.

1.6.1.2 Systematisk teologi

På den måten vil oppgaven ha et systematisk-teologisk preg. I likhet med den praktiske teologi, gjør også systematisk teologi seg bruk av flere fagfelt, blant annet praktisk teologi, bibelteologi og kirkehistorie.¹⁵ Den systematiske teologi har som siktemål å være *normativ*, fordi den søker å si noe sant om den kristne tro, som er relevant for mennesker i dag.¹⁶ Dermed er det nåtid som er i fokus. Torleiv Austad skriver om den systematiske teologi:

¹⁴ Skjevesland, *Invitasjon til praktisk teologi. En faginnføring*, 61.

¹⁵ Torleiv Austad, *Tolkning av kristen tro. Metodespørsmål i systematisk teologi* (Kristiansand: Høgskoleforlaget, 2008), 28.

¹⁶ *Ibid.*, 32.

Poenget er å drøfte spørsmålet om hvordan en kan tale om Gud i dag. I dette faget er det ikke tilstrekkelig å se tilbake og tolke den historiske åpenbaring. En må samtidig lytte til hva dagens mennesker kan fortelle, og forsøke å forstå deres livssituasjon og ta på alvor deres tanker og følelser.¹⁷

I denne avhandlingen er jeg ikke kun opptatt av å beskrive skriftemålets historiske utvikling eller hva Bibelen kan si om det. Den er heller ikke utelukkende deskriptiv, i form av at jeg kun presenterer noen utvalgte pinsevenners syn på skriftemålet. Målet er på en systematisk måte å sette disse i sammenheng og la de ulike kildene og teoriene være i dialog med hverandre, slik at resultatet blir en helhetlig, aktuell og normativt-veiledende forståelse av skriftemålet. «Det skjer på basis av de bibelske skrifter - med røtter i deler av kirkens historie og i samtale om forståelsen av gudstroen i lys av de spørsmål som det er interesse for i den aktuelle situasjon», som jo er den systematiske teologiens oppgave.¹⁸ Dermed vil denne avhandlingen havne innenfor fagfeltet systematisk teologi.

1.6.2 Annen relevant forskning

Siden pinsebevegelsen historisk sett i stor grad har vært en anti-intellektuell bevegelse, altså at den ikke har vært opptatt av at lederne trenger noen form for formell utdannelse, har det ikke blitt skrevet mye faglig stoff her tidligere.¹⁹ Dette kan være en av grunnene til at det har vært vanskelig å finne litteratur som tar opp dette temaet, men hovedsaklig er det nok fordi skriftemålet ikke ser ut til å ha hatt noen nevneverdig plass innenfor pinsebevegelsen i Norge.

Selve skriftemålet er det derimot blitt forsket på av flere. I Norge har Halvor Bergan skrevet om skriftemålets historie i Den norske kirke i sin doktorgradsavhandling

¹⁷ Ibid., 36.

¹⁸ Ibid., 33.

¹⁹ James D. G. Dunn, "Pinsevevnene," in *2000 år med Kristus*, ed. Carl Fr. Wisløff (Oslo: Luther Forlag, 1981), 620.

«Skriftemål og skriftestol» (1982).²⁰ Innenfor det psykologiske fagfelt har Erik Berggren gjennomført en psykologisk analyse av skriftemålet i boken «*The Psychology of Confession*» (1975).²¹ Likevel har det ikke, såvidt jeg har greid å finne ut, blitt forsket på skriftemålet i den norske pinsebevegelsen. Dermed kan denne avhandlingen være den første i sitt slag. Derfor vil annen relevant forskning ikke havne helt innenfor samme rammer, men basere seg på noe ulike innfallsvinkler enn det jeg har.

1.7 Pinsebevegelsen og skriftemålet

Pinsebevegelsen hadde sin begynnelse i USA i 1906, og kom til Norge tidlig i 1907, gjennom den norske metodistpresten T. B. Barratt. Den sprang ut fra metodismen og hellighetsbevegelsen i Amerika.²² Karakteristisk for pinsebevegelsens lære er dens vektlegging på rettferdiggjørelse og helliggjørelse, og dens karismatikk, hvor renselse fra synd og åndsdåp med påfølgende tungetale har stått sentralt.²³ Renselsen er nødvendig for å kunne komme inn i himmelen, og består i at Gud rensar den troendes hjerte fra synd, slik at den troende kan oppnå helliggjørelse.²⁴ Åndsdåpen er her adskilt fra dåpen i vann, og består i at den troende mottar kraft fra Den hellige ånd.²⁵ Den kristnes åndelige utvikling vil da være at vedkommende mottar rettferdiggjørelsen ved nåde, opplever en Guds renselse fra synd, og blir døpt i Ånden.²⁶ Samtidig har ikke pinsebevegelsen en felles tros lære, siden de enkelte menigheter er autonome i sin styringsform.²⁷

Pinsevennenes forhold til skriftemålet er følgelig et tilsynelatende uskrevet blad. Få pinsemenigheter ser ut til å flagge skriftemålet spesielt høyt. I en gjennomgang av en rekke hjemmesider til norske pinsemenigheter på internett, fant jeg bare én som nevner at de tilbyr skriftemål, uten at det sier noe om skriftemålets faktiske utbredelse.

Som sagt nevnes skriftemålet nærmest ikke i pentekostal litteratur heller, og bare et par

²⁰ Halvor Bergan, *Skriftemål og skriftestol: skriftemålet i Den norske kirke fra reformasjonstiden til i dag* (Oslo: Universitetsforlaget, 1982).

²¹ Erik Berggren, *The Psychology of Confession, Studies in the history of religions* (Leiden: E. J. Brill, 1975).

²² Carl Fr. Wisløff, *Kristne kirkesamfunn* (Oslo: Lunde, 1988), 149-50.

²³ *Ibid.*, 150 ff.

²⁴ *Ibid.*, 150-52.

²⁵ *Ibid.*, 150.

²⁶ *Ibid.*, 150 ff.

²⁷ *Ibid.*, 151.

steder har jeg vært i stand til å finne at ordet skriftemål har blitt brukt direkte. For eksempel nevnes det hverken i Nils Bloch-Hoells anerkjente verk «*Pinsebevegelsen*» (1956), eller i Martin Skis tobindsverk om pinsebevegelsen, «*Fram til urkristendommen*» (1957).

Men Bjarne Nysæter, en tidligere pinsepredikant og pastor som var spesielt opptatt av blant annet sjelesorg, nevnte syndsbekjennelse og skriftemål i en tale han holdt om helliggjørelse under 75-årsjubileet for pinsebevegelsen i 1982. Der sier han at:

Det gamle menneske skal avlegges, lærte apostlene. Dette skjer ved overgivelsen til Jesus og foreningen med ham ved likheten ved hans død. Og en meget viktig side ved det å avlegge det gamle menneske, ligger også i det å bekjenne konkrete synder. Ved syndsbekjennelser legger man nemlig av vonde samvittighets-byrder.²⁸

Nysæter sier videre:

Tidligere nevnte vi at avleggelsen bl.a. skjer ved skriftemål eller syndsbekjennelse. Men selve erfaringen av den «frydefulle utvekslingen» er en typisk forløsningsopplevelse som formidles ved Jesu soningsblod og Ånd.²⁹

Skriftemålet og syndsbekjennelsen sees her altså som en del av helliggjørelsesprosessen, hvor det å bekjenne bestemte synder er en viktig del av det å bli et nytt menneske i Kristus. Denne såkalte «frydefulle utvekslingen» er noe han henter fra Martin Luther, hvor han sikter til at man bytter ut ens tidligere syndige liv med et nytt liv, der man vender seg bort fra synden og tar på seg «Kristi sinn og natur [...]».³⁰

Nysæter skriver også om skriftemålet i boken «*Kristenliv og temperament*» (1969), hvor han sier at skriftemålet er godt for sjelen: «Syndsbekjennelsen er som noe av sjelens daglige brød. Men vi må også ha det en kaller 'avløsning'. Da først opplever vi indre

²⁸ *Pinsebevegelsen i Norge 75 år, 1907-1982: jubileumskonferansen i tekst og bilder* (Oslo: Filadelfiaforlaget, 1982), 41.

²⁹ *Ibid.*, 43.

³⁰ *Ibid.*

forløsning og frigjøring».³¹ Her beskrives altså skriftemålet slik at det består av både syndsbejennelse og absolusjon, hvor absolusjonen sees på som avgjørende.

Ivar Trannum, en tidligere pinsepastor, skriver om det å bejennne synd overfor en sjelesørger, i sin bok «*Menigheten og vi*» (1965):

Det har hendt at venner har bejenn sin synd for å få hjelp, men akk, det ble en dårlig hjelp, for etter en tid fikk de høre om sin synd på bygda. Han eller hun som skulle være den hjelpende og være sjelesørgeren, var ikke tilliten verdig.³²

Det nevnes ikke direkte noen bejennelse av synd overfor mennesker i form av skriftemål, fordi det ikke hentydes til tilsigelsen av syndenes forlatelse. For pinsevevne har det dermed vært gjennom troen på Kristus man har fått tilgivelse og forsikring om tilgivelse, og ikke ved skriftemål eller ved at mennesker tilgir hverandre på vegne av Gud. Men det viser at det i sjelesorgsrommet har vært en åpenhet for å hjelpe mennesker med sin syndighet.

T. B. Barratt nevner noe i forhold til det å bejennne synd overfor de man har forurettet, hvor man da skal søke forsoning og be om tilgivelse, og han legger til at man bør «[...] dernest søke veiledning hos noen som man tror kan veilede i Guds ord og be».³³ Igjen er det derimot samme problem som i tilfellet med Trannum, nemlig at skriftemål og absolusjon ikke nevnes, selv om også dette kan tyde på at det har eksistert noe i pinsebevegelsen som kanskje har lignet skriftemålet. Barratt har imidlertid uttalt seg om den offentlige syndsbejennelse som ble praktisert av Oxfordbevegelsen, og hans datter Solveig Barratt Lange skriver:

Til spørsmålet om det er nødvendig å bejennne sin synd for alle og enhver, sa han: Nei, slett ikke. En av de beste talerne ved Sunderland-konferansen sa at israelittene drog ikke egypternes lik fram av yndet, men lot dem ligge der. Disse deres gamle fiender hadde Gud

³¹ Bjarne Nysæter, *Kristenliv og temperament* (Oslo: Filadelfiaforlaget, 1969), 90.

³² Ivar Trannum, *Menigheten og vi* (Oslo: Filadelfiaforlaget, 1965), 124.

³³ Thomas Ball Barratt, *Minneutgave. 5: Verdens midtpunkt - Jesus. Hva han var, er og blir, og hva nyteologene har villet gjøre ham til* (Oslo: Filadelfiaforlaget, 1950), 207.

overvunnet og således med våre gamle synder. La dem ligge i dypet hvor Gud har kastet dem, bak sin rygg. Bare bekjennelsen frelser ingen, for hvis den kunne frelse, da ville vi blitt frelst ved våre gjerninger. Vi blir frelst alene ved troen på Jesu Kristi blod.³⁴

Barratt tok med andre ord sterkt avstand fra Oxfordbevegelsens offentlige syndsbekjennelse overfor hele menigheten. Han understreker her at han mente at man ikke kan frelses gjennom syndsbekjennelsen alene, men at det skjer ved troen på Jesus.

1.8 Disposisjon

Oppgaven inneholder seks kapitler med brødtekst, i tillegg til forside, forord, innholdsfortegnelse, litteraturliste og vedlegg. Det innledende kapitlet tar opp spørsmål knyttet til avhandlingens tema og bakgrunn, problemstilling og forskningsspørsmål, avgrensing, sentrale begreper, faglig plassering og annen relevant forskning, samt et kort avsnitt om pinsebevegelsen.

Kapittel 2 redegjør for relevant litteratur og teori som jeg har brukt i avhandlingen. Jeg presenterer litteraturen jeg har brukt og teorier rundt skriftemål og personlig syndsbekjennelse. Her går jeg inn i den historiske bakgrunnen og utviklingen til skriftemålet, hvordan det brukes i ulike kirkesamfunn og hva den teologiske begrunnelsen for skriftemålet er i henholdsvis Den katolske og Den evangelisk-lutherske kirke. Jeg viser også til noen personer som har fremmet bruk av skriftemål i Norge, og jeg presenterer et psykologisk perspektiv på skriftemålet.

I kapittel 3 redegjør jeg for den kvalitative forskningsmetoden jeg har brukt. Jeg beskriver her også hvordan jeg har samlet inn intervjudata, hvordan intervjuene ble gjennomført og hvilken metode jeg har brukt for å analysere datamaterialet. Jeg gjør meg også noen refleksjoner rundt forskningens pålitelighet og etikk.

³⁴ Solveig Barratt Lange, *T.B. Barratt: et Herrens sendebud* (Oslo: Filadelfiaforlaget, 1962), 298.

Kapittel 4 er en presentasjon av datamaterialet jeg har samlet inn, hvor jeg da gjør en kritisk analyse av stoffet, mens i kapittel 5 foretar jeg en drøfting av datamaterialet sett i lys av den relevante teorien som ble presentert i kapittel 2. Til slutt kommer avhandlingens konklusjon i kapittel 6.

2 Litteratur og teorigrunnlag

2.1 Innledning

For å få en bedre forståelse av hva skriftemålet er, hvor det kommer fra og hvorfor det praktiseres, er det nødvendig å gå dypere inn i dets historie, teologi og fenomenologi. Her kommer jeg da til først å presentere litteraturen jeg har anvendt i oppgaven. Videre vil jeg gjøre en kort historisk skissering av skriftemålets utvikling fra oldkirken fram til reformasjonen, samt hvordan skriftemålet praktiseres i ulike kirkesamfunn i dag. Samtidig vil jeg gå dypere inn i katolsk og luthersk teologi rundt skriftemålet, siden disse kirkene er noen av de som har hatt mest innflytelse på kristenheten i Norge. Deretter vil jeg presentere et par personer som har vært opptatt av å fremme skriftemålet i Norge. Jeg vil også gjøre rede for en psykologisk analyse av skriftemålet. Til slutt kommer jeg til å oppsummere hovedpunktene i dette kapitlet.

2.2 Litteratur

Som nevnt i forrige kapittel, har det det ikke vært foretatt noen undersøkelse av skriftemålets plass i pinsebevegelsen, selv om temaet sporadisk har vært nevnt i norsk pentekostal litteratur.

Grunnlaget for drøftingskapitlet i avhandlingen er det empiriske datamaterialet, som blir drøftet i lys av ulike teorier. Disse teoriene presenteres her. Litteraturen jeg har anvendt i denne avhandlingen har i stor grad dreid seg omkring lutherske og katolske konfesjonsskrifter, siden jeg har vært opptatt av å bruke noen av de mest grunnleggende kildene til læresetningene innenfor disse kirkesamfunnene.

På den lutherske siden har jeg fokusert mye på hva «*Konkordieboken*» (1985) sier om skriftemålet. Også Halvor Bergans og Per Arne Dahls litteratur om skriftemålet har vært med på å belyse dette. På den katolske siden har jeg brukt «*Den katolske kirkes katekisme*» (1994), men også i stor grad dekreter fra de katolske kirkemøter, som er en viktig kilde til de læresetninger som framstilles i den katolske katekismen.

Samtidig har Erik Berggrens bok «*The Psychology of Confession*» (1975) vært stemmen som har belyst de psykologiske aspekter ved skriftemålet. Bibelsitatene jeg har brukt er hentet fra «*Bibelen 2011*».

2.3 Teorier rundt skriftemål og personlig syndsbejennelse

2.3.1 Historisk bakgrunn

Siden forståelsen av skriftemålet har endret seg gjennom tiden, er det naturlig å gi en kort skisse av denne utviklingen og sette den inn i en større kirkehistorisk sammenheng. Frank C. Senn har skrevet et omfattende verk om katolsk og luthersk liturgi, hvor han også behandler skriftemålets historie. Han spekulerer i om ikke flere bibelsteder tyder på at det allerede i den tidligste fasen av kristendommen ble praktisert en form for tilgivelse og forsoning for menighetsmedlemmer som hadde syndet. Her henviser han til Matt 16,19, Matt 18,15-18, Joh 20,22 og 1 Joh 1,8-2,2.³⁵

Tidlig på 100-tallet ble det imidlertid praktisert syndsforlatelse for kristne som hadde syndet, og på 200-tallet finner man beskrivelser av hvordan dette kunne bli gjort. Kirkefader Tertullian mente at det bare kunne gjøres én gang, og etter hvert fikk ideen om bare én syndsforlatelse rotfeste. Dette var den syndsforlatelse som man fikk ved dåpen, og derfor ble dåpen ofte utsatt til man var voksen eller til og med helt mot livets slutt.³⁶

Videre var det slik at de mest alvorlige synder kunne føre til ekskommunikasjon, det vil si utestengelse fra menigheten eller fra å delta i nattverden.³⁷ Dette bygde på 1 Kor 5,11, og det var disse alvorlige syndene man måtte gjøre bot for, som bare kunne gjøres én gang.³⁸ Kirkefader Cyprian foreslo en form for skriftemål hvor biskopen undersøkte om den angrende var troverdig i sin anger, for så å ekskommunisere den angrende og

³⁵ Frank C. Senn, *Christian Liturgy. Catholic and Evangelical* (Minneapolis, MN: Augsburg Fortress, 1997), 94-95.

³⁶ Ibid., 95.

³⁷ Ibid., 153.

³⁸ Ibid., 153-54.

overlate vedkommende til faste og bønn.³⁹ Den angrende fikk etter en tid forrettet syndsforlatelsen av biskopen. Dermed ble den angrende forsonet med menigheten og kunne igjen delta i nattverdsmåltidet.⁴⁰ Denne formen for bot hadde mange paralleller til datidens *katekumenat*,⁴¹ men var i all hovedsak frivillig.⁴² Den vanlige praksisen var at den angrende bekjente sine synder offentlig overfor biskopen, iført aske og striesekk.⁴³ Det fantes samtidig også en annen form for bot, som var den hverdagslige boten for mindre synder.⁴⁴ Denne boten kunne den kristne gjøre for seg selv.⁴⁵

I Vesten dukket det private skriftemål opp i keltiske klosterbevegelser rundt 500-tallet.⁴⁶ Her var det ikke bare mulig å få tilgivelse for sine synder mer enn én gang, men man kunne også gi et privat skriftemål til en åndelig veileder.⁴⁷ Selv om man kunne skrifte så ofte man ville og få forsoning hver gang, fikk man ikke benådning før man hadde fullført boten eller botsøvelsene, noe som i verste fall kunne ta flere år.⁴⁸ Derimot, hvis man var rik, kunne man kjøpe seg fri fra botsøvelsene. Dette skriftemålet spredte seg utover det europeiske kontinent fra 600-tallet, og ble i løpet av 800-tallet til 1000-tallet den dominerende formen for skriftemål, mens det offentlige skriftemålet forsvant.⁴⁹ Det private skriftemålet var nært knyttet til forståelsen om nøklemakten, altså kirkens rett til å løse eller å binde synd, og ble derfor ikke sett på som en menneskelig institusjon.⁵⁰

Senere var det uenigheter rundt hva som skulle vektlegges mest i skriftemålet. Fra 1000-tallet av var det mange diskusjoner rundt for eksempel hvorvidt det var den indre eller den ytre handlingen hos den angrende som spilte størst rolle, eller om det var angeren, bekjennelsen, syndsforlatelsen eller botsøvelsen som var viktigst.⁵¹ Tidligere

³⁹ Utrykket «den angrende» brukes om en person som går til skriftemål, jf. «den skriftende» eller «den som skrifter/går til skrifte». Katolikkene bruker imidlertid ordet «pønitent» (fra lat. poenitens), som beskriver en angrende synder.

⁴⁰ Senn, *Christian Liturgy. Catholic and Evangelical*, 154.

⁴¹ Et katekumenat er en forberedelsestid til dåpen.

⁴² Senn, *Christian Liturgy. Catholic and Evangelical*, 155-56.

⁴³ Ibid., 155.

⁴⁴ Ibid., 154.

⁴⁵ Ibid.

⁴⁶ Ibid., 196.

⁴⁷ Ibid.

⁴⁸ Ibid., 197.

⁴⁹ Ibid.

⁵⁰ Bergan, *Skyldig og frikjent. Om skriftemålet*, 6.

⁵¹ Senn, *Christian Liturgy. Catholic and Evangelical*, 227-30.

hadde det vært mest vekt på den ytre handlingen, nemlig boten, «[...] fyldestgjørelsen for den begåtte synd».⁵² Etterhvert kom imidlertid bekjennelsen og avløsningen til å få den viktigste plassen, og den indre angeren ble vektlagt mer enn den ytre botsøvelsen.⁵³ Dette ble spesielt tilfelle under reformasjonen, hvor lutheranerne ikke fant plass for botsøvelsene i sitt skriftemålssyn. Nedenfor vil jeg behandle spørsmålet om hvordan skriftemålet ser ut i dag i de forskjellige kirkesamfunn.

2.3.2 Ulike kirkesamfunn - ulik praksis

Mange nordmenn forbinder nok skriftemålet med noe som tilhører den katolske kirken. Man ser kanskje for seg den uforbederlige synderen som av sine egne personlige grunner føler for å sette seg i en skrifteboks og for en gangs skyld bekjenne sine synder, slik man kjenner det fra filmer og TV-serier. Dette bildet av det katolske skriftemålet rører likevel bare overflaten av hva skriftemålet innebærer for katolikker, og sannheten er - kanskje overraskende - at skriftemålet finnes både hos lutheranere, metodister, ortodokse og anglikanere.⁵⁴

Det skilles imidlertid mellom ulike typer skriftemål. Det private eller hemmelige skriftemål, som jeg er opptatt av her, finnes i de fleste store kirker. Vi skal se nærmere på variasjonene mellom dem nedenfor. I tillegg til det private skriftemål, er det også et allment skriftemål, eller en felles kristen syndsbejennelse, som finnes hos blant annet lutheranere, ortodokse og anglikanere.⁵⁵ Dette kan forekomme i ens daglige trosliv eller som et liturgisk ledd i gudstjenesten, ved at man bekjenner seg som syndig og ber om tilgivelse på generell basis. Til slutt har man bekjennelser av synder overfor hverandre, hvor den som har syndet ber den forurettede om tilgivelse.

⁵² Bergan, *Skyldig og frikjent. Om skriftemålet*, 6.

⁵³ Ibid., 7. Senn, *Christian Liturgy. Catholic and Evangelical*, 228.

⁵⁴ "Confession (religion)," Hentet fra [http://en.wikipedia.org/wiki/Confession_\(religion\)#cite_ref-Belton2010_22-0](http://en.wikipedia.org/wiki/Confession_(religion)#cite_ref-Belton2010_22-0), den 25.9.2014.

⁵⁵ "The Litany," in *The Book of Common Prayer* (Cambridge: University Press, 196?); *Konkordieboken*, 383; Alexander Schmemmann, "Confession and Communion. Report to the Holy Synod of Bishops of the Orthodox Church in America," (Hentet fra <http://www.schmemmann.org/byhim/confessionandcommunion.html>, den 26.9.2014.).

2.3.2.1 Den katolske kirke

I Den katolske kirke regnes det private skriftemål som et sakrament, et nødvendig nådemiddel som den troende må utføre, som «[...] guddommelig liv blir gitt oss ved».⁵⁶ Det er kjent under flere navn, men kalles formelt *botens og forsoningens sakrament*.⁵⁷ Som jeg nevnte ovenfor, er skriftemålet her obligatorisk, og må utføres minst én gang i året. I dåpen finner man «[...] den første og grunnleggende omvendelse [...]», men livet med Kristus forutsetter også vedvarende omvendelse.⁵⁸ Her ligger fokuset først og fremst på den indre boten, den indre omvendelse, men det vil likevel føre til ytre tegn: Guds tilgivelse og gjenopprettelse av forholdet til kirken kommer til uttrykk ved skriftemålets sakrament.⁵⁹ Det kan sies at man ber om og tilsies Guds tilgivelse i skriftemålet.

Det finnes i Den katolske kirke også en liturgi for felles skriftemål, hvor man i felleskap bekjenner sine personlige synder og mottar individuell absolusjon.⁶⁰ I tillegg kan det også i spesielle tilfeller forekomme generelle skriftemål, hvis det ikke er tid til å ramse opp alle synder.⁶¹

Det private skriftemålet består av fire handlinger, hvorav tre utføres av den som skrifter, og én utføres av presten. Det første er *angeren*, altså at den som skrifter angrer sine synder. Deretter må syndene *bekjennes* overfor en prest, og det er viktig at alle synder som den angrende kan komme på legges fram og bekjennes. Presten gir så den angrende sakramental *absolusjon*, som vil si syndstilgivelse på vegne av Gud. I Den katolske kirke mener man at prester har blitt gitt autoritet til å «[...] forlate alle synder 'i Faderen, Sønnens og den Hellige Ånds navn'». ⁶² Denne absolusjonen, eller avløsningen, er formulert slik:

Gud, vår barmhjertige Far, har ved sin Sønnens død og oppstandelse
forsonet verden med seg og sendt den Hellige Ånd til syndenes

⁵⁶ *Den katolske kirkes katekisme*, 308.

⁵⁷ *Ibid.*, 371.

⁵⁸ *Ibid.*, 368.

⁵⁹ *Ibid.*, 368-71.

⁶⁰ *Ibid.*, 380.

⁶¹ *Ibid.*

⁶² *Ibid.*, 376.

forlatelse. Han gi deg ved sin Kirkes tjeneste tilgivelse og fred. Så forlater jeg deg dine synder i Faderens og Sønnens og den Hellige Ånds navn.⁶³

Til slutt må den angrende utføre *botsøvelser* i form av å forsøke å gjøre godt igjen skaden som synden kan ha forårsaket. Det må også gjøres bot for å reparere den angrendes sjel, som kan bestå av «[...] bønn, gave, barmhjertighetsgjerninger, tjeneste for nesten, frivillig avkall, offer, og fremfor alt i å bære vårt kors med tålmodighet».⁶⁴

2.3.2.2 Den evangelisk-lutherske kirke

I Norge har den lutherske kirke dominert i tiden etter reformasjonen, derfor er det relevant å si noe om hvilken plass skriftemålet har hatt i denne tradisjonen. Hos mange råder det nok en oppfatning om at skriftemålet var noe Luther la bak seg da han la grunnlaget for den lutherske kirke, siden det kan se ut som at skriftemålets utbredelse ikke er spesielt stor i dag. I 1978 utførte Bergan en undersøkelse blant 305 prester, hvor bare 42 % sa at de hadde forrettet skriftemål mer enn to ganger det siste året.⁶⁵

Luther mente likevel at skriftemålet er svært viktig for den troende. Som han skriver i sin Store katekisme: «Når jeg derfor formaner til å skrifte, så gjør jeg ingen ting annet enn å formane deg til å være en kristen», og: «om du var en kristen, så skulle du være så glad at du gjerne løp mer enn hundre mil etter [skriftemålet] uten å la deg nøle [...]».⁶⁶ Her ser man altså hvor høyt skriftemålet ble verdsatt av Luther, og det omtales flere steder som et sakrament, selv om det trolig ikke ble ansett som et sakrament på lik linje med «[...] de to sakramentene som er innstiftet av Kristus», nemlig dåpen og nattverden.⁶⁷

Selv om Luther talte godt om skriftemålet, var det i Den katolske kirke underlagt det Luther omtalte som «pavens tyranni».⁶⁸ Med det mente han at spesielt tre sider ved det

⁶³ Ibid., 373.

⁶⁴ Ibid., 375.

⁶⁵ Bergan, *Skyldig og frikjent. Om skriftemålet*, 18.

⁶⁶ *Konkordieboken*, 385.

⁶⁷ Ibid., 365.

⁶⁸ Ibid., 382.

katolske skriftemålet var forkastelig, nemlig at skriftemålet var obligatorisk, at det skulle være en opprømsing av alle synder og ikke minst at «[...] ingen har fått beskjed om eller fått vite hva skriftemålet er, eller hvilken nytte og trøst det gir».⁶⁹

Skriftemålet ble tatt opp i den lutherske kirken, men med noen forandringer. Det skulle være frivillig hvorvidt man måtte skrifte, man trengte ikke å ramse opp alle synder som man kunne komme på og man skulle vite at det var et verktøy til trøst og styrking av samvittigheten.⁷⁰ Det fulgte også en endring i synet på bot og botsøvelser, siden lutheranere helt fra begynnelsen av har vært motstandere av tanken om at gjerninger er nødvendig for frelse.⁷¹

I følge Bergan skilte Luther mellom tre typer skriftemål: det private skriftemål, kjærlighetens skriftemål og troens skriftemål.⁷² Kjærlighetens skriftemål er det Luther beskriver som det som gjøres mot vår neste når vi «[...] overfor hverandre bekjenner vår skyld og tilgir hverandre».⁷³ Troens skriftemål er «når man alene bekjenner for Gud [...] og ber om tilgivelse», slik man gjør når man ber Fadervår.⁷⁴

Det private skriftemål er her i prinsippet frivillig, men som vi har sett mente Luther likevel at det å skrifte var uadskillelig sammenknyttet med det å være kristen. Det er også slik at det ikke kreves noen opprømsing av alle synder, for man skal «[...] bare bekjenne de synder som vi vet om og føler i hjertet».⁷⁵ Det private skriftemål foregår da på en lignende måte som i Den katolske kirke, men består kun av to deler, som er at den angrende *bekjenner* sine synder overfor sin skriftefar, hvor skriftefaren deretter *tilgir* den angrende på vegne av Gud.

Skriftefaren kan like gjerne være en lekmann som en prest.⁷⁶ Det er altså slik at makten til å tilgi eller fastholde synder, ofte omtalt som *nøklemakten*, blant lutheranere ikke

⁶⁹ Ibid.

⁷⁰ Ibid.

⁷¹ Ibid., 30.

⁷² *Skyldig og frikjent. Om skriftemålet*, 12; Peder Olsen, *Det private skriftemål* (Oslo: Lutherstiftelsen, 1961), 17.

⁷³ *Konkordieboken*, 383.

⁷⁴ Ibid.

⁷⁵ Ibid., 289.

⁷⁶ En skriftefar vil si den som hører syndsbejennelsen og tilsier syndsforlatelsen over den angrende. Se: *ibid.*

bare ligger hos presteskapet, men er en autoritet som har blitt gitt til alle kristne. Nøklemakten defineres i «*De schmalkaldiske artikler*» (1553) som «[...] et embete og en rett som Kristus har gitt til kirkene, til å binde og løse synden».⁷⁷ Dette bør nok ikke forstås som at det gir kirkene rett til å binde synd på samme måte som det store bannet i Den katolske kirke, som blir beskrevet som «en verdslig straff».⁷⁸ Nøklemakten er her nært knyttet til avløsningen, og i «*Luthers Store katekisme*» skriver han at «Kristus selv har lagt avløsningen i munnen på sin menighet og befalt å avløse oss fra synden. [...] Gud løser og frikjenner ham (den angrende) nemlig fra syndene ved et menneske».⁷⁹ Halvor Bergan forklarer nøklemakten som at:

Nøkklene er ikke annet enn Ordets makt. Ordet kan gjøre fri det menneske som er fanget under syndens og dødens makt, når mennesket mottar Ordet i tro. Men Ordet kan også binde og fastholde synden når mennesker er ubotferdige og ikke mottar Ordet i tro.⁸⁰

Ved behov kan skriftefaren sørge for ekstra trøst og åndelig veiledning utover det som gis i avløsningen alene.⁸¹ Botsøvelsen har imidlertid falt bort fra skriftemålet i den lutherske kirke, men det skal likevel følge gode gjerninger som frukter av boten, hvor boten her forstås som angeren og troen.⁸²

Det private skriftemål kan foregå nær sagt hvor som helst, men gjerne der det egner seg best i forhold til situasjonen.⁸³ Skriftemålet foregår da som en sjelesorgslignende samtale, hvor syndene kan bekjennes under denne samtalen. Man ber så en bønn, og skriftefaren tilsier syndsforlatelse over den angrende ved håndspåleggelse.⁸⁴ I «*Luthers lille katekisme*» formuleres absolusjonen slik: «Etter vår Herre Jesu Kristi befaling forlater jeg deg dine synder i Faderens og Sønnens og Den Hellige Ånds navn. Amen».⁸⁵

⁷⁷ Ibid., 255.

⁷⁸ Ibid., 257.

⁷⁹ Ibid., 383. Parentesen med «den angrende» er min bemerkning.

⁸⁰ Bergan, *Skyldig og frikjent. Om skriftemålet*, 12.

⁸¹ Ibid., 28.

⁸² *Konkordieboken*, 33.

⁸³ *Skyldig og frikjent. Om skriftemålet*, 28.

⁸⁴ Ibid., 28

⁸⁵ *Konkordieboken*, 290. Første og siste setning i teksten fra Luthers lille katekisme har blitt utelatt i dette sitatet, siden disse ikke er egentlige deler av selve syndsforlatelsen. For ordens skyld oppgis disse her. Før

Det har også vært en praksis med alminnelig skriftemål helt siden 1700-tallet, da det raskt viste seg å være for vanskelig for prestene praktisk å gjennomføre så mange private skriftemål som det var behov for, fordi det helt siden midten av 1500-tallet var vanlig å skrifte før man deltok i nattverden.⁸⁶ Et alminnelig skriftemål holdes før en høymesse eller under en gudstjeneste, hvor en prest holder en skriftetale og skriftebønn for alle som deltar, der deltakerne så mottar syndenes forlatelse ved alterringen.⁸⁷

2.3.2.3 Andre kirkesamfunn

I *Østkirken*, eller den ortodokse kirke, praktiseres også privatskriftemål. Her holdes skriftemålet som en samtale mellom den angrende og en prest, hvor den angrende bekjenner sine synder og kan få råd fra presten. Deretter gir presten den angrende avløsning, men presten kan også kreve botsøvelser, selv om dette ofte ikke blir gjort.⁸⁸ Skriftefaren trenger ikke nødvendigvis å være en prest og det er ingen faste regler for hvor ofte man må skrifte.⁸⁹

I den *anglikanske* kirke holdes privatskriftemål ettersom det er behov for det, for eksempel hvis personer har begått synd. Den angrende bør frivillig gå til offentlig eller privat skriftemål.⁹⁰ Dette skjer hvis den angrende trenger videre råd og oppmuntring enn det som har blitt gitt i det generelle skriftemålet under gudstjenesten. Den angrende går da til en prest, bekjenner sine synder og får absolusjon, «[...] to the quieting of his conscience and avoiding of all scruple and doubtfulness».⁹¹ Altså gis absolusjonen for at den angrendes skyldfølelse og tvil skal forsvinne.

avløsningen sier skriftefaren: «Deg skje som som du tror». Etter avløsningen har blitt gitt, uttaler skriftefaren: «Gå bort i fred».

⁸⁶ *Skyldig og frikjent. Om skriftemålet*, 28.

⁸⁷ *Ibid.*

⁸⁸ Timothy Ware, *The Orthodox Church*, New ed. (London: Penguin Books, 1993), 288-90.

⁸⁹ *Ibid.*, 290.

⁹⁰ *Westminster Confession of Faith*, Reprinted with Westminster confession corrected and reset ed. (Glasgow: Free Presbyterian Publications, 1994), 67.

⁹¹ "The Canons of the Church of England. Section B," Church House Publishing. Hentet fra: <https://www.churchofengland.org/about-us/structure/churchlawlegis/canons/section-b.aspx#p50>, den 2.10.2014. B 29

2.3.3 Teologisk bakgrunn for skriftemålet

Vi har til nå sett på ulike praksiser og forståelser av skriftemålet som har vært tidligere og hvordan det har utviklet seg fram til i dag. Det er også naturlig med en dypere teologisk redegjørelse for skriftemålspraksisen. I oldkirken ble Matt 18,15-17 forstått som en begrunnelse for å praktisere offentlig skriftemål, som måtte gjøres for ikke å bli utestengt fra kirken.⁹² Flere andre bibelsteder har også vært relevante for teologien bak skriftemålet, som vi skal se på her.

2.3.3.1 Katolsk skriftemålsteologi

Som nevnt ovenfor kom det private eller hemmelige skriftemål i bruk på 500-tallet og spredte seg utover kirken i århundrene som fulgte. Etter hvert ble dette normen for skriftemålspraksis, og den kom til å bestå av fire deler: angeren, bekjennelsen, absolusjonen og boten. Samtidig var også tanken om nøklemakten sentral i forhold til forretelsen av skriftemålet som sakrament i Den katolske kirke. Spørsmålet om hvem som kan høre skriftemålet vil derfor bli tatt med her.

Den katolske kirke anser det private skriftemålet, eller botens og forsoningens sakrament, som innstiftet av Jesus, og er begrunnet i hans ord i Joh 20,22-23: «Så åndet han på dem og sa: 'Ta imot Den hellige ånd. Dersom dere tilgir noen syndene deres, da er de tilgitt. Dersom dere fastholder syndene for noen, er de fastholdt.'»⁹³ Skriftemålet som sådan, og omvendelsen det innebærer, begrunnes også ut fra blant annet Esek 18,30: «Vend om, vend om fra alle syndene, så ingen skyld skal felle dere!», Luk 13,3: «Men dersom dere ikke vender om, skal dere alle omkomme slik som de», og i Peters ord i Apg 2,38: «Vend om og la dere døpe i Jesu Kristi navn, hver og en av dere, så dere kan få tilgivelse for syndene, og dere skal få Den hellige ånds gave».⁹⁴

I dette siste verset snakkes det om å vende om og *la seg døpe*. Dåpen ansees nemlig som det første stedet for omvendelse og forsoning, mens skriftemålet er et sted for å vende om på ny hvis man har syndet etter dåpen. Forskjellen mellom disse sakramentene er

⁹² Bergan, *Skriftemål og skriftestol: skriftemålet i Den norske kirke fra reformasjonstiden til i dag.*, 34.

⁹³ *Decrees of the Ecumenical Councils. Volume 2. Trent to Vatican 2*, ed. Norman P. Tanner S.J. (London: Sheed and Ward, 1990), 703.

⁹⁴ *Ibid.*

nemlig, bortsett fra formen, at det er et juridisk aspekt ved skriftemålet som ikke finnes i dåpssakramentet.⁹⁵ I dåpen er det ingen som står som dommer over den som døver seg, fordi kirken ikke har noe med å dømme de utenfor kirken, ifølge 1 Kor 5,1.⁹⁶ I skriftemålssakramentet står presten derimot som dommer over den angrende, og er den som tilgir eller fastholder den angrendes synder og pålegger den angrende straff i form av botsøvelser.⁹⁷ Samtidig blir man i dåpen en helt ny skapning i Kristus, noe man ikke blir i skriftemålet uten ved «[...] great weeping and labour on our part [...]», altså kan man ikke oppnå det uten ved botsøvelsene.⁹⁸

Angeren

Angeren er det første som må gjøres for å forsones med Gud. Den beskrives som at den angrende må sørge, avsky syndene sine og love ikke å synde mer, samt også å hate det gamle, syndige livet, som er et forberedende steg i veien mot absolusjonen.⁹⁹ Det begrunnes i blant annet Sal 3,6: «Vær meg nådig, Herre, for jeg er svak. Helbred meg, Herre, kroppen skjelver av redsel», Jes 38,15: «Han har talt til meg, han har gjort sitt. Bitter til sinns må jeg vandre alle mine år», og Esek 18,31: «Kast fra dere alle syndene dere gjør, og skaff dere et nytt hjerte og en ny ånd!»¹⁰⁰ Angeren er dermed nødvendig for å motta syndenes forlatelse.¹⁰¹

Det skilles imidlertid mellom to forskjellige typer anger. En optimal anger, *contritio*, er den typen som er beskrevet ovenfor. Gjennom *contritio* kan man oppnå gjenopprettelse med Gud før man har gått til skriftemål, hvis angeren er gjort perfekt gjennom Guds kjærlighet, samt at det også foreligger et ønske om å gå til skriftemål.¹⁰²

I tillegg lærer katolikkene at det finnes en annen, ufullstendig anger, *attritio*, som i seg selv ikke er nok for å oppnå rettfærdiggjørelse. Den kan likevel være en tilstrekkelig form for anger, sammen med skriftemålet, hvis den innebærer et ønske om å vende bort fra

⁹⁵ Ibid., 704.

⁹⁶ Ibid.

⁹⁷ Ibid.

⁹⁸ Ibid.

⁹⁹ Ibid., 705.

¹⁰⁰ Ibid.

¹⁰¹ Ibid.

¹⁰² Ibid.

synd.¹⁰³ Hvis det foreligger et ønske om omvendelse fra synd, kan *attritio* forstås som en gave fra Gud, som ved Den hellige ånd leder en mot forsoning. Det hjelper en dermed på veien til skriftemålet, og vil gjøre at den angrende trygler om Guds nåde i skriftemålet.¹⁰⁴

Bekjennelsen

Den katolske kirke forstår syndsbejennelsen også som innstiftet av Gud, som en del av skriftemålet, men hvor alle synder man kan komme på skal være en del av syndsbejennelsen, det vil si en fullstendig bejennelse.¹⁰⁵ Det er nødvendig for at prestene skal kunne avsi en rettferdig dom over den skriftende, samt pålegge passende botsøvelser.¹⁰⁶ Det er svært viktig å bejenne *dødsyndene*,¹⁰⁷ men hvis man ikke kan komme på alle de mindre, alminnelige syndene, kan de sees på som en generell del av skriftemålet.¹⁰⁸ Dette forstås ut fra Sal 19,13: «Men hvem kan merke sine feiltrinn? Tilgi meg hver synd jeg ikke vet om».¹⁰⁹ Disse alminnelige syndene ansees nemlig ikke for å være ødeleggende for sjelen.¹¹⁰ Samtidig som det private skriftemål er obligatorisk og må gjøres minst én gang i året, kan man også velge å bejenne sine synder offentlig, men det er ingen krav om det.¹¹¹

Bekjennelsen begrunnes ut fra blant annet 1 Joh 1,9: «Men dersom vi bejenner våre synder, er han trofast og rettferdig, så han tilgir oss syndene og renses oss for all urett», Luk 5,14: «Jesus forbød ham å si det til noen. 'Men gå og vis deg for presten', sa han, 'og bær frem et offer for renselsen din, slik som Moses har påbudt. Det skal være et vitnesbyrd for dem'», og 17,14: «Han så dem og sa: 'Gå og vis dere for prestene!' Og mens de var på vei dit, ble de rene».¹¹²

¹⁰³ Ibid.

¹⁰⁴ Ibid.

¹⁰⁵ Ibid.

¹⁰⁶ Ibid., 706.

¹⁰⁷ *Dødsynder* er alvorlige synder, og Den katolske kirke oppgir tre faktorer som må til for at en synd skal kunne beskrives som en dødsynd: «Den synd er en dødsynd hvis objekt er en alvorlig sak, og som begås fullt ut bevisst og med overlegg». Mindre alvorlige synder kalles formelt *venielle* synder. Se: *Den katolske kirkes katekisme*, 466 ff.

¹⁰⁸ *Decrees of the Ecumenical Councils. Volume 2. Trent to Vatican 2*, 706.

¹⁰⁹ Ibid.

¹¹⁰ Ibid.

¹¹¹ Ibid., 707.

¹¹² Ibid., 706.

Absolusjonen og nøklemakten

Absolusjonen, det at skriftefaren tilgir den angrende på vegne av Gud, er basert på Joh 20,23, og Matt 18,18: «Sannelig, jeg sier dere: Alt dere binder på jorden, skal være bundet i himmelen, og alt dere løser på jorden, skal være løst i himmelen».¹¹³

Dette tolkes imidlertid ikke dithen at himmelrikets nøkler, eller nøklemakten, er gitt til alle troende, men at det er en autoritet som Jesus gav til Peter og apostlene. Den ble videre gitt til biskopene og prestene gjennom en apostolisk suksesjon.¹¹⁴ Den bibelske begrunnelsen for denne læren finner de blant annet i Jesu ord til disiplene i Matt 28,20: «'og lær dem å holde alt det jeg har befalt dere. Og se, jeg er med dere alle dager inntil verdens ende'», og til Peter i Matt 16,18-19: «'Og jeg sier deg: Du er Peter, og på denne klippen vil jeg bygge min kirke, og dødsrikets porter skal ikke få makt over den. Jeg vil gi deg himmelrikets nøkler; det du binder på jorden, skal være bundet i himmelen, og det du løser på jorden, skal være løst i himmelen.'»¹¹⁵

Absolusjonen kan derfor bare forrettes av de geistlige. Prester som selv lever i dødssynd kan heller ikke gi en gyldig absolusjon.¹¹⁶ Det gjelder også prester som forretter skriftemål til personer utenfor sitt eget juridiske område, eller utenfor sin jurisdiksjon, bortsett fra hvis den angrende er i umiddelbar livsfare, en tanke som forankres i den kirkelige tradisjon.¹¹⁷

Botsøvelsene

Det egentlige ordet Den katolske kirke bruker om denne delen av skriftemålet er satisfaksjon, det vil si godtgjørelse eller fyldestgjørelse. Man skal da skal gjøre opp for sine synder. Som vi har sett, er det presten som pålegger den angrende botsøvelsene ut fra omfanget og graden av synd.

En viktig begrunnelse for satisfaksjonen ligger i den kirkelige tradisjon. Den katolske kirke mener nemlig at dette alltid har vært viktig.¹¹⁸ Botsøvelsene begrunnes også i en

¹¹³ Ibid., 707.

¹¹⁴ Ibid., 862 ff.

¹¹⁵ Ibid., 863.

¹¹⁶ Ibid., 707.

¹¹⁷ Ibid., 708.

¹¹⁸ Ibid.

tanke om at ikke å gjøre bot for syndene kan føre til at den troende tar syndene mindre alvorlig og kan deretter falle i mer alvorlig synd. Dette begrunnes i Hebr 10,29: «Hvor mye strengere straff synes dere ikke den fortjener som har trampet Guds Sønn under fot, vanhelliget paktens blod som han selv er blitt helliget ved, og spottet nådens Ånd?». Boten vil da hjelpe den troende i å holde seg borte fra synd i framtiden.¹¹⁹

Botsøvelsene må gjøres med «[...] genuine sorrow of mind», altså en ekte sorg, og er kirkens tryggeste måte for den angrende å unngå å frykte Guds straff.¹²⁰ Botsøvelsene er forbundet med omvendelse, og bygger på blant annet Matt 3,2: «Vend om, for himmelriket er kommet nær!», 3,8 «Bær da frukt som svarer til omvendelsen!» og 11,21: «Ve deg, Korasin! Ve deg, Betsaida! Dersom de mektige gjerningene som er gjort hos dere, hadde skjedd i Tyros og Sidon, ville de for lenge siden ha vendt om i sekk og aske».¹²¹

Samtidig ligger det her en tanke om at gjennom å lide for syndene, blir man mer lik Kristus.¹²² Han har nemlig gjort opp for alle synder, slik at det her ikke kan snakkes om at det er den angrende som i kraft av seg selv utfører botsøvelsene, men det er gjennom Kristus.¹²³

2.3.3.2 Evangelisk-luthersk skriftemålsteologi

Som jeg skrev ovenfor, hadde Luther et annet syn på skriftemålet enn det som var rådende i Den katolske kirke, hvor han reagerte sterkt mot flere sider av den katolske tenkningen rundt det. Dermed gjenstår det to ledd i det lutherske skriftemålet, nemlig syndsbejnelsen og absolusjonen. Vi skal likevel se på de sidene av skriftemålet som har blitt utelatt, angeren og botsøvelsene, for å se hvilke teologiske begrunnelser som har blitt lagt til grunn for å fjerne dem som egne deler av skriftemålshandlingen.

¹¹⁹ Ibid., 708-09.

¹²⁰ Ibid., 709.

¹²¹ Ibid.

¹²² Ibid.

¹²³ Ibid.

Angeren

Angeren har her beveget seg bort fra den katolske forståelsen, hvor katolikkene forstår det som at angeren, *contritio*, gjort perfekt gjennom kjærlighet, kan føre til gjenopprettelse med Gud. Her forstås også angeren som en viktig del av boten, sammen med troen, men ikke som en ytre handling eller som noe som i seg selv kan bringe forsoning. Dermed kan man ikke fortjene nåden gjennom rett anger. Den lutherske forståelsen av anger vil på den måten ligge nærmere den katolske forståelsen av *attritio*, selv om de i «*De schmalkaldiske artikler*» (1553) tar avstand fra begge de katolske forståelsene av anger.¹²⁴

I «*Apologi for Den augsburgske bekjennelse*» (1531) sies det at: «[...] angeren er den sanne skrekk som samvittigheten føler når den merker Guds vrede over synden og sørger over at den har syndet».¹²⁵ Denne angeren finner sted i bekjennelsen og forstås ut fra Sal 32,5: «[...] Jeg sa: 'Jeg vil bekjenne mine lovbrudd for Herren.' Og du tok bort min syndeskyld».¹²⁶ Det må være en ekte og sann anger som ikke bare uttrykkes med ord, men må også komme fra hjertet.¹²⁷ Et svært viktig poeng for lutheranerne er nemlig at det er troen som gir tilgang på Guds nåde, og at denne nåden er ufortjent.¹²⁸

Bekjennelsen

Skriftemålet, som videreføres fra katolikkene i en noe annerledes form, har fortsatt med syndsbekjennelsen, basert på for eksempel Sal 32,5 og 51,6: «Mot deg alene har jeg syndet, det som er ondt i dine øyne, har jeg gjort. Derfor har du rett når du taler, du er ren når du feller dom».

På den annen side mener lutheranerne at det ikke er nødvendig å bekjenne alle synder man kan komme på. Dette begrunnes i for eksempel Sal 19,13 og Jer 17,9: «Hjertet er mer svikefullt enn noe annet, det kan ikke helbredes. Hvem kan forstå det?»¹²⁹ Vekten ligger på at man bekjenner seg som synder, og at man dernest bekjenner «[...] de synder

¹²⁴ *Konkordieboken*, 141.

¹²⁵ *Ibid.*, 143.

¹²⁶ *Ibid.*, 154.

¹²⁷ *Ibid.*

¹²⁸ *Ibid.*, 150.

¹²⁹ *Ibid.*, 46.

som vi vet om og føler i hjertet». ¹³⁰ Her tenkes det ikke at man blir rettfærdiggjort ved bekjennelsen, men ved at Gud anser en som rettfærdig i sine øyne. ¹³¹

Absolusjonen og nøklemakten

Absolusjonen er den viktigste delen av skriftemålet, hvor man forsones med Gud gjennom skriftefarens tilsigelse av syndenes forlatelse. ¹³² Tilsigelsen av syndenes forlatelse hviler på nøklemakten også her, og grunnis i Matt 16,19 og 18,18.

Nøklemakten tenkes da som gitt til hele kirken, og ikke til enkeltpersoner. Der hvor nøklene kan tenkes å bli gitt til Peter alene, som når Jesus sier direkte til ham at han blir gitt nøklene til himmelriket i Matt 16,19, forstås det derimot som at de ikke ble gitt bare til Peter. De ble gitt til alle apostlene, basert på at Jesu spørsmål i Matt 16,15 blir stilt i flertall, ¹³³ og at nøklemakten blir gitt til alle apostlene, som i Matt 18,18 og Joh 20,23. ¹³⁴

I forhold til at nøklemakten er gitt til kirken som helhet, siktes det også til Matt 18,19, som her forstås som en understrekning av at nøklene ikke er gitt spesifikt til Peter. ¹³⁵ Ut fra dette springer tanken om et allment prestedømme, nemlig at «evangeliets tjenere» har fått påbud om å avløse de som omvender seg fra synd og å fastholde, eller stenge ute fra menighetsfelleskapet, de som ikke vil omvende seg. ¹³⁶ Halvor Bergan forklarer at Luthers syn er at lekfolk kan gi absolusjon, men da kun i det private skriftemål. ¹³⁷

At absolusjonen virkelig løser en person fra sine synder også på vegne av Gud og ikke bare i forhold til kirken, bygger her på Luk 10,16: «Den som hører dere, hører meg». ¹³⁸ Dette tolkes slik at skriftefarens tilsigelse av syndenes forlatelse er å forstå som at denne tilsigelsen skulle kommet fra Gud selv. ¹³⁹

¹³⁰ Ibid., 289.

¹³¹ Ibid., 154.

¹³² Ibid., 383.

¹³³ Jesu spørsmål i Matt 16,15 er: «Hvem sier dere at jeg er?»

¹³⁴ *Konkordieboken*, 267.

¹³⁵ Ibid.

¹³⁶ Ibid., 166.

¹³⁷ Bergan, *Skyldig og frikjent. Om skriftemålet*, 11.

¹³⁸ *Konkordieboken*, 144.

¹³⁹ Ibid.

Botsøvelsene

Siden lutheranerne tror sterkt på rettferdiggjørelse ved tro, foreligger det i skriftemålet ingen krav om å gjøre visse øvelser for å fortjene Guds nåde.¹⁴⁰ Her tenkes det at det er en feil forståelse av nøklemakten at den gjør «[...] de evige straffer til timelige», altså at man ved botsøvelser skal slippe straff etter døden.¹⁴¹ Denne tanken om å kjøpe seg fri fra Guds straff ved fyldestgjørelser, eller å gjøre seg fortjent til syndenes forlatelse, finner de ingen begrunnelser for.¹⁴²

Samtidig sier de at boten består av angeren og troen, og at gode gjerninger kommer som en følge av dette.¹⁴³ Angeren, som vi var inne på ovenfor, er «[...] den redsel som jages inn i samvittigheten når synden blir kjent [...]».¹⁴⁴ Troen, på den annen side, er det som lar den angrende oppnå syndenes forlatelse, og ved troen «[...] gjør Den Hellige Ånd vårt hjerte levende ved Kristi ord».¹⁴⁵ Det må være en ekte form for tro på denne syndstilgivelsen og på evangeliet, og ikke bare en form for rasjonell tro på Guds eksistens.¹⁴⁶

I denne sammenhengen ansees ikke angeren som nok i seg selv, forstått ut fra at den angeren som Judas og Saulus viser, ikke er nok. Hos David og Peter er den kombinert med en rett tro på Kristus. Altså må troen må være tilstede i tillegg til angeren.¹⁴⁷ Dette hentes også fra for eksempel Jesu ord i Matt 11,28: «Kom til meg, alle dere som strever og bærer tunge byrder, og jeg vil gi dere hvile» og Mark 1,15: «[...] Vend om og tro på evangeliet!», hvor disse bibelstedene forstås som å inneholde både angeren og troen.¹⁴⁸

2.3.4 Personer som har fremmet bruken av skriftemål i Norge

Halvor Bergan og Per Arne Dahl er noen av de personer som har forsøkt å løfte fram skriftemålet i norske fora og skape en større bevissthet rundt det, som de har gjort blant

¹⁴⁰ Ibid., 145. *ibid.*, 33.

¹⁴¹ Ibid., 141-42.

¹⁴² Ibid., 156.

¹⁴³ Ibid., 33.

¹⁴⁴ Ibid.

¹⁴⁵ Ibid., 144, 45.

¹⁴⁶ Ibid., 145.

¹⁴⁷ Ibid., 144.

¹⁴⁸ Ibid., 145.

annet ved å skrive om skriftemålet i flere av sine bøker. Begge tilhører Den norske kirke og følger derfor den evangelisk-lutherske teologien som ligger bak skriftemålet. Begge har imidlertid tanker som ikke kommer like godt fram i konfesjonsskriftene, samtidig som deres forfatterskap nok er mer tilgjengelig og folkelig enn for eksempel kirkelige katekismer. Vi skal derfor se på noen av deres synspunkter i forhold til skriftemålet.

2.3.4.1 Per Arne Dahl

Per Arne Dahl er biskop i Tunsberg bispedømme. Han har i mange år engasjert seg for sjelesorg og skriftemål. I flere av sine bøker skriver han om skriftemålets snevre utbredelse blant kristne i Norge. I boken «*Under åpen himmel*» (1994) spør han seg om det kan ha noe med at lutheranere har hatt et ønske om å være annerledes enn katolikkene.¹⁴⁹ Han poengterer også skriftemålets gode mentalhygieniske side, hvor det å bekjenne synd og skyld er godt for den psykiske helse, og formaner: «La oss derfor begi oss til skriftestolen og overgi våre nederlag i Jesu naglemerkede skaperhender».¹⁵⁰

I sin bok «*Oss syndere imellom: et liv i tilgivelse*» (1979) drøfter han skriftemålet mer inngående. Her nevner han de fire ulike typer skriftemål som man finner hos Luther. Om det private skriftemål sier han at det består av en syndsbejelse overfor et menneske og en tilsigelse av syndenes forlatelse ved håndspåleggelse.¹⁵¹

Han framhever også at Luther holdt skriftemålet svært høyt og nevner tre grunner til hvorfor han tror skriftemålet har en såpass liten plass blant kristne i Norge. For det første tror han det kommer av at man ikke ville åpne opp for noe som katolikkene praktiserte, som ble nevnt ovenfor.¹⁵² For det andre tenker han seg at det kan ligge i prestenes og menighetsledernes likegyldighet i forhold til skriftemålet. Han ser at hvis skriftemålet ikke vises i hverken praksis eller forkynnelse, så er det naturlig at det heller ikke skapes bevissthet rundt det.¹⁵³ For det tredje kan det også være på grunn av mangel på kunnskap om og kjennskap til hvordan skriftemålet utføres i praksis. Han pleier å få spesielt tre spørsmål rundt dette, som går på hvem man skal bekjenne til, hvordan man

¹⁴⁹ Per Arne Dahl, *Under åpen himmel* (Oslo: Schibsted, 1994), 60-61.

¹⁵⁰ Ibid.

¹⁵¹ *Oss syndere imellom: et liv i tilgivelse* (Oslo: Luther-Credo, 1979), 31 ff.

¹⁵² Ibid., 33.

¹⁵³ Ibid., 34.

bekjenner, og hva man skal bekjenne.¹⁵⁴

Dahl nevner to bibelsteder som han mener anbefaler skriftemålet. Disse er Jak 5,16: «Bekjenn da syndene for hverandre og be for hverandre så dere kan bli helbredet», og Joh 20,23.¹⁵⁵ I praksis tenker han seg skriftemålet slik at man først ber om at Gud skal åpenbare den skriftendes synder, deretter kommer syndsbekjennelsen og til slutt absolusjonen.¹⁵⁶ Han skriver at man også kan lese absolusjonen i form av et bibelsted, og da nevner han som eksempel Jes 43,25: «Jeg, jeg er den som utsletter dine lovbrudd for min skyld, og dine synder minnes jeg ikke».¹⁵⁷

I boken «*Håp: på leting etter et liv og en fremtid*» (1999) skriver Dahl om den tyske teologen Dietrich Bonhoeffer's syn på skriftemålet. Det kan se ut som at Dahl har hentet inspirasjon fra Bonhoeffer i sitt skriftemålssyn. I likhet med Dahl, bygger også Bonhoeffer skriftemålet på Jak 5,16 og Joh 20,23. Han sier at skriftemålet, gjennom at man bekjenner sine synder til en kristen bror, gir et nytt og bedre felleskap med de troende.¹⁵⁸ Man skal også bekjenne synden konkret for å kunne oppnå en sann visshet om at syndene er tilgitt, og at man fullt ut kan erkjenne det syndige i mennesket.¹⁵⁹ Denne forståelsen av skriftemålet deler Per Arne Dahl, og siterer Bonhoeffer:

Fordi syndene likevel en dag må frem i lyset, er det bedre at det skjer i dag, mellom meg og min bror, enn at det må skje på den ytterste dagen i lyset av den siste dom. Det er nåde at vi får lov til å bekjenne våre synder for en bror. Det er befrielse fra frykten for den siste dom. Min bror er gitt meg for at jeg allerede her skal bli viss på Guds virkelighet, hans dom og nåde.¹⁶⁰

Han skriver at Bonhoeffer med dette «[...] vekker oss opp av sløv vanetenkning».¹⁶¹ Dahl ser ut til å mene at skriftemålet ikke forsikrer den skriftende om at vonde minner skal

¹⁵⁴ Ibid.

¹⁵⁵ Ibid.

¹⁵⁶ Ibid., 36.

¹⁵⁷ Ibid.

¹⁵⁸ Dietrich Bonhoeffer, *Et liv i felleskap og Bibelens bønnebok* (Oslo: Land og kirke - Gyldendal, 1979), 95-97.

¹⁵⁹ Ibid., 100.

¹⁶⁰ Per Arne Dahl, *Håp: på leting etter et liv og en fremtid* (Oslo: Schibsted, 1999), 89.

¹⁶¹ Ibid.

bli glemt, men at det er en hjelp til å sette fokus på dem og å kunne leve med det vonde i fortiden.¹⁶²

2.3.4.2 Halvor Bergan

Halvor Bergan var biskop i Den norske kirke fram til 1998. Selv om han kanskje ikke er like kjent som Per Arne Dahl blant nordmenn flest i forhold til skriftemålet, har han likevel skrevet utførlig om det. I tillegg til sin doktoravhandling om skriftemålets historie i Den norske kirke, har han skrevet en bok om skriftemålet som retter seg inn mot et bredere publikum, nemlig «*Skyldig og frikjent*» (1998). Dette skriftet er delvis basert på hans doktorgradsavhandling, men er kortere og mindre akademisk utformet. Han sier selv at målet med dette skriftet er at flere kan få oppleve «[...] den hjelp, avlastning, renselse og fornyelse [...]» som noen har opplevd i skriftemålet.¹⁶³

I denne boken skisserer han først skriftemålets historie fra oldkirken fram til i dag. Han fortsetter så med å dele sin forståelse av skriftemålet. Først behandler han spørsmålet om hvorvidt skriftemålet er et bibelsk konsept, hvor han begynner med å forklare at skriftemål til Gud og vår neste er påbudt i Skriften.¹⁶⁴ Å skrifte til Gud er nødvendig fordi synd først og fremst er synd mot Gud, som begrunnes i Sal 51,6. Kjærlighetens skriftemål, altså å bekjenne overfor en man har forurettet, finner han påbudt for i Matt 5,23-25: «[...] Skynd deg å komme overens med motparten din mens du ennå er sammen med ham på veien».¹⁶⁵ Bergan mener at det private skriftemålet ikke er påbudt i Bibelen, men at absolusjonen er det. Dette bygger han på bibelstedene Matt 16,19, 18,18 og Joh 20,23.¹⁶⁶

Videre skriver han at skriftemålet består av to deler, nemlig bekjennelsen og absolusjonen.¹⁶⁷ Han mener at bekjennelsen også kan inneholde en generell bekjennelse av synd i tillegg til de spesifikke syndene, men man trenger ikke å bekjenne alle

¹⁶² Ibid.

¹⁶³ Bergan, *Skyldig og frikjent. Om skriftemålet*, 5.

¹⁶⁴ Ibid., 23-24.

¹⁶⁵ Ibid., 24.

¹⁶⁶ Ibid.

¹⁶⁷ Ibid., 25.

synder.¹⁶⁸ Når man så har gjort det, sier han at syndbekjennelsen er «[...] en forberedelse til å motta syndsforlatelsen. Først når et menneske ser sin egen ynkelighet og fattigdom, hungrer og tørster det etter syndsforlatelsens ord».¹⁶⁹ På den måten åpner bekjennelsen opp for å ta imot absolusjonen. Syndsforlatelsen, som blir uttalt av et menneske, er som om det skulle vært Guds egne ord, og Bergan skriver at det er dette som gir den trøst og oppbyggelse som man trenger når man er tyngt av dårlig samvittighet eller uro i troen.¹⁷⁰ Han mener altså at skriftemålet er et redskap for å forsikre seg om og kunne tro på syndenes forlatelse.¹⁷¹

Bergan viser i så måte at han mener at skriftemålet er viktig, samtidig som han mener det er synd at skriftemålet ikke blir mer brukt.¹⁷² Videre foreslår han noen grep som kan være nyttige i forhold til å gjøre noe med situasjonen. Det må forkynnes om skriftemålet i menighetene, folk må få informasjon om hva skriftemålet er og hva det gjør, det må skapes rom for det, samt at kirkeledere selv må begynne å praktisere det mer.¹⁷³ Han framhever også at taushetsplikten har vært og skal være viktig i bruken av skriftemål.¹⁷⁴

I likhet med Bonhoeffer skriver Bergan om det å bekjenne syndene sine konkret, framfor bare generelle syndsbejennelser, for å få «[...] en virkelig frigjøring».¹⁷⁵ Han mener at selv om det er mer utfordrende å nevne enkeltsynder ved navns nevning, hjelper det med å legge fra seg det som tynger.¹⁷⁶ Samtidig er skriftemålet også en hjelp til at mennesker er seg bevisst sin egen skyldighet og ser sitt behov for oppgjør. For hvis man ikke erkjenner seg som syndig, vil man holdes fast i sine synder, nettopp fordi man ikke er villig til å forsone seg, sier Bergan.¹⁷⁷ Skriftemålet blir da en øvelse i botferdighet, som vil si at vi er «[...] villige til oppgjør, erkjenner og bekjenner vår synd og på den måten viser at vi bøyer oss for Gud [...]».¹⁷⁸

¹⁶⁸ Ibid.

¹⁶⁹ Ibid.

¹⁷⁰ Ibid., 26.

¹⁷¹ Ibid., 43.

¹⁷² Ibid., 27.

¹⁷³ Ibid.

¹⁷⁴ Ibid., 29-30.

¹⁷⁵ Ibid., 42.

¹⁷⁶ Ibid.

¹⁷⁷ Ibid., 43.

¹⁷⁸ Ibid.

Bergan påpeker også flere farer ved bruken av skriftemålet, samtidig som han sier noe om misbruk av det. Først nevner han falsk skyldfølelse, noe som ikke gir grunn til å gå til skriftemål.¹⁷⁹ Man bør heller få «kalibrert» sin samvittighet og finne en løsning gjennom sjelesorg.¹⁸⁰ Skriftemålet skal heller ikke brukes som en lettveit omvei, hvor man heller går til skriftemål enn å gjøre opp med og be om tilgivelse fra dem man har gjort noe galt imot.¹⁸¹ Videre har han en formaning til sjelesørgere om å skille mellom sjelesorgsamtaler og skriftemålssamtaler, siden skriftemålet kun er for situasjoner hvor syndsbejennelse og absolusjon virker helt nødvendig.¹⁸² Deretter sier han at psykisk sykdom ikke skal behandles ved sjelesorg eller skriftemål, men må overlates til profesjonelle leger og psykologer.¹⁸³

2.3.5 Skriftemålets rolle i psykologien

Ovenfor ble det nevnt at den indre handlingen i skriftemålet kom til å få større betydning enn den ytre. Utviklingen av moderne psykologi har hentet inspirasjon nettopp herfra.¹⁸⁴ På grunn av skriftemålets betydning for menneskets psykiske helse, skal vi her se på de grunnleggende faktorer i skriftemålets psykologi. Den svenske teologen Erik Berggren har i sin doktoravhandling gjort en psykologisk analyse av det kristne skriftemålet. Berggren presenterer også ulike psykologiske teorier, da spesielt psykoanalysen, og ser på likheter og ulikheter mellom skriftemål og psykoanalyse. Siden jeg er opptatt av selve skriftemålet, og ikke sammenligningen med psykoanalyse, kommer jeg i korthet til å presentere de mest sentrale punktene som gjelder psykologien i skriftemålet i hans bok.

Først tar han opp det kristne skriftemålets fenomenologi, hvor han blant annet peker på den kristnes behov for å bekjenne synder og få absolusjon. Selv om noen har lettere for å gå til skriftemål enn andre, ser det likevel ut til at mange opplever det som en byrde å skulle gå til skriftemål for å bekjenne sine synder for et annet menneske.¹⁸⁵ En katolsk psykolog, Georg Wunderle, utførte en undersøkelse blant katolikker for å finne ut hvilke

¹⁷⁹ Ibid., 44.

¹⁸⁰ Ibid.

¹⁸¹ Ibid.

¹⁸² Ibid.

¹⁸³ Ibid.

¹⁸⁴ Senn, *Christian Liturgy. Catholic and Evangelical*, 228.

¹⁸⁵ Berggren, *The Psychology of Confession*.

emosjoner som finner sted før et skriftemål, og fant ut at disse kan være svært komplekse.¹⁸⁶ Følelser som frykt og angst kan holde personer tilbake fra å skrifte, mens andre positive følelser som behovet for å få absolusjon driver dem framover.¹⁸⁷ Positive følelser eller behov ser ofte ut til å være sterkere enn de som holder dem tilbake.¹⁸⁸ Disse funnene gjelder for katolikker, og selv om katolikker også drives til skriftemål på grunn av dets obligatoriske karakter, er det ikke usannsynlig at slike følelser som oppleves av katolikker også kan dukke opp blant ikke-katolikker før de går til skriftemål.

Berggren vektlegger i tillegg opplevelsen av lettelse som kommer i etterkant av skriftemålet. Det kan forklare hvorfor kristne føler behov for å gå til skriftemål til tross for motstridende følelser.¹⁸⁹ Denne opplevelsen av å forløses fra sine synder er også mer enn bare det å legge syndene bak seg. Berggren forklarer at det er opplevelsen av absolusjon og det å bli forsikret om syndsforlatelsen som i all hovedsak fører til denne følelsen av lettelse. Han skriver: «Confession is now perceived to be the conclusion to a period of strife among tendencies, and as such it often leaves a strong sense of mental peace, of tranquility and release».¹⁹⁰ Berggren sier altså at skriftemålet oppfattes som slutten på en tid hvor den skriftende har blitt plaget av motstridende følelser. I etterkant av skriftemålet ender vedkommende opp med disse sterke, positive følelsene som han beskriver her.

Berggren tar opp den skriftendes dype behov for en skriftefar med en viss grad av autoritet. For det første, og som det mest grunnleggende, har den skriftende behov for en skriftefar som kan gi vedkommende absolusjon og sikkerhet om at Guds nåde er virksom i hans liv.¹⁹¹ I tillegg må skriftefaren kunne gi den skriftende råd og veiledning rundt hvordan vedkommende skal leve livet sitt videre i etterkant av skriftemålet.¹⁹² Dette behovet kan variere i styrke mellom ulike personer. Det kan for eksempel oppleves sterkere blant personer med ulike former for psykisk sykdom.¹⁹³

¹⁸⁶ Ibid., 11.

¹⁸⁷ Ibid.

¹⁸⁸ Ibid.

¹⁸⁹ Ibid., 18.

¹⁹⁰ Ibid., 146.

¹⁹¹ Ibid., 19.

¹⁹² Ibid., 24.

¹⁹³ Ibid., 21-22.

Skriftefarens autoritet kan ha bakgrunn i ulike faktorer. Hvis skriftefaren er prest, vil noe av vedkommendes autoritet stamme fra autoriteten ved embetet i seg selv og kirken som institusjon, noe som Berggren omtaler som en ytre form for autoritet.¹⁹⁴ Samtidig vil også skriftefarens personlige kvaliteter spille en viktig rolle.¹⁹⁵ Dette tillegges her stor vekt i forholdet mellom skriftefaren og den skriftende. Tilliten til skriftefaren kommer nemlig fra begge disse faktorene; ekstern autoritet og personlige egenskaper. Det er slik, hevder Berggren, at den eksterne autoriteten spiller mindre rolle for den skriftende etterhvert som skriftefarens personlige attributter blir mer synlig, noe som gjerne skjer etter skriftemålet har begynt.¹⁹⁶ Den tilliten som kommer av skriftefarens personlige egenskaper har en særdeles viktig rolle i utfallet av skriftemålet. Disse egenskapene fører nemlig til at den skriftende åpner seg mer opp.¹⁹⁷ Dette innebærer altså at skriftefaren må gi av seg selv for å oppnå gode resultater i skriftemålet.

Karakteristisk for det kristne skriftemålet er dets religiøse karakter. Berggren skriver at den skriftende ofte opplever Guds nærvær i skriftemålet på en slik måte at det etterhvert oppleves som at skriftemålet blir en samtale med Gud.¹⁹⁸ Karakteristisk er også det kristne skriftemålets preg av omvendelse.¹⁹⁹ Man vender seg bort fra en tidligere livsførsel. Dette styrker imidlertid også skriftemålets personlighetssyntese, hvor det markerer «[...] the end of conflicts with the conscience and of strife among various tendencies in the personality», som ble nevnt ovenfor.²⁰⁰

Den religiøse opplevelsen i skriftemålet av at det skapes en enhet i sinnet, mener Berggren er enda mer framtrædende når det er en kristen opplevelse. Gud oppleves nemlig der som «[...] the self-sacrificing love which calls for a response in kind from the person».²⁰¹ Altså oppleves Gud som en selvoppofrende kjærlighet som også ønsker å få et tilsvarende eller en reaksjon fra den skriftende. Han går imidlertid enda lengre og sier at det kristne skriftemål til og med kan gi psykologisk helsemessige resultater som overgår

¹⁹⁴ Ibid., 25ff.

¹⁹⁵ Ibid., 30ff.

¹⁹⁶ Ibid.

¹⁹⁷ Ibid.

¹⁹⁸ Ibid., 194.

¹⁹⁹ Ibid., 187.

²⁰⁰ Ibid., 196.

²⁰¹ Ibid., 210-11.

resultatene man kan få av sekulære skriftemål.²⁰² Berggren understreker også at skriftemålet har en viktig mentalhygienisk effekt.²⁰³

2.4 Oppsummering

I dette kapitlet har vi sett på den sentrale litteraturen som har blitt anvendt i denne avhandlingen, samt ulike teorier rundt skriftemålet. Etter å ha presentert litteraturen, framstilte jeg en kort skissering av skriftemålets *historiske utvikling*, som strekker seg helt tilbake til oldkirken. På 500-600-tallet dukket imidlertid opp en praksis som var nokså lik dagens praksis av privatskriftemålet innenfor ulike kirkesamfunn.

Videre så vi at skriftemålet til en viss grad praktiseres ulikt i *ulike kirkesamfunn*. Det ble gjort en kort presentasjon av katolsk, luthersk, ortodoks og anglikansk praksis. Størst vektlegging har det imidlertid vært på katolsk og luthersk praksis, siden disse kirkesamfunnene har dypest røtter i Norge. Derfor presenterte jeg også disse kirkesamfunnenes *teologiske bakgrunn for skriftemålet*.

Deretter la jeg fram to *personer som har fremmet bruken av skriftemål i Norge*, nemlig Per Arne Dahl og Halvor Bergan. Begge to er norske lutheranere. Bergan har forsket på skriftemålets historie, mens Per Arne Dahl har i sin litteratur ofte nevnt skriftemålet og oppfordret til mer bruk av det.

Til slutt så vi på *skriftemålet i psykologien*. Erik Berggrens bok om skriftemålets psykologi viste blant annet hva som skjer i menneskers psyke når de skriver, og hva som driver mennesker til skriftemål.

²⁰² Ibid., 211.

²⁰³ Ibid., 202.

3 Forskningsmetode

3.1 Innledning

I dette kapitlet kommer jeg til å gjøre rede for valg av forskningsmetoder og beskrive framgangsmåten i innsamlingen av data. Jeg vil også beskrive hvordan jeg har behandlet og analysert dette materialet. Videre kommer jeg til å si noe om forskningens kriterier for pålitelighet, samt gjøre noen etiske refleksjoner.

3.2 Metodevalg

3.2.1 Kvalitativ metode

Tema for min oppgave er skriftemålet i pinsebevegelsen. Jeg har formulert en problemstilling og noen underordnede forskningsspørsmål som vil veilede arbeidet med oppgaven. Den kvalitative metode «[...] egner seg godt til studier av temaer som det finnes lite forskning på fra før».²⁰⁴ Dette ser ut til å være tilfelle for mitt tema, siden jeg ikke har funnet noen annen forskning på skriftemålet i den norske pinsebevegelsen. Kvalitativ metode kjennetegnes ved at den er «[...] an approach for exploring and understanding the meaning individuals or groups ascribe to a social or human problem», og som «[...] usually emphasizes words rather than quantification in the collection and analysis of data».²⁰⁵ Dermed vil ikke fokuset i undersøkelsen ligge på for eksempel frekvensen av skriftemål i pinsebevegelsen eller på antall pinsevenner som har skriftet, men på dets form og betydning.

Ifølge Thagaard tillater denne metoden et nærmere forhold mellom forsker og informant.²⁰⁶ Den er særlig velegnet hvis forskningen behandler spørsmål som kan berøre følsomme emner, blant annet fordi forskeren er i direkte kontakt med informantene.²⁰⁷ Da denne oppgaven omhandler skriftemålets natur i pinsebevegelsen, ser jeg det som naturlig å bruke en metode hvor jeg kan bygge tillitt til informantene. Jeg

²⁰⁴ Tove Thagaard, *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitativ metode*, 3. ed. (Bergen: Fagbokforlaget, 2009), 12.

²⁰⁵ John W. Creswell, *Research Designs. Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches*, 3rd ed. (Thousand Oaks, CA: SAGE Publications Inc., 2009), 4. Alan Bryman, *Social Research Methods*, 4th ed. (New York: Oxford University Press Inc., 2012), 380.

²⁰⁶ Thagaard, *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitativ metode*, 12.

²⁰⁷ Ibid.

har derfor valgt å bruke en kvalitativ metode i arbeidet med å besvare avhandlingens problemstilling og forskningsspørsmål.

3.2.2 Intervju

En av de mest brukte forskningsmetodene innenfor kvalitativ forskning er kvalitative intervju.²⁰⁸ Det er hovedsaklig to former for intervju innenfor kvalitativ forskning, nemlig ustrukturerte og delvis strukturerte intervju.²⁰⁹ På bakgrunn av forskningsspørsmålene ønsket jeg å berøre bestemte tema i intervjuet. Derfor har jeg valgt å bruke delvis strukturerte intervju.

Denne typen intervju karakteriseres som delvis strukturert fordi forskeren legger føringen for samtalen med informantene.²¹⁰ Man har i utgangspunktet bestemt seg for noen tema som skal snakkes om og spørsmål som skal stilles, men samtidig har man tid og rom for å gå ulike veier ut fra hvordan samtalen utvikler seg.²¹¹ Det vil si at hvis jeg har oppdaget temaer som kan være interessante, men som jeg ikke har tenkt på å undersøke eller spørre om i utgangspunktet, så er det mulig å gå dypere inn i dem enn man ville kunnet gjort i mer strukturerte intervjuer. Samtidig er det ikke så ustrukturert at jeg ikke kan styre samtalen dit jeg vil, ut fra hvilke tema som er relevante.

3.3 Beskrivelse av datainnsamlingsprosessen

3.3.1 Utvelgelse av informanter

For å sikre meg at disse informantene sitter på kunnskap og erfaringer som er relevante i forhold til problemstillingen og metodevalget, har jeg valgt å ikke foreta noen form for tilfeldig utvalg. Jeg ville heller prøve å finne informanter ved hjelp av *strategisk*, eller *målrettet utvalg*. Strategiske utvalg kjennetegnes ved at man «[...] velger informanter som har egenskaper eller kvalifikasjoner som er strategiske i forhold til

²⁰⁸ Bryman, *Social Research Methods*, 469.

²⁰⁹ Ibid.; Knut Halvorsen, *Å forske på samfunnet. En innføring i samfunnsvitenskapelig metode*, 5. ed. (Oslo: Cappelens Forlag, 2008), 137-38.

²¹⁰ Steinar Kvale, *Interviews. An Introduction to Qualitative Research Interviewing* (Thousand Oaks, CA: Sage Publications, 1996), 124.

²¹¹ Ibid.

problemstillingen og undersøkelsens teoretiske perspektiver».²¹² Her brukte jeg mitt eget nettverk innenfor pinsebevegelsen til å finne noen personer som kunne være passende kandidater. Jeg fikk også hjelp av veileder, siden han har god kjennskap til pinsevennmiljøet i Norge.

Jeg har vært interessert i å finne personer som har erfaring med skriftemål og skriftemålsliknende bekjennelse av synder. I forsøket på å finne slike personer brukte jeg også *snøballmetoden*. Dette er en metode hvor man først tar kontakt med personer man ser på som relevant, for så å undersøke om de kan vise en videre til andre personer med lignene kvaliteter som dem selv.²¹³ Selv om jeg i utgangspunktet hadde valgt å bruke strategisk utvalg, skjer det imidlertid ofte at det anvendes mer enn én utvelgelsesmetode i kvalitative studier.²¹⁴

Samtidig har utvelgelsesprosessen også båret et hint av *kategoribaserte utvalg*, siden jeg i utgangspunktet satte opp noen forskjellige kategorier med informanter som jeg har ønsket å intervju. Målet med dette var å få en større bredde i utvalget enn hvis jeg kun hadde valgt, eller ikke vært oppmerksom på at jeg bare hadde valgt, én type informanter. Her har jeg vært ute etter å finne både pastorer, sjelesørgere og vanlige menighetsmedlemmer.

Grunnen til at jeg har ønsket å intervju mennesker innenfor disse kategoriene har vært at pastorer kan besitte en dypere forståelse av menighetens teologiske refleksjoner rundt praksisen av skriftemål. Sjelesørgere kan ha flere erfaringer med skriftemål og bedre innsikt i selve praksisen, både som skriftende og som skriftefar. Et vanlig menighetsmedlem kan bedre speile den gjengse menighetsgjenger. Min tanke har vært at disse kan ha noe ulike perspektiver på skriftemålets plass i pinsebevegelsen, samt ulike erfaringer og kunnskap.

Når det gjelder antall informanter, er det slik at det har betydning for datamaterialet. Dess flere informanter, dess bredere omfang får data, men samtidig går det utover dybden i dataanalysen. Kvale sier at hvis man har for få informanter, vil analysen være

²¹² Thagaard, *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitativ metode*, 55.

²¹³ Ibid., 56.

²¹⁴ Bryman, *Social Research Methods*, 427.

mindre overførbar, eller det blir vanskeligere å prøve teorier.²¹⁵ Blir det for mange, vil det ikke være mulig å gjennomføre gode dybdeanalyser av data.²¹⁶ Det er likevel uklart hva som er et passende antall informanter. Kvale skriver at det pleier å ligge rundt 15+/- 10 informanter, mens Bryman viser til flere ulike meninger og praksiser i forhold til antall informanter i kvalitative studier.²¹⁷ Siden jeg har begrenset tid til mitt prosjekt, og fordi jeg ønsker å gå i dybden på skriftemålets plass i pinsebevegelsen, har jeg valgt å ikke ha mer enn høyst seks informanter. Dette kan imidlertid påvirke analysens overførbarhet.

3.3.2 Intervjuspørsmål

I arbeidet med å lage intervjuspørsmål ønsket jeg å ha spørsmål som kunne belyse ulike sider av problemstillingen og forskningsspørsmålene mine. Jeg lagde derfor en intervjuguide med spørsmål. Disse spørsmålene ble stilt innenfor fire kategorier som tilsvarer de fire forskningsspørsmålene mine, i tillegg til et innledende spørsmål. En intervjuguide er en liste over spørsmål eller tema som skal dekkes i løpet av intervjuet.²¹⁸

Å finne spørsmål og lage intervjuguide var en tidkrevende prosess som forutsatte at jeg hadde teoretisk kunnskap om temaet som jeg kunne bruke som utgangspunkt. I tillegg til det teoretiske grunnlaget, gjennomførte jeg to pilotintervjuer som hjalp meg med å revidere allerede eksisterende spørsmål og å oppdage nye spørsmål som jeg selv ikke hadde tenkt på. Samtidig var det også god trening i forhold til hvordan spørsmålene skulle stilles, og ga meg en forsmak på hvordan intervjusituasjonen kom til å bli. Jeg forsøkte å strukturere intervjuguiden slik at de første og siste spørsmålene som ble stilt skulle være av en mer generell art. Spørsmålene i midten av intervjuet kunne være dypere og mer personlig. På den måten kunne intervjuet føles lettere og få en mykere start og avrundning.

Innledningsvis i intervjuet spurte jeg et generelt spørsmål som havner utenfor

²¹⁵ Kvale, *Interviews. An Introduction to Qualitative Research Interviewing*, 102.

²¹⁶ Ibid.

²¹⁷ Ibid. Bryman, *Social Research Methods*, 425-26.

²¹⁸ *Social Research Methods*, 470.

underkategoriene eller temaene jeg skulle spørre om. Det handler om hva informantene tenker når de hører ordet «skriftemål». Et slikt åpent spørsmål vil kunne avsløre viktige sider ved informantens forståelse av skriftemålet, som kan styre spørsmålene senere i intervjuet. Videre spurte jeg om skriftemålet eller skriftemåls lignende bekjennelser av personlig synd sin forekomst i pinsebevegelsen. Dernest undersøkte jeg rundt deres forståelse av og erfaring med skriftemål, samt deres begrunnelser av og motivasjon for skriftemåls praksis, eller fraværet av det. Så ville jeg høre om hvordan og i hvilke settinger en slik praksis har blitt gjennomført, hvis det har forekommet. Til slutt spurte jeg informantene om deres forståelse av bibelverset Jak 5,16 (se intervjuguiden i vedlegg 2). Siden jeg har brukt delvis strukturerte intervju, fulgte ikke alle intervjuene nødvendigvis den samme rekkefølgen av tema og spørsmål.

3.3.3 Datainnsamlingen

Som allerede nevnt, har datainnsamlingen skjedd i form av delvis strukturerte, personlige intervjuer. Jeg har intervjuet fem personer, hvorav to kvinner og tre menn. Intervjuene foregikk mellom november 2014 og januar 2015. Selv om jeg hadde fått innvilget søknad om høyst seks informanter, bestemte jeg meg for å ha fem. Dette gjorde jeg blant annet på grunn av tidshensyn og at jeg til en viss grad opplevde en informasjonsmetning hvor det ikke dukket opp ny informasjon i intervjuene. Jeg trodde heller ikke at eventuelle andre personer som jeg visste om og som kunne blitt intervjuet ville tilføre viktige data utover det jeg hadde funnet.

Det ble imidlertid vanskeligere enn jeg hadde trodd å finne noen vanlige menighetsmedlemmer i pinsebevegelsen som hadde erfaring med skriftemål eller skriftemåls lignende bekjennelser av personlig synd. Jeg forsøkte snøballmetoden ved å gå gjennom mitt nettverk i pinsebevegelsen for å forsøke å finne noen. De jeg kontaktet visste enten ikke om noen med relevant erfaring, eller var ikke villige til å kontakte sine sjelesorgskonfidenter på vegne av meg med hensyn til taushetsplikten. Til slutt valgte jeg derfor å ha bare to av kategoriene jeg først så for meg at jeg skulle ha med i utvalget av informanter.

Informantene ble først kontaktet av meg ved at jeg ringte dem. Jeg hadde en kort

samtale med dem om temaet for avhandlingen min og om hvorvidt de kunne være passende kandidater. Jeg spurte også om de kunne tenke seg å være med som informanter. Videre fikk de tilsendt et informasjonsskriv om prosjektet mitt via e-post. Dette informasjonsskrivet inneholdt også en slipp med en samtykkeerklæring som de måtte skrive under på og sende tilbake til meg (se pkt. 3.6.2 og vedlegg 1).

I hvert enkelt tilfelle ba jeg informantene selv om å finne et egnet sted hvor de ønsket at intervjuet skulle foregå. De ble informert om at jeg var villig til å reise dit hvor de befant seg. Dette gjorde at utvalget av informanter kunne ha større geografisk spredning enn hvis de hadde vært nødt til å reise dit jeg befant meg. Det ville gjort det vanskeligere for noen av dem å stille opp. Samtidig tenker jeg at informantene kunne føle seg tryggere i de omgivelsene de selv hadde valgt. Bare i et av intervjuene var jeg den som valgte sted for å møtes.

Intervjuene ble tatt opp med lydopptaker, noe informantene hadde blitt informert om på forhånd og samtykket til. Et av kriteriene jeg stilte til stedet hvor intervjuene skulle foregå, var at det måtte være egnet for bruk av lydopptaker. Lydopptakene ble lagret på datamaskin og transkribert fortløpende etter intervjuene. De transkriberte intervjuene ble til sammen 69 sider.

Det ble ikke tatt notater underveis i intervjuene, men intervjuguiden ble brukt. Jeg forsøkte å bruke intervjuguiden så lite som mulig, slik at det ble færrest mulig forstyrrende elementer. På den måten følte jeg at det ble skapt en god intervjusituasjon. Videre skal vi se på hvordan jeg analyserte datamaterialet.

3.4 Metode for analyse av dataene

Framgangsmåten for analysen og teoridannelsen omkring datamaterialet man har samlet inn er avhengig av hvilken metode man bruker for å gjøre dette. Innenfor kvalitativ forskning finnes det flere ulike metoder for å gjøre dette, og det vanligste er at metodene er *induktive*. Det vil si at man bygger teorier på bakgrunn av empiriske

funn.²¹⁹ Bryman taler om to ulike strategier for dataanalysen, nemlig *analytisk induksjon* og *empiribasert teoriutvikling* (engelsk: «grounded theory»²²⁰

Analytisk induksjon fungerer slik at man har en hypotetisk forklaring på problemstillingen, som man så undersøker om har støtte i empirien.²²¹ Når man møter tilfeller som ikke passer inn med den hypotetiske forklaringen man hadde i utgangspunktet, må den omformuleres.²²² Prosessen gjentas helt til man ikke lenger finner tilfeller som avviker fra hypotesen. På den annen side er empiribasert teoriutvikling en metode hvor teorier tar utgangspunkt i inngående analyser av datamaterialet, og hvor de ulike temaer som dukker opp i dataene kategoriseres.²²³ Det brukes også bestemte verktøy innenfor denne metoden, som for eksempel koding, teoretisk metning og konstant sammenligning av kategorier.

Jeg har ikke satt opp noen hypotetiske forklaringer på problemstillingen min. Jeg har sett for meg at analytisk induksjon ville vært en for krevende metode, siden det hele tiden må tas hensyn til nye tilfeller som avviker fra tidligere tilfeller, og dermed innlemmes i hypotesen, som for hver gang må omformuleres. Empiribasert teoriutvikling bærer preg av å være mer utforskende enn analytisk induksjon. Jeg har derfor valgt å bruke dette som den grunnleggende metoden i dataanalysen.

De transkriberte intervjuene har blitt gått gjennom to ganger, hvor jeg har kodet stoffet. Her har jeg satt opp stikkord til det som konfidenten snakker om, noen ganger flere koder per linje tekst. Etter første runde med koding, har jeg gått gjennom intervjuene på nytt, hvor de opprinnelige kodene ble revidert. Deretter ble alle kodene fra alle intervjuene ført inn i et regneark, hvor de ulike informantenes utsagn innenfor de ulike kodene ble limt inn fra intervjuene. Dette ble gjort for å få en bedre oversikt over de eksisterende kodene, før jeg så igjen reviderte kodene. Til slutt ble alle kodene ordnet inn under større kategorier, som favnet mer generelle tema som går igjen i de

²¹⁹ Thagaard, *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitativ metode*, 193.

²²⁰ Bryman, *Social Research Methods*, 566-75.

²²¹ Ibid., 566-67.

²²² Ibid., 567.

²²³ Ibid., 387, 568.

underordnede kodene. Disse ble også satt opp i et regneark for slik å ha god oversikt.²²⁴ Samtidig som enkeltutsagn var satt inn i en tabell under bestemte koder og kategorier, jobbet jeg også med de transkriberte intervjuene ved siden av, slik at enkeltutsagn ikke ble tatt ut av sin kontekst.

Tilnærmingen til analysen har også vært preget av fokusering på de bestemte tema som har dukket opp i intervjuene. Dette som omtales som *temasentrerte analytiske tilnærminger*, eller tematisk analyse.²²⁵ Kategoriene som kodene ble ordnet inn under, kan i så måte forstås som temaer, mens kodene som undertemaer.

3.5 Forskningens pålitelighet

Ethvert forskningsprosjekt trenger visse evalueringskriterier for å sikre forskningens reliabilitet og validitet. Selv om begrepene kan variere, snakker man innenfor kvalitativ forskning gjerne om troverdighet, gyldighet og overførbarhet.²²⁶ Forskningens reliabilitet handler om *troverdighet*, som sikter til «[...] spørsmålet om en kritisk vurdering av prosjektet gir inntrykk av at forskningen er utført på en pålitelig og tillitvekkende måte». ²²⁷ Både *gyldigheten* og *overførbarheten* kan knyttes til forskningens validitet. Gyldigheten kan forstås som den *interne validiteten*. Den sier noe om hvorvidt forskernes teorier kan sies å stemme overens med observasjonene de har gjort. Overførbarheten er den *eksterne validiteten*. Den sier noe om hvorvidt forståelsen av funnene som har blitt gjort også er gyldige i andre omstendigheter.²²⁸

3.5.1 Troverdighet

Bryman presenterer et syn hvor man skiller på to ulike typer troverdighet, eller

²²⁴ Måten kategoriene og kodene ble ordnet i regnearket var omtrent lik måten Bryman har satt det opp i hans figur 24.3. Utsagn som tilhørte en bestemt kode ble limt inn under den koden i regnearket, mens det også kom fram hvilken informant utsagnet tilhørte. Se: *ibid.*, 579.

²²⁵ *Ibid.*, 578; Thagaard, *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitativ metode*, 171.

²²⁶ Bryman, *Social Research Methods*, 389-93; Halvorsen, *Å forske på samfunnet. En innføring i samfunnsvitenskapelig metode*, 72-73; Thagaard, *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitativ metode*, 198-210.

²²⁷ *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitativ metode*, 198.

²²⁸ Bryman, *Social Research Methods*, 390; Thagaard, *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitativ metode*, 201.

reliabilitet, nemlig *intern* og *ekstern troverdighet*.²²⁹ Den eksterne troverdigheten er knyttet til forskningens replikerbarhet. Det vil si hvorvidt man kan gjenta forskningsprosjektet, eller komme fram til de samme resultatene hvis man hadde gjort det samme forskningsprosjektet på et annet sted eller tidspunkt.²³⁰ Det er imidlertid ikke nødvendigvis mulig innenfor kvalitativ forskning.²³¹ Jeg forholder meg til et konstruktivistisk forskningsparadigme hvor man ikke ser på den sosiale verden som objektive fakta som ikke kan påvirkes eller endres av mennesker. Den sosiale virkeligheten forstås som konstruert, og man må argumentere for sin tolkning av den. Replikerbarhet hører mer hjemme i et positivistisk forskningsparadigme som ikke tar høyde for de unike prosessene som skjer i møtet mellom forsker og informanter.²³² Derfor velger jeg å se bort fra den eksterne troverdigheten, og heller fokusere på den interne. Thagaard bygger her på Seale, og skriver at «for å oppnå denne typen reliabilitet mener han at forskeren bør være konkret og spesifikk i rapportering av framgangsmåter ved innsamling og analyse av data».²³³ Det vil si at jeg vil være nøye i min beskrivelse av hvordan jeg har samlet inn data og hvilke metoder jeg har brukt i analysen av dem.

3.5.2 Gyldighet

Som nevnt ovenfor, handler forskningens gyldighet om dens interne validitet. Her er man derfor ute etter å se «[...] whether there is a good match between researchers' observations and the theoretical ideas they develop».²³⁴ Altså ser man etter hvorvidt tolkningene forskerne har gjort av det empiriske materiale samstemmer med virkeligheten. Dette gjøres ved at forskeren «[...] spesifisere[r] hvordan hun eller han kom fram til den forståelsen som prosjektet resulterer i. Dette innebærer å gjøre rede for framgangsmåter i prosjektet og relasjoner i felten».²³⁵

²²⁹ Bryman, *Social Research Methods*, 390.

²³⁰ Ibid.

²³¹ Ibid.

²³² Thagaard, *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitativ metode*, 198.

²³³ Ibid., 202. Thagaard bygger her på boken *The Quality of Qualitative Research* (1999:147-148) av Clive Seale. Jeg valgte å forholde meg til Thagaard, blant annet fordi hun gir en enkel og forklarende framstilling.

²³⁴ Bryman, *Social Research Methods*, 390.

²³⁵ Thagaard, *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitativ metode*, 202.

3.5.3 Overførbarhet

Overførbarheten er forskningens eksterne validitet, som handler om «[...] the degree to which findings can be generalized across social settings».²³⁶ Man er med andre ord ute etter å se hvorvidt de empiriske funnene er gjeldende for andre sosiale sammenhenger enn den som forskningen ble utført i. Thagaard forklarer at i kvalitative studier er det gjerne ikke funnene i seg selv, eller «[...] beskrivelser av mønstre i dataene» som er overførbare til andre sammenhenger, men den teoretiske fortolkningen av dem.²³⁷ I denne undersøkelsen er målet å si noe om kvalitetene til personlige syndsbevegelser og privatskriftemål i pinsebevegelsen i Norge, selv om den vil være for begrenset til å kunne med sikkerhet overføre mine funn og forståelsen av dem til andre omstendigheter enn dem hvor mine informanter hører hjemme. Likevel kan det hende at den teoretiske fortolkningen er overførbar.

3.5.4 Refleksjoner rundt forskningens pålitelighet

I løpet av arbeidet med dette prosjektet har jeg gjort meg noen refleksjoner rundt forskningens pålitelighet som jeg ønsker å ta med her. I forhold til forskningens troverdighet, eller reliabilitet, mener jeg at jeg har vært tydelig i beskrivelsen av min framgangsmåte for å komme fram til forskningens resultater. Jeg har i dette kapitlet redegjort for datainnsamlingen, samt analysen av datamaterialet. I punkt 3.6 gjør jeg meg også noen relevante etiske refleksjoner, som blant annet sier noe om min rolle som forsker. Dette gjør at jeg tror det ville vært mulig å kommet opp med lignende resultater hvis man hadde fulgt denne framgangsmåten, selv om, som nevnt ovenfor, det nok er vanskelig å komme fram til nøyaktig de samme resultater innenfor kvalitativ forskning.

Mine refleksjoner rundt min rolle som forsker kan være med på å belyse forskningens gyldighet, eller dens interne validitet (se pkt. 3.6.1). Der har jeg reflektert rundt min framgangsmåte i møtet med informantene, samt hvilken betydning min rolle som pinsevenn kan ha for analysen av datamaterialet.

²³⁶ Bryman, *Social Research Methods*, 390.

²³⁷ Thagaard, *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitativ metode*.

Ellers er det usikkert hvorvidt funnene mine kan generaliseres på tvers av hele pinsebevegelsen. Min undersøkelse inneholder ikke et representativt utvalg av informanter, siden jeg valgte mine informanter ved strategisk utvelgelse. Dermed kan ikke mine funn sies å være representative for norske pinsevenner generelt. Derimot kan det tenkes at noen av mine normativt-veiledende innspill kan være det. Likevel vil det kunne være nødvendig med mer omfattende forskning på dette feltet for å kunne se om mine resultater er overførbare. Det vil imidlertid til syvende og sist være opp til leseren å avgjøre hvordan min avhandling forholder seg til disse evalueringskriteriene.

3.6 Etske refleksjoner

3.6.1 Forskerens rolle

Jeg som forsker vil ha mye å si for hvordan informantene svarer under intervjuene og hvordan materialet presenteres og analyseres. Jeg har derfor forsøkt å være reflektert over min egen posisjon i forhold til informantene og materialet de gir meg.

I intervjusituasjonen er det viktig ikke å «lure» informantene til å være mer åpne enn de kanskje egentlig ønsker. Hvis jeg får en god kontakt med informanten, er det viktig at denne kontakten ikke utnyttes. Dette er for at informantene ikke skal angre seg i ettertid, ved at de for eksempel har gitt mer informasjon enn det de følte var greit.²³⁸ Jeg gav god informasjon om hva jeg var ute etter i intervjuene, og opplevde ikke at noen av intervjuene var preget av for mye åpenhet. Jeg informerte ikke alle informantene eksplisitt om ikke å dele for mye på forhånd, men styrte intervjuene underveis.

Desto større blir forskerens rolle i presentasjonen og analysen av materialet. Her har informantene nærmest ingenting de skulle ha sagt. Derfor blir det viktig å tenke på hvordan informantene presenteres og forsøke å ivareta deres perspektiv og integritet i denne prosessen.²³⁹

Siden jeg selv er medlem av pinsebevegelsen og har vokst opp som en del av den, kan et moment være at jeg kan anta å forstå ting som kanskje ikke ville vært like klare for en

²³⁸ Ibid., 109-10.

²³⁹ Ibid., 111-12.

utenforstående. Likevel tror jeg ikke min pentekostale bakgrunn har forringet analysen, men heller vært til hjelp. Det har vært en viktig del av arbeidet med analysen å se hvert enkelt intervju i helheten av sin kontekst. Det vil si at tolkningen av et utsagn ikke har vært frakoblet resten av intervjuet, eller vært tatt ut av konteksten. Det har vært viktig for meg ikke å tillegge informantene meninger jeg ikke har dekning for.

3.6.2 Samtykkeerklæring fra informantene

For at informantene skulle ha en viss forståelse av hva prosjektet mitt går ut på, sendte jeg ut et informasjonsskriv til dem i forkant av intervjuet. Det bestod av en beskrivelse av masteravhandlingen, intervjuet og hvordan datamaterialet vil bli behandlet (se vedlegg 1). Her skrev jeg også at informantenes identitet vil bli holdt anonym. I tillegg informerte jeg om at jeg vil være den eneste som kan knytte opptakene og transkripsjonene av intervjuene opp til de respektive informanter.

På bakgrunn av denne informasjonen ba jeg om at informantene skulle skrive under på en samtykkeerklæring. De samtykket i at de i forkant av intervjuet hadde mottatt informasjon om avhandlingen og at de ville stille til intervju. På denne måten har informantene fått kunnskap om hva som skal skje. Dermed har de fått muligheten til å si ja til å delta, på en måte som har vært åpen og tydelig. Dette har skjedd i samsvar med de forskningsetiske retningslinjene som man finner hos Knut Halvorsen.²⁴⁰ De kan sammenfattes i fem punkter: Informantene skal motta informasjon om prosjektet og hva det dreier seg om, de må frivillig samtykke til å delta, de skal ha rett til å trekke seg fra prosjektet når som helst, informantenes identiteter skal være anonyme og informantene skal motta informasjon om prosjektets resultater.²⁴¹ Det siste punktet vil imidlertid ikke gjennomføres før etter avhandlingens ferdigstillelse.

3.6.3 Personvern

Alt datamateriale fra intervjuene har blitt oppbevart på min personlige datamaskin som er passordbeskyttet. Filene har vært lagret på egne passordbeskyttede diskformateringer på datamaskinen. Ingen andre enn meg selv har hatt tilgang til min

²⁴⁰ Halvorsen, *Å forske på samfunnet. En innføring i samfunnsvitenskapelig metode*, 251-53.

²⁴¹ Ibid.

personlige datamaskin uten oppsyn i perioden hvor jeg har jobbet med avhandlingen. Opptak fra intervjuene og transkripsjon vil også være anonymisert for å unngå at de kan gjenkjennes.

I oppgaven er alle informantene anonymiserte, og har blitt gitt kodenavn som «informant 1», «informant 2» også videre. Dette gjør det enklere for leseren å forholde seg til hvilke informanter som har sagt hva. Samtidig har jeg noen steder valgt å ikke oppgi kodenavnet til informantene. Dette har jeg gjort hvor det informantene sier kan øke sjansen for at noen lesere kanskje kan tenke seg til hvem informantene er. Selv om sannsynligheten for dette nok er liten, har jeg vurdert det slik at dette er et nødvendig grep for å holde personvernet og informantenes anonymitet høyt. Pinsebevegelsen er tross alt et lite kirkesamfunn, samtidig som skriftemålet i tillegg har sett ut til å være lite brukt innenfor dette kirkesamfunnet. Derfor er spesielt områder hvor informantene forteller om erfaringer hvor de selv har gått til skriftemål gjort helt anonyme. De har dermed vært fratatt kodenavnene, til tross for at leseren kunne funnet det interessant å vite hvilke informanter som sier hva til enhver tid. Av samme grunn har jeg valgt å bruke et kjønnsnøytralt språk når jeg refererer til de enkelte informanter.

3.7 Oppsummering

I dette kapitlet har jeg gjort rede for den *kvalitative metode* som jeg har brukt i mitt prosjekt, som innebar *delvis strukturerte intervjuer*. Deretter redegjorde jeg for *datainnsamlingen*. Dette innebar å velge ut informanter, som jeg gjorde ved *strategisk utvalg*. Jeg forsøkte imidlertid også å anvende *snøballmetoden*, samt at utvelgelsesprosessen bar preg av *kategoribaserte utvalg*.

Videre gjorde jeg rede for hvordan jeg hadde kommet fram til *intervjuspørsmålene* og hvordan intervjuene var strukturert i intervjuguiden. Jeg beskrev så selve datainnsamlingen. Det vil si at jeg beskrev blant annet utvalget av informanter, når intervjuene ble gjennomført og praktiske detaljer ved intervjuene. Dernest redegjorde jeg for hvilken metode jeg har brukt i analysen av datamaterialet, som er *empiribasert teoriutvikling*, samtidig som analysen også kan sies å ha båret preg av *tematisk analyse*.

Jeg presenterte også tre kriterier for å evaluere *forskningens pålitelighet*. Disse evalueringskriteriene er forskningens *troverdighet*, *gyldighet* og *overførbarhet*. Til slutt gjorde jeg meg noen etiske refleksjoner, som dreier seg om forskerens rolle, samtykkeerklæring fra informantene og personvern.

4 Presentasjon og analyse av datamaterialet

4.1 Innledning

I dette kapitlet vil jeg presentere datamaterialet jeg har samlet inn og analysere innholdet. Som nevnt ovenfor har datainnsamlingen skjedd i form av intervjuer. Jeg stilte spørsmål ved hjelp av en intervjuguide for å holde oversikt over hvilke tema og områder som ble dekket i løpet av intervjuene. Spørsmålene i denne intervjuguiden var delt inn i fire hovedområder som følger av forskningsspørsmålene mine. Disse hovedområdene er skriftemålets forekomst og utbredelse i pinsebevegelsen, samt pinsevenners forståelse av skriftemålet, erfaringer med skriftemålet og begrunnelse av skriftemålet.

4.2 Informantenes forståelse av skriftemålets forekomst og utbredelse

Her kommer jeg til å beskrive det jeg har forstått som informantenes inntrykk av skriftemålets forekomst og utbredelse i pinsebevegelsen. Hovedsakelig har jeg basert denne beskrivelsen på informantenes respons på følgende spørsmål:

- Hvilket kjennskap har du til skriftemålspraksis i din menighet?
- I hvor stort omfang er du kjent med at en slik praksis forekommer?
- Inviteres det til skriftemål eller syndsbekjennelse?
- Forkynnes det om dette?

I noen tilfeller ble disse spørsmålene besvart i andre tilfeller enn ved at akkurat disse spørsmålene ble stilt. Spørsmålene ble heller ikke stilt slik de står her i hvert enkelt intervju, men ble brukt som en veiledning for meg slik at jeg visste hvorvidt disse temaene ble besvart underveis i intervjuene.

4.2.1 Kjennskap til skriftemålets forekomst og utbredelse

På dette området svarte flere av informantene at de har kjennskap til at det har blitt praktisert skriftemål i deres egen menighet. Informant 4 gir uttrykk for at vedkommendes menighet ikke har noen konkret utformet skriftemålspraksis. Skriftemålet, eller det som da vil ligne skriftemål, skjer gjerne i menighetens smågruppefelleskap eller andre arenaer. På den måten vil det som finnes av skriftemål eller syndsbejnelser her ha blitt skjøvet ut i andre sammenhenger enn det som har vært den tradisjonelle. Selv om de fleste av informantene har kjennskap til en skriftemålspraksis i sine egne menigheter, er flere av dem også åpne for at dette er noe som kan skje andre steder enn hos en pastor eller sjelesørger.

Flere av informantene snakker også om bruken av ordet skriftemål. Både informant 1 og informant 2 sier at dette er et ord som ble svært lite brukt tidligere, men at de opplever at det har blitt mer brukt i senere tid. Informant 5 svarte at de ikke bruker ordet skriftemål, men at det er en del av sjelesorgstjenesten. Samtlige informanter drar inn sjelesorg i sammenheng med skriftemål, slik at det ser ut til at det er i sjelesorgstjenesten skriftemålet har sin mest naturlige plass. Informant 3 sier helt konkret at skriftemålet «[...] hører sjelesorgsrommet til» og at det er «[...] en veldig viktig del innenfor den totale sjelesorgen».

Samtidig kan det være at det forekommer samtaler mellom mennesker som ikke er definert som skriftemål, men som er skriftemålsliknende samtaler. Informant 2 forteller at det kan være tilfeller hvor vedkommende kan bekjenne synd overfor en kristen venn, hvor det ikke er noen tilsigelse av syndsforlatelsen, men hvor de går til Gud med problemet eller synden sammen. Dette samsvarer til en viss grad med måten jeg forstår begrepet «ansvarlighetspartner» som vi finner hos informant 4:

[...] ansvarlighetspartner, på en måte, det at man finner gjerne en venn som du kan være fortrolig med og som har inngang i livet ditt. [...] Altså at det å ha skriftemål knyttet til en prest eller til en pastor, det er ikke noe som er en del av pinsetradisjonen da, i alle fall i nyere tid.

Dermed er det ikke nødvendig å skrifte eller bekjenne til en embetsperson. Flere av informantene er åpne for at skriftemåls lignende samtaler kan skje på flere arenaer, og informant 5 nevner tilfeller hvor det har skjedd under forbønn. Skriftemålet kan da i noen tilfeller se ut til å ha blitt skjøvet ut av sjelesorgsrommet og samtalen mellom presten og den skriftende, til mer uformelle former av skriftemål som skjer utenfor denne rammen.

Derimot virker det ikke som at utbredelsen og forekomsten av skriftemålspraksisen er spesielt stor. Et par av informantene har ikke selv erfaring med å gå til skriftemål, mens de resterende uttrykker at de ikke har gjort det ofte. For to av informantene er det snakk om at de selv har gått til skriftemål mellom en og tre ganger. Informant 1 forteller at det ikke er ofte at skriftemålet praktiseres i vedkommendes erfaring.

Samtlige informanter nevner høykirkelige kirkesamfunn eller Den katolske kirke i forhold til enten bruken av ordet skriftemål eller selve konseptet. Tre av informantene snakker om at pinsebevegelsen har vært opptatt av å distansere seg fra katolsk praksis, eller at «mye av denne lavkirkelige, altså, mye av det som vi tror og mener, har jo blitt til som en reaksjon mot den type hierarkisk autoritetsforståelse [...]» som finnes i blant annet Den katolske kirke, som informant 4 sier. Disse utsagnene har ikke utelukkende kommet som svar på spørsmålene som listes under punkt 4.1, men dette forstås som en av grunnene til at skriftemålet har vært lite brukt blant pinsevenner.

4.2.2 Tilbud og etterspørsel av skriftemål

Som det framkommer av informantenes svar i forrige avsnitt, er ikke utbredelsen og bruken av skriftemålet i pinsebevegelsen spesielt stor i informantenes erfaring. Likevel har de sagt noe om forholdet mellom tilbud og etterspørsel av skriftemål.

Det ser imidlertid ikke ut til at erfaringene til de ulike informantene stemmer overens med hverandre. For informant 1 skjer skriftemålet nesten utelukkende ved at vedkommende tilbyr det, og da ofte som en del av en sjelesørgerisk prosess. Informant 2 sier at «veldig ofte så blir skriftemålet et resultat av en samtale, mer enn at de kommer konkret med bestillingen om skriftemål». Altså kommer skriftemålet i etterkant av en

sjelesørgerisk samtale, som ligner praksisen hos informant 1. Informant 3 «[...] har mest erfaring fra at folk har spurt om å få skrifte» og «[...] har vel [...] ikke mange erfaringer, om jeg har noen, hvor jeg selv har foreslått skriftemål». Informant 5 har også erfaringer av at mennesker kommer og etterspør skriftemål, eller «[...] for å få ryddet opp i ting som ikke har vært rett og riktig». Dermed er det noe sprikende erfaringer av hvorvidt skriftemålet skjer på bakgrunn av direkte tilbud eller etterspørsel

Åpenbart finnes det en bevissthet om skriftemålet blant noen pinsevenner, selv om det ikke nødvendigvis er bare pinsevenner som kan komme til en pinsevevning og be om skriftemål. Likevel påpeker informant 5 at «i frikirker og luthersk kirke, så er jo ikke skriftemålet så høyt oppe i medlemmenes bevissthet», slik at vedkommendes erfaring er at denne bevisstheten ikke er særlig utbredt. Det gjenspeiles jo også i de andre informantenes kjennskap til skriftemålets utbredelse og forekomst i pinsebevegelsen.

I tillegg gir informantene ingen signaler om at de tenker på skriftemålet som obligatorisk, men et par av dem tar tydelig avstand fra en slik tenkning. Dette kommer jeg imidlertid tilbake til under punkt 4.3.8.

4.2.3 Forkynnelse om skriftemål

En kilde til bevissthet rundt skriftemålet kan være forkynnelse og undervisning om det. Som nevnt ovenfor om bruken av ordet skriftemål, ser det ikke ut som informantene har erfaring med at dette er et ord som brukes i særlig stor grad i pinsebevegelsen, selv om noen av dem mener at det nok brukes mer nå enn tidligere. Informant 1 forteller at «[...] noen av oss etter hvert har undervist om det, fordi vi anerkjenner dette redskapet som så viktig at vi gjerne vil snakke høyt om det», og at i menighetens sjelesorgstjeneste «[...] undervises det om det». Informanten uttrykker dermed at det undervises om det, om så ikke fra talerstolen i gudstjenestene, så i hvert fall i sammenheng med sjelesorgstjenesten.

Samtlige informanter har likevel lite kjennskap til forkynnelse om skriftemålet i menighetene sine, til tross for at det til en viss grad er en bevissthet omkring det på den sjelesørgeriske arena. Informant 5 svarer at «ordet skriftemål forkynnes ikke mye, men

å bekjenne sine synder for å få avlastet sjelslivet, det forkynnes jo», slik at vedkommende uttrykker at det forkynnes om lignende tematikk. Bare to av informantene kunne huske å ha hørt skriftemålet nevnt direkte i forkynnelsen i deres menigheter, og i det ene tilfellet var det en luthersk prest som forkynte.

En annen ting som dukker opp i noen av intervjuene er at det kanskje ikke er nok forkynnelse om skriftemålet. Flere av informantene uttrykker et ønske om eller behov for mer forkynnelse om dette temaet. Informant 1 sier at «hvis folk får vite om hvilke gaver og redskap Gud har gitt oss, så vil det være mer naturlig å gjøre bruk av det også», slik at forkynnelse om det kan føre til en bevisstgjøring, noe informant 1 ser på som positivt. Informant 2 tenker at forkynnelsen kan fjerne fordommer som kan finnes i menigheten. Mer forkynnelse om skriftemålet forbindes da med to ting, nemlig bevisstgjøring om hva slags tilbud det er og fjerning av fordommer omkring det.

På den annen side kan ikke informant 4 huske å ha hørt noe forkynnelse om dette i sin menighet. Skriftemål er ikke et ord som blir brukt i vedkommendes menighet.

Smågrupper er jo viktige for oss [...] og det å også ha et rom for bekjennelse og for syndstilgivelse, det å uttale tilgivelse over hverandre, det å være ansvarlig overfor en annen gruppe mennesker. Også har vi da beveget oss inn i en litt sånn pragmatisk tilnærming til det da. Altså, vi ønsker ikke å gjøre det mindre, men vi har satt det inn i disippelgjøringspråket.

Selv om disippelgjøring og helliggjørelse heller ikke er ord som blir brukt mye i vedkommendes menighet, forkynnes det om disse tingene, hvor skriftemål, eller det som kan minne om skriftemål, inngår i dette. Informant 4 tror at noen forkynnere vegrer seg mot å forkynne mye om slike ting, fordi «[...] det ligger en viss *gjørelse* i det, *helliggjørelse*», slik at tilhørerne kan føle et press på seg for å prestere noe.²⁴²

²⁴² Uthevingen er basert på at informanten la trykk på endelsen «-gjørelse».

4.2.4 Oppsummering

Innledningsvis i dette kapitlet så vi at de fleste av informantene har kjennskap til at skriftemålet har blitt praktisert i deres egen menighet, med unntak av informant 4, hvis menighet ikke har noen konkretisert skriftemålspraksis.

Samtidig ser det ut som at skriftemålet ikke er et ord som brukes i veldig stor skala. Noen av informantene opplever likevel at det har blitt mer brukt i senere tid. Alle informantene knytter skriftemålet opp mot sjelesorgstjeneste. Samtidig er flere av dem også åpne for at skriftemåls lignende samtaler kan skje utenfor sjelesorgens og det tradisjonelle skriftemålets arena, men alt i alt virker det som at deres inntrykk er at utbredelsen av skriftemålet i pinsebevegelsen fortsatt er liten. Flere av informantene nevner pinsebevegelsens distansering fra for eksempel Den katolske kirke som en mulig grunn til mangelen på skriftemål.

Informantene har ulike erfaringer med tilbud og etterspørsel av skriftemål. Noen av dem har opplevd at skriftemålet etterspørres, mens andre sier at det i størst grad er noe de selv tilbyr. Likevel vitner dette om at det finnes en bevissthet omkring skriftemål blant noen pinsevenner. I tillegg forstås ikke skriftemålet som obligatorisk.

Når det gjelder forkynnelse om skriftemål, er det informantenes inntrykk at det skjer lite av det i norske pinsemenigheter, selv om det nevnes at det forkynnes om lignende tematikk. Noen av informantene uttrykker ønske om mer forkynnelse, blant annet fordi det kan føre til økt bevissthet omkring skriftemål, samt at det kan fjerne fordommer mot det.

4.3 Informantenes forståelse av skriftemålet

I dette kapitlet kommer jeg til å beskrive det jeg har forstått som informantenes forståelse av skriftemålet og deres holdninger til det. Hovedsakelig har jeg basert denne beskrivelsen på informantenes respons på følgende spørsmål:

- En enkel definisjon av skriftemålet kan være at det er «å bekjenne synd og ta imot tilgivelse». Hva tenker du om dette?
- Hva tenker du om bekjennelse av personlig synd overfor andre troende?
- Hva tenker du om det å tilgi på vegne av Gud?
- Hvordan forstår du personlig synd?
- Hvilke tanker har du om botsøvelser?

4.3.1 Assosiasjoner til begrepet skriftemål

Samtlige informanter knytter skriftemålet opp mot syndsbejennelse. «Og det er for meg skriftemålet, altså å bekjenne synd» sier informant 5, og informant 3 sier seg enig i den enkle definisjonen av skriftemål i det første spørsmålet ovenfor. Samtidig blir også absolusjonen vektlagt av flere av informantene. Informant 2 sier for eksempel at vedkommendes forventninger til skriftemålet «[...] var at noen skulle tilsi meg syndenes forlatelse». Informant 4 forteller at «[...] der har jo jeg merket en enorm kraft i det, altså at jeg som åndelig leder uttaler tilgivelse». Informantenes forståelse av skriftemålet innebærer altså både syndsbejennelse og tilsigelse av syndsforlatelse.

Samtlige informanter assosierer skriftemålet med Den katolske kirke og mer høykirkelige kirkesamfunn, og det dras inn bilder man har av det fra for eksempel film.

De fleste gir uttrykk for at de stiller seg positive til både konseptet og bruken av skriftemålet, som for eksempel når informant 3 sier at «[...] rett forstått så tenker jeg det er bare positivt». Informant 4 gir uttrykk for en noe ambivalent holdning til skriftemålet i form av en usikkerhet rundt hvordan skriftemålet kan implementeres i menighetens pentekostale teologi og hvilken plass det kan ha i menigheten. Likevel svarer vedkommende at skriftemålet er «[...] et bibelsk konsept [...]». Dermed virker det som vedkommende har en positiv holdning til skriftemålet som konsept, men at forståelsen av hvordan dette skal gjøres på en god måte i menigheten er mer usikker.

Skriftemålet assosieres med sjelesorg, hvor dets plass hovedsakelig forstås som i sjelesorgstjenesten. Det knyttes også opp mot mentalhygiene, hvor flere drar fram at skriftemålet og syndsbejennelsen kan ha en god psykisk helseeffekt.

I tillegg nevner flere av informantene biskop Per Arne Dahl, hvor han har vært en inspirasjonskilde i forhold til skriftemålet, eller at han har hatt en påvirkning på forståelsen av skriftemålet. Informant 1 nevner ham i forhold til forståelsen om at skriftemålet har vært lite brukt på grunn av at man ønsket å ta avstand fra katolsk praksis. Informant 2 kommer inn på Dahl flere steder i forhold til forkynnelse om skriftemålet, men han nevnes oftest av informant 3, spesielt i forhold til nøklemakten og det allmenne prestedømme.

4.3.2 Syndsbekjennelse overfor andre troende

Tre av informantene siterer bibelstedet 1 Joh 1,9 i forhold til å bekjenne synd overfor andre troende. En annen henviser sannsynligvis til Jak 5,16 når vedkommende sier at teologien bak å tilsi syndsforlatelse på bakgrunn av en syndsbekjennelse er «[...] å bekjenn deres synder for hverandre og dere skal bli tilgitt». Informant 3 henviser til 1 Joh 1,7, som handler om å vandre i lyset og at Jesu blod rensker mennesker fra all synd, og er nært knyttet til de påfølgende versene. Det viser seg da at alle informantene mener at syndsbekjennelse er bibelsk fundamentert.

Flere av informantene uttrykker at de forstår syndsbekjennelsen som noe frigjørende og virkningsfullt. Informant 2 sier at når man får satt ord på synd «[...] overfor et annet menneske, så er det noe med både skammen som letter [...]» og at «det er en del ting som er befriende for psyken vår». Informant 3 tenker at «[...] det ligger noe [...] befriende i det å hente fram sitt innerste et sted og plassere det hos et annet menneske som man har tillitt til [...]» og at «det å bekjenne er legende. Det er helbredende. Det er gjenopprettende». De samme bruker også ordet mentalhygiene om bruken av skriftemål, noe også informant 5 gjør, og mener at skriftemålet har en god mentalhygienisk virkning.

Taushetsplikten blir også dratt inn som en viktig ramme for skriftemålet og syndsbekjennelsen av flere informanter, som også knyttes til tillit til den man bekjenner overfor. En av informantene sier at taushetsplikten også verner mot en slags åpenhetskultur hvor målet nærmest blir utlevering, slik som vedkommende mener at

det til en viss grad ble i Oxfordbevegelsen. Informant 5 beskriver taushetsplikten som avgjørende viktig for å skape den tryggheten som er nødvendig i en slik samtale.

Samtidig ser det ikke ut til at informantene ofte føler et behov for å bekjenne synd overfor andre troende. Her skilles det også nokså klart mellom det å bekjenne synd i en skriftemålsituasjon og det å be om tilgivelse og søke oppgjør overfor Gud eller et annet menneske man har forurettet. Det sistnevnte ser ut til å være det som skjer hyppigst for alle informantene.

4.3.3 Absolusjonen

Alle informantene har selv erfaring med å uttale tilgivelse overfor andre mennesker på vegne av Gud. Dette har skjedd både under skriftemål, men også under for eksempel forbønn. Informant 5 forteller at vedkommende som en avslutning på skriftemålet «[...] tar [...] meg da den autoriteten som jeg leser i Guds ord, og sier at i Faderens, Sønnens og Den hellige ånds navn så proklamerer jeg tilgivelse inn ditt liv». Informant 4 forteller at «i forbønnsituasjoner, så uttaler jeg tilgivelse over mennesker som kommer og bærer på synd [...]».

Det synes da som at informantene bruker den indikative formen av absolusjonen, hvor det uttales at syndene har blitt tilgitt. Alternativet er en bedende form, hvor man ber sammen om tilgivelse, eller skriftefaren ber Gud om å tilgi den angrende. Den sistnevnte formen finner man imidlertid igjen hos informant 2, som forteller at i skriftemåls-lignende situasjoner hvor vedkommende går til en venn med en vanskelig situasjon, så «[...] kan vi be om at Gud kan tilgi meg for det jeg har gjort [...]». Informant 3 beskriver noe lignende, og sier at

Fordi uten at et menneske har vært det bevisst og bedt om skrifte, det er jo det ene, men hvor det i samtalens løp allikevel har kommet en såpass tydelig betroelse av noe som vedkommende kjenner på er galt i eget liv, så vil jo bønnen, som er en naturlig avslutning på en slik samtale, inneholde noe av det. Vi har vært framfor deg, Herre. Nå har vi lagt dette i Dine hender og vi vet at Du tilgir. At det har fått den formen.

Her beskrives da en skriftemålsliknende samtale hvor absolusjonen blir lagt fram i form av en bønn, og ikke direkte på vegne av Gud. Mønsteret kan se ut til å være at i det eksplisitte skriftemålet er det den indikative formen av absolusjonen som brukes, mens i samtaler som kan ligne skriftemål, brukes også den bedende formen.

4.3.4 Nøklemakten og det allmenne prestedømme

4.3.4.1 Nøklemakten

Informantene kom også inn på det som har med nøklemakten å gjøre, altså troendes autoritet til å tilgi mennesker på Guds vegne. Informant 5 forklarer at «jeg tror på den gudgitte autoriteten i forhold til dette her, på en måte, en delegert autoritet fra Gud». Et lignende utsagn finner vi hos informant 1, som forteller at vedkommende kan «[...] på Guds vegne tilsi deg syndenes forlatelse». Informant 4 sier at vedkommende under forbønn eller sjelesorg kan si «[...] det er mulig for meg å uttale tilgivelse over deg akkurat nå, for det du presenterer er en sann anger [...]», som samsvarer til dels med det informant 1 sier, nemlig at «[...] det som er lagt fram for Gud er erkjent og bekjent. Det er tilgitt. Og på det grunnlaget kan jeg tilsi syndenes forlatelse».

Selv om det ikke sies direkte av alle informantene at dette er noe de gjør på vegne av Gud, praktiseres det likefremt av alle, men det kan se ut som at det i de tilfellene også foreligger en bekjennelse i forkant. Når informantene forteller at de tilgir noen «i Jesu navn» eller «på Guds vegne», tolker jeg det dithen at dette ikke er en personlig tilgivelse fra dem selv, men en måte å si at den angrende er tilgitt i Guds øyne, eller at Gud har tilgitt vedkommende.

Flere av informantene forteller at stedet de henter begrunnelsen for å kunne tilgi på vegne av Gud fra, eller stedet de henter denne autoriteten fra, er Bibelen. Informant 2 forteller at «[...] så har jeg også tilsagt vedkommende syndenes forlatelse, som vi har lov til ifølge skriften», hvor vedkommende forklarer at «skriften» er en referanse til Bibelen. Dette finner man igjen hos informant 5, som også samsvarer med informant 1 og informant 3 sin forståelse av dette.

Informant 4 sier imidlertid at «[...] min rolle [...] er ganske så forskjellig fra en mer høykirkelig presterolle, hvor presten på en måte er en figur som representerer Gud eller [...] bærer med seg en autoritet». Det gjør at det kan se ut som at vedkommende ikke vedkjenner seg en slik tenkning om at mennesker tilgir på vegne av Gud. Samtidig sier informant 4 at «jeg tenker ikke at jeg har mer makt til å løse noe [...] enn en annen i menigheten har det, fordi de er lekmenesker. Det tror ikke jeg. Da tror jeg dette er noe som man har gitt til kirken, til alt Guds folk», og henviser da til det allmenne presteskap. Dette, og at vedkommende praktiserer tilsigelse av syndsforlatelsen over mennesker, viser at det ikke er slik at vedkommende mener at man ikke kan tilgi i Jesu navn. Det ser heller ut til å peke mot at det ikke er noen spesielt utvalgte personer som i kraft av sitt embete kan tilgi mennesker på Guds vegne.

Noen av informantene ble også spurt om den andre siden av nøklemakten, nemlig hvorvidt de mener at mennesker kan fastholde eller binde noen til synd. Informant 5 svarer at hvis «[...] det er en mangel på vilje til forsoning hos et menneske, da er forsoning vanskelig» og at «[...] hvis hardhet og bitterhet og uforsonlighet preger et menneske, så vil jo synden, på en måte, bli fastholdt». Altså, når en sann anger eller ønske om omvendelse ikke er tilstede, så tenkes det at synden kanskje ikke kan tilgis, selv om vedkommende et annet sted forteller at «begrepet utilgivelig synd fins ikke i mitt vokabular». Informant 1 svarer at det å binde noen til synd «[...] er å holde folk fast i sin skyldighet, og konsekvensen av det å holde folk fast i sin skyldighet, det er jo å utelukke dem. [...] Det er jo motstykket, kan du si, til skriftemålet». Vedkommende uttrykker en negativ holdning til den slags praksis.

4.3.4.2 Det allmenne prestedømme

Spørsmålet om nøklemakten er også knyttet opp til spørsmålet om *hvem* denne nøklemakten er gitt til. Tanken om et allment prestedømme finner man igjen hos flere av informantene, som her betyr at alle troende har blitt gitt autoritet til å forrette skriftemålet.

Den generelle forståelsen blant informantene ser ut til å være at hvem som helst i prinsippet kan fungere som skriftefar. Informant 3 mener det, som sier videre at «i

forhold til tanken om det allmenne prestedømme [...], at det er mer nådegavebasert og tillitsbasert enn embetsbasert». På den måten er det ikke bundet til presteembetet alene. Informant 1 forklarer at «jeg er veldig restriktiv på å påberope meg å ha en spesiell nøklemakt. I den grad jeg har det, så er det på vegne av koinonia, det kristne felleskapet». Dette er til dels i overensstemmelse med det informant 4 sier: «jeg tror at vi som kirke i sin helhet har makt til å løse og binde, her på jorden [...]», nemlig at det er en felleskapsdimensjon i tanken om nøklemakten. Samtidig understreker informant 4 at dette er et felt hvor vedkommende ikke har en velutviklet teologi.

4.3.5 Botsøvelser

Flere av informantene forstår botsøvelser som en type straff som ikke har noe med skriftemålet å gjøre. Informant 1 forklarer at «[...] botsøvelse, det er en slags straff», noe informant 5 også sier. Informant 3 beskriver det som «en omvei», og mener med det at det er «[...] en måte hvor folk forsøker å reparere sin dårlige samvittighet [...]» ved ulike handlinger eller å plage seg selv. For informant 4 er dette noe som ikke er en del av deres språk. Både informant 1 og informant 3 ser på det som en måte å forsøke å bedre sin stilling i forhold til Gud.

Samtidig peker noen av informantene på et behov for oppgjør eller gjenopprettelse. Informant 1 understreker for eksempel at det kan finnes et psykologisk behov for bot eller oppgjør, og sier at «[...] mennesker kan ha et behov for å sone, for å få gjøre opp, som et ledd på veien til endring». Vedkommende skiller imidlertid mellom det psykologiske behovet, som det pekes på her, og det teologiske. Informant 5 sier at

[...] jeg tror på godtgjørelse. [...] Jeg tror at hvis jeg har stjålet femti tusen kroner av deg, og så går jeg og bekjenner det, så tror jeg ikke at da skal jeg bare glemme de femti tusen. Jeg tror på å gjøre det godt igjen. Gjenopprette det som jeg skadet en person, så langt som det er praktisk mulig.

Tanken om å gjøre opp for seg blir dermed ikke en del av skriftemålet på den måten som botsøvelser blir det i for eksempel katolsk praksis. Forståelsen av botsøvelser uttrykkes av informant 5 som «[...] anti-evangelium», noe som ser ut til å være representativt for

informantene, med unntak av informant 2, som ikke ble spurt om botsøvelser. Holdningene til botsøvelser eller avlat er dermed nokså negative, hvis botsøvelser forstås som handlinger man gjør for å søke gjenopprettelse i sitt forhold med Gud.

4.3.6 Nåde og tilgivelse

Forholdet til botsøvelser kan være sammenknyttet til informantenes syn på nåde og tilgivelse. Her viser de en protestantisk forståelse, hvor nåden alene sørger for gjenopprettelse i relasjonen med Gud. Informant 1 uttrykker dette ved å si at «i min forståelse av frelse, syndenes forlatelse og oppgjør, er det ikke rom for bot, [...] for der er det bare nåden som gjelder», mens informant 3 sier at «evangeliet krever ingen andre øvelser enn å komme til Jesus». Dette kommer også klart fram hos informant 5, som sier at «jeg kan si det at alle botsøvelser som du og jeg trenger for å komme ut av det med Gud, det er ryddet opp med Jesus på korset», i den forstand at Jesu død og oppstandelse dekket behovet for botsøvelser. Informant 3 henviser til Per Arne Dahl, og sier at «[...] noe av [...] det store i evangeliet er jo syndenes forlatelse». Selv om informanten henviste til Dahl i dette tilfellet, tolker jeg det ut fra sammenhengen dithen at vedkommende sa seg enig med Dahl. Informant 5 sier på sin side at «tilgivelse er jo så sentralt i evangeliet. Det er jo selve evangeliets kjerne», som uttrykker noe av deres forståelse av tilgivelse.

I forhold til tilgivelsen i skriftemålet forteller informant 2 at vedkommende bruker 1 Joh 1,8-9 i skriftemålssamtaler, men sier også at «[...] det er ikke noe betingelse hos Gud at vi må gå til skriftemål for å bli fri syndene våre [...]». Guds tilgivelse blir dermed gitt uavhengig av skriftemålet. Noe lignende uttrykkes også av informant 5 og informant 1, hvor sistnevnte sier at «[...] hvis en fikk det inntrykket at jeg er ikke ordentlig tilgitt uten at jeg har skriftet, har fått tilsagt syndenes forlatelse, da har du på en måte underkjent den personlige adgangen og kontakten [...] til Gud [...]». Vedkommende mener at skriftemålet skal brukes når mennesker ikke greier å føle seg tilgitt, men «[...] med vektlegging på nåden», og advarer mot å skape en avhengighet til skriftemålet.

4.3.7 Personlig synd

Informantenes forståelse av personlig synd vil også ha en innvirkning på hvorvidt skriftemål og syndsbejelse sees på som nødvendig eller viktig. Ingen av dem tenker på mennesker som syndfrie, eller at de mangler potensiale til å synde, men flere av dem forklarer synd som forbundet med relasjoner, og at synd er noe som ødelegger relasjoner mellom Gud og mennesker. En av informantene definerer synd som å bomme på målet, hvor målet er relasjoner, og sier at «synd er det som gjør at relasjonen din lider». For informant 3 handler synd om «[...] å ikke tro evangeliet, altså [...] å ikke tro på Jesus [...]» og «[...] det som er skadelig for andre mennesker, det jeg gjør mot andre mennesker».

Noen av informantene drar også fram at de tror det er Den hellige ånd som overbeviser om synd og leder til omvendelse, og informant 5 sier at «jeg tror at man kun skal bekjenne synd der hvor Den hellige ånd har overbevist om synd. Der hvor man blir klar over synd», uten å utdype dette nærmere. Et par informanter framhever Guds bud som rettesnor. Det er likevel ikke sikkert at disse to forståelsene utelukker hverandre i informantenes forståelse, slik at erkjennelsen av å ha syndet kanskje kan komme av både det ene og det andre.

4.3.8 Kriterier for og krav til å skrifte

Selv om en av informantene trekker fram at Den hellige ånd skal overbevise om synd hvis man skal bekjenne synd, ser det ikke ut til å være et kriterium for å få gå til skriftemål. Det virker heller som informantens forståelse av en riktig overbevisning om synd. Informant 1 sier at det som skal til for å gå til skrifte må være at en opplever et sterkt behov for å sette punktum. Informant 2 forteller at vedkommende ikke setter noen krav for å komme til skriftemål, og forklarer at «det er bare ønsket om at Gud skal tilgi syndene deres» som skal til, noe som til en viss grad samstemmer med informant 1.

En del av informantene tar avstand fra overforbruk av skriftemålet eller at det blir tatt for lett på bruken av det, som nevnes i samme åndedrag som Den katolske kirke. De uttrykker en negativ holdning til at skriftemålet blir en lettvinnet løsning for å lette sin egen samvittighet og fortsette å synde som før. Her dras inn eksempler hvor synderen

går til skriftemål for å få blanke ark, og kan fortsette å leve slik han eller hun gjorde før skriftemålet. Informant 1 beskriver det som å «skrifte på mandag og gjør hva du vil for øvrig liksom», hvor informant 1 forklarer at det er «[...] en type forståelse av skriftemålet som jeg tror vi som protestanter vil distansere oss veldig langt fra».

Flere av informantene nevner også skriftemålet som et ledd i helligjørelsen eller som en omvendelse. Informant 2 sier at «[...] det ligger jo implisitt i det at man ønsker å gå til skrifte, at man ønsker å leve et liv som er helliggjort, et liv som er annerledes», mens informant 4 setter dette i sammenheng med en feil bruk av skriftemålet, og sier at «[...] når jeg har åpnet meg, så får jeg blanke ark og får begynne på nytt med syndingen min. [...] Jeg tenker at det er helt forferdelig. Jeg tenker at det er i hvert fall ikke helligjørelse». Vedkommende peker da på at det å gå til skriftemål kun for å kunne fortsette å synde blir helt feil.

Dette tyder på at det kanskje ligger et kriterium om at den skriftende må oppriktig ønske å omvende seg for at skriftemålet skal ha noe for seg. At det skal fungere som en overgang, eller «[...] som hjelp til å gjøre seg ferdig med noe, for så å kunne begynne med noe nytt. Gå videre», som informant 1 sier.

To av informantene understreker også at det slett ikke foreligger noe generelt krav om å gå til skrifte. De sier at deres forståelse av skriftemålet ligger nokså langt unna det obligatoriske skriftemålet.

4.3.9 Frelse i skriftemålet

Siden flere av informantene forstår det sånn at det ikke er noen krav om å skrifte, må det tolkes som at skriftemålet i seg selv heller ikke er nødvendig for å bli frelst.

Ingen av informantene omtaler skriftemålet som et sakrament i deres forståelse av det. Bare informant 3 beskriver det som noe lignende, fordi på samme måte for eksempel nattverden konkretiserer at man mottar noe fra Gud, så konkretiserer også skriftemålet tilgivelsen, spesielt gjennom tilsigelsesordene.

Informant 5 knytter skriftemålet opp til frelsen når vedkommende sier at det «[...] har jo betydning for frelsen i forhold til at det har betydning for helliggjørelse, vekst, modning, kristuslighet». Skriftemålet fungerer da som en hjelp til å opprettholde relasjonen med Gud og å leve et rent liv. Vedkommende sier videre at «[...] jeg blir ikke frelst ved å bekjenne mine synder, men jeg blir frelst ved å bekjenne Jesus Kristus som Herre. Så det ligger på en måte ikke, i min forståelse, frelse i skriftemålet [...]».

4.3.10 Holdninger til skriftemålet

Flere av informantene har uttrykt klare holdninger til skriftemålet. De fleste gir uttrykk for at de stiller seg positive til både konseptet og bruken av det, som for eksempel når informant 3 sier at «[...] rett forstått så tenker jeg det er bare positivt».

Noen av informantene drar inn holdninger til praksis og forståelse av skriftemålet som de mener har vært i pinsebevegelsen tidligere og til praksis som de mener er feilaktig. Som nevnt ovenfor forklarer flere av informantene at pinsevenner tidligere har vært opptatt av å ta avstand fra «rituelle kirker» eller kirker som de mente har hatt en feilaktig teologi, som for eksempel Den katolske kirke. Informant 2 sier at «[...] de eldre kanskje ikke skjønner så mye av det, eller [...] forbinder det med noe som vi kanskje ikke har syntes har vært så bra [...]». Samtidig sier vedkommende at «jeg tror nok at en god del mennesker ser mer positivt på det nå enn før, det tror jeg absolutt».

4.3.11 Oppsummering

Informantenes *assosiasjoner* til skriftemålet knyttes først og fremst opp mot syndsbekjennelse og tilsigelse av syndenes forlatelse, samtidig som det gjerne sees i sammenheng med sjelesorg og psykisk helse. Den katolske kirke og høykirkelige kirkesamfunn blir nevnt av flere i forhold til skriftemål, mens de fleste av informantene uttrykker positive holdninger til skriftemålet.

Syndsbekjennelsen er en sentral del av skriftemålet, og her mener informantene at man har bibelsk belegg for en slik praksis. I tillegg anser flere syndsbekjennelsen som noe som kan ha en frigjørende og mentalhygienisk virkning på mennesker. Her nevnes også

at taushetsplikten er viktig for å skape trygge rammer rundt skriftemålet og syndsbejelsen, selv om det ser ut til at informantene oftere ber om tilgivelse og søker oppgjør direkte overfor Gud eller forurettede enn å gå til skriftemål.

Å gi *absolusjon* eller å tilsi syndenes forlatelse på Guds vegne er noe alle informantene har erfaring med, hvor både indikativ og bedende form for absolusjon nevnes.

Flere av informantene forklarer at *nøklemakten*, altså autoriteten til å tilgi på Guds vegne, hentes fra Bibelen. Dette er noe alle informantene praktiserer, selv om en av dem skiller sin rolle fra en høykirkelig presterolle. På den andre siden uttrykker flere informanter et mer anstrengt forhold til det med å binde eller fastholde noens synder, men det nevnes for eksempel at mangel på ønske om forsoning kan gjøre at man ikke blir løst fra synd. I forhold til hvem som har blitt gitt denne nøklemakten, pekes det på *det allmenne prestedømme*. Det vil si at i teorien kan alle troende kristne praktisere nøklemakten, samtidig som noen av informantene knytter det opp til det kristne felleskapet.

Botsøvelser, som er en del av det katolske skriftemålet, står ikke spesielt høyt i informantenes anseelse, som ser på det som en slags straff som pålegges den angrende for å bedre sin posisjon i forhold til Gud. Likevel er flere av informantene opptatt av oppgjør og gjenopprettelse. Det ser ut til at forståelsen av at botsøvelser er unødvendige kommer fra informantenes syn på Guds nåde, hvor menneskers synder har blitt gjort opp for og er tilgitt av Jesus. Samtidig understrekes det også av noen av dem at skriftemålet ikke er noe man må gjøre for at Gud skal tilgi, slik at man ikke er avhengig av skriftemålet for å få syndenes forlatelse.

Til tross for dette synet på nåde og tilgivelse, står ikke noen av informantene inne for en forståelse av mennesker som syndfrie. Personlig synd er en realitet, som kan være med på å ødelegge relasjoner eller det kan være å ikke tro evangeliet. Samtidig dras det fram at Den hellige ånd overbeviser om synd og Guds bud virker som rettesnor for hva som er synd.

Før man går til skriftemål, framheves det at man bør føle et sterkt behov for å bli tilgitt eller å bli ferdig med noe. Samtidig advares det mot at skriftemålet skal brukes for mye og bli en lettvinnt løsning for å lette sin egen samvittighet før man fortsetter å synde som før. Det ser ut til at skriftemålet skal fungere som et ledd i en omvendelse og et steg videre i helliggjørelsen, selv om det ikke tenkes at skriftemålet er noe obligatorisk.

Skriftemålet ser ikke ut til å forstås som et sakrament, slik at det ikke er nødvendig for å oppnå frelse, selv om det i forhold til frelse dras inn at det jo har betydning for helliggjørelse og åndelig vekst.

Alt i alt ser holdningene til skriftemålet ut til å være positive, gitt at det forstås og praktiseres rett. I neste kapittel skal vi se på hvordan informantene praktiserer skriftemålet.

4.4 Informantenes erfaringer med skriftemålet

I dette kapitlet skal jeg ta for meg informantenes erfaringer med skriftemål og deres syn på ulik praktisering av det. I tillegg vil jeg legge fram deres tanker om hvem man skrifter til, hvordan de bekjenner synd og hvordan de forsikrer seg om syndenes forlatelse. Hovedsakelig har jeg basert denne beskrivelsen på informantenes respons på følgende spørsmål:

- Hvordan bekjenner du synd?
- Har du noen erfaringer med skriftemål eller skriftemålsliknende bekjennelser av personlig synd?
- Hvem ber du om tilgivelse?
- Hvilken rolle spiller det hvem du bekjenner synd eller skrifter til?
- Hva gjør du for å forsikre deg om syndenes forlatelse?

4.4.1 Hvordan informantene bekjenner synd

Som vi var inne på ovenfor, ser det ikke ut til at skriftemålet er det fremste stedet for bekjennelse av synd blant informantene. De fleste uttrykker at syndsbejennelsen oftest foregår direkte til Gud eller til mennesker de har forurettet.

Flere av informantene har likevel erfaringer med å gå til skriftemål. To av informantene har blant annet skrifftet til lutherske prester, slik at de gikk da utenfor den menigheten de tilhører nå. Erfaringene har vært fra både å etterspørre skriftemålet og at sjelesørgeren eller skriftefaren har foreslått det.

En av informantene beskrev sin forventning til skriftemålet som å få tilsagt syndsforlatelsen. Motivasjonen var for det første å lære mer om skriftemålet, og for det andre å bli kvitt noe som hadde tynget tankelivet. En annen informant deler også denne motivasjonen om å oppleve befrielse og få en avslutning på noe, men også anerkjennelsen av skriftemålet som en viktig del av sjelesorgen har vært en motivasjon for vedkommende. En tredje informant uttrykker også at vedkommende hadde en forventning til skriftemålet om å bli fri fra synd eller noe som tynget livet.

Informantenes egne erfaringer med å gå til skriftemål har bestått i at de har bekjent synd overfor et annet menneske, som så har tilsagt syndenes forlatelse over dem. Opplevelsen av skriftemålet beskrives av en informant som «en veldig reell renselsesopplevelse», mens en annen sier at «jeg tror befrielse er det ordet jeg vil bruke for å beskrive effekten av skriftemålet».

På spørsmål om hvordan vedkommende bekjenner synd, svarer informant 4 at «jeg bekjenner synd [...] i mitt personlige gudsliv, når jeg kjenner at Herren minner meg på noe», og at «[...] den personlige syndsbejennelsen er nok blitt vel så avgjørende som det å oppsøke et annet menneske. Jeg har ikke en annen mellommann enn Kristus [...]». Syndsbejennelsen ser da i dette tilfellet ut til å skje direkte til Gud, siden vedkommende forklarer at Kristus er den eneste mellommannen. Derfor vil det ikke være nødvendig å ha et annet menneske som mellommann mellom vedkommende og Gud. Jeg forstår da det vedkommende sier om å oppsøke et annet menneske som det å gå til skriftemål. Informant 3 snakker også om å bekjenne syndene til Gud, og svarer at «[...] jeg

bekjenner mine synder direkte til Gud», uten at disse utsagnene utelukker at informantene også oppsøker forurettede og ber om tilgivelse.

Informant 2 svarer også at «de vanlige syndene, altså, de som dukker opp, så tar jeg det jo med Gud og ber Ham om tilgivelse», samtidig som vedkommende sier at hvis synden er «[...] i tankelivet, så bare gjør jeg det i tankelivet. Er det i gjerning, så bekjenner jeg det [...] for de det er gjort for». Selv om informanten bekjenner syndene for Gud, er det også snakk om å gjøre opp på det nivået synden er gjort på, som innebærer å bekjenne overfor de som har blitt forurettet. Dette er informant 5 også inne på, som svarer at

[...] hvis jeg har syndet, så bekjenner jeg synd på samme nivå som synden har blitt begått. Det vil si, hvis det er privat, så bekjenner jeg privat. [...] hvis det er offentlig, så bekjenner jeg det offentlig.

Det er da snakk om å bekjenne synd og be om tilgivelse til de man har gjort feil imot.

Å be andre om tilgivelse fordi man har gjort dem urett, kalles ikke syndsbejennelse av informant 1. Vedkommende omtaler det heller som oppgjør, og sier at det med synder og overtredelser «[...] blir mest i forholdt til andre mennesker. [...] jeg kan jo be til Gud til jeg blir blå rundt det, men jeg må jo gjøre opp med dem det handler om, ikke sant. Og det omtaler jeg ikke som å bekjenne synd [...]». Her er det da snakk om å gjenopprette det som ble galt og gjøre opp for de enkeltstående konsekvensene av menneskers syndighet. Vedkommende sier at det her blir «[...] noen hverdagssamtaler, ikke bare med Gud, men med medmennesker». Dermed virker det som at syndsbejennelse og bønn om tilgivelse ikke blir så framtreddende, men at sikkerheten på at vedkommende allerede er tilgitt overfor Gud trumfer behovet for å bekjenne.

Flere av informantene gir i løpet av intervjuene uttrykk for en lignende forståelse, nemlig at behovet for å stadig be om tilgivelse fra Gud ikke er så framtreddende. En av informantene etterspør for eksempel «[...] en sterkere teologi rundt hvorfor synd skal bejennes [...]», fordi nykarismatiske menigheter, i vedkommendes forståelse, har «[...] lent oss på den positivistiske, litt mer nyskapssteologiens identitet [...]». Dette forstås som at informanten mener at erkjennelsen av menneskers syndighet ikke har hatt særlig

stor plass i denne tenkningen. Vedkommende sier om denne teologien at «jeg har aldri gått helt over dit, for jeg har alltid, i min teologi, erkjent det faktum at det finnes et brudd på innsiden av oss alle».

4.4.2 Hvem informantene skriver til

Det har allerede blitt nevnt i forrige punkt at to av informantene har skriftet til lutherske prester. Et par av informantene drar inn dette med å gå til noen utenfor sin egen menighet for å skape det en av dem syntes var en «[...] naturlig avstand, eller en passe avstand til mitt eget miljø», eller for å belaste «[...] en som man egentlig har en annen type relasjon med i hverdagen», som den andre sier. For en av informantene var denne avstanden et kriterium i valg av skriftefar. En av dem forklarer at «det kan være godt å ha en person som man ellers ikke har så mye med å gjøre, hvor man på en måte kan få luftet sjelslivet». En annen sier at «[...] i og med at det er veldig sårbare ting vi snakker om, hvor folk har veldig tynn hud og det kreves mye mot, så vil nok avstanden til en sjelesørger eller til en skriftefar være minst like viktig som det å ha et slikt tilbud». Med andre ord tenker de seg at det kan være positivt at den som skriver kan oppsøke en skriftefar utenfor sin egen menighet, fordi det kan skape en sunn avstand til de man omgås med i sitt eget miljø. En av informantene sier at denne tanken om en økumenisk utveksling av slike tjenester kan være positivt, spesielt siden det i små menighetsmiljø kan være en større fare for at sensitive ting kan røpes, selv om det ikke er intensjonelt.

Informant 2 forteller at det vedkommende ville vektlagt i valget av en skriftefar, er «[...] et menneske som jeg var trygg på, som jeg visste hadde taushetsplikt, eller som ikke ville snakke om det videre» og «[...] som kunne be for meg og var dus med skriftemålsbakgrunnen». Igjen er vi inne på den tryggheten som taushetsplikten gir, og tilliten til den man skriver til. Informant 5 sier at de man går til sjelesorg hos ofte er personer «[...] som man selv har valgt seg, eller som også man vet er tillittspersoner i en kirke, i en menighet. Altså, [...] en som er med i lederskap, kanskje en husgruppeleder, [...] noen som man har en fortrolighet med da». Taushetsplikt og tillit er derfor viktige sider ved en sjelesørger eller skriftefar for flere av informantene.

Også i forhold til det informant 4 omtaler som ansvarlighetspartnere dras det inn at fortrolighet er viktig. Denne typen relasjon vil imidlertid være annerledes enn den mellom en skriftefar og en som skrifter, men som jeg var inne på ovenfor kan skriftemålsnende samtaler foregå også mellom venner. Informant 2 bemerker at en slik venn «[...] må jo ha en tro», som jeg tolker som at den må dele informantens kristne tro.

Som nevnt tidligere, støtter mange, om ikke alle, informantene seg på tanken om et allment prestedømme. Dette gjør jo at hvem som helst i teorien kan fungere som skriftefar, selv om det vil begrenses av andre kriterier som informantene har lagt fram. Samtidig sier også en av informantene at vedkommende tror det er en fordel at den som mottar skrifte også har gått til skriftemål selv. Det synes ikke å være et kriterium til en skriftefar i den forstand at det er helt nødvendig, men at vedkommende tror det vil være en stor fordel.

4.4.3 Hvordan informantene praktiserer skriftemålet

I tillegg til informantenes egne erfaringer med å gå til skriftemål, har alle erfaring med å forrette skriftemål eller med å ha skriftemålsnende samtaler. Informantene drar inn mange ting i forhold til skriftemålspraksis, og en av dem er at skriftemålet blir satt i sammenheng med sjelesorg. Flere av informantene har erfart at skriftemål gjerne blir en del av en sjelesørgerisk prosess, eller at det har forekommet en sjelesørgerisk samtale i forkant. Informant 3 sier at «på mange måter så vil jeg vel si at det er ganske glidende overgang mellom en sjelesorgsamtale og en skriftesamtale» og at skriftemålet ofte har «[...] karakter av en sjelesorgsamtale, altså en medvandrersamtale, i forkant». Informant 2 forteller at «før vi kommer til selve skriftehandlingen, så har jeg snakket en god del om tilgivelse, og det har som regel vært en vei fram dit», og peker på at det ofte er en sjelesørgerisk samtale rundt skriftemålet i forkant. «Det har heller vært som et resultat av et tilbud etter en lang prosess at jeg har praktisert det» sier informant 1, og sikter da til en sjelesørgerisk prosess.

Mange av informantene forbinder da skriftemålet med sjelesorg. Derimot er det bare en av informantene som har en tydelig og bevisst liturgi som brukes under skriftemålet.

Vedkommende forteller at «[...] i innledningen så sier jeg da 'i Faderens, Sønnens og Den hellige ånds navn', også leser jeg fra Bibelen, fra 1 Johannes 1,8-9 [...]». Etter det følger syndsbekjennelsen, hvor vedkommende også har en bestemt formulering som den skriftende kan bruke. Den er: «'Jeg bekjenner for Den allmektige gud og for deg at jeg har syndet i tanker, ord og gjerninger. Særlig bekjenner jeg...' [...]», hvor den spesifikke synden nevnes. Videre følger tilsigelsen av syndenes forlatelse og eventuelt en takkebønn eller lignende. Vedkommende forteller at tilsigelsesordene skjer ved håndspåleggelse, og også at nattverden kan brukes i skriftemålsammenheng.

De andre informantene som har erfaring med å forrette konkrete skriftemål, gir ikke uttrykk for at de bruker noen bevisst liturgi. Likevel ser det ut til å følge et mønster hvor det eventuelt foreligger en samtale i forkant, etterfulgt av syndsbekjennelse, tilsigelse av syndsforlatelsen og muligens bønn til slutt. Selv om det er et mønster som går igjen, forklarer flere av dem at de ikke bruker en fast form på det, slik at samtalen ikke er bundet av liturgiske ledd som er bestemt på forhånd.

En av informantene forklarer at vedkommende kan identifisere seg med Den norske kirkes liturgi, men «[...] jeg bruker den ikke. [...] For jeg bruker den helt enkle formuleringen, og sier noe om at nå har du bekjent dette for Gud, nå er du i lyset med dette [...]», og at bibelstedet 1 Joh 1,9 kan siteres i den sammenhengen. På bakgrunn av det tilsies syndenes forlatelse. En annen informant forklarer at vedkommende ikke bruker noen liturgi, og at «jeg er nok ganske fri i formen, men rammene er jo gitt ut fra 'jeg tilsier deg syndenes forlatelse'. Altså, selve de ordene hører hjemme, tenker jeg». Tilsigelsesordene ser dermed ut til å være en viktig del av skriftemålet.

De skriftemålsliknende samtalene som kan forekomme under for eksempel forbønn, ser ut til å kunne ha en lignende form som selve skriftemålet. Informant 4 forteller at noen iblant

[...] kommer til meg under forbønn eller sjelesorg, også sier de at jeg sliter med dette, også sa jeg dette den gangen, og jeg blir aldri ferdig med dette, og jeg kan ikke tilgi dette. Også kommer de med sin liste. Og da

hender det, uten at jeg sier at det er et mønster, så hender det at jeg sier det er mulig for meg å uttale tilgivelse over deg akkurat nå [...].

Informant 5 sier også at:

Hvis et menneske sier et eller annet i den gudstjenesten, i forbønn, som handler om å få tilgivelse, så i Faderens, Sønnens og Den hellige ånds navn proklamerer jeg Guds tilgivelse [...] inn i ditt liv. Så det praktiserer jeg.

Her ser vi altså at skriftemåls-lignende samtaler kan finne sted under for eksempel forbønn, som består i syndsbe-kjennelse, eller en søken etter å få ryddet opp i noe, og tilsigelse av syndenes forlatelse.

På den andre siden så vi under punkt 4.3.3 at informant 3 beskrev en skriftemåls-lignende situasjon som ikke inneholdt noen absolusjon, men hvor bønn i etterkant av en betroelse kan ha en lignende funksjon. Vedkommende forteller at den kan være for eksempel slik: «nå har vi lagt dette i Dine hender og vi vet at Du tilgir [...]». Det vil i så fall være et eksempel på en bedende form for absolusjon. Informant 2 fortalte om det samme, i forhold til å bekjenne synder overfor venner.

4.4.4 Hvordan informantene forsikrer seg om syndenes forlatelse

Jeg spurte også flere av informantene om hvordan de forsikrer seg om at de er tilgitt, for å se om skriftemålet er en viktig bidragsyter til dette, eller om denne forsikringen finnes et annet sted.

De fleste informantene ser ut til å finne en slik forsikring i Bibelen og i troen på at Jesu død har rensset dem fra synd. Informant 2 forteller at vedkommende «synes det at Bibelen er veldig tydelig på at, forlat oss vår skyld, som vi og forlater våre skyldnere, og Jesus døde for våre synder, og at det er tilgivelse å få. Så jeg har aldri tvilt på det egentlig». Informanten har altså aldri vært usikker på om Gud har tilgitt vedkommende, siden den vissheten er implementert i vedkommendes tro. Informant 4 beskriver noe lignende, og sier at «jeg tror jeg er så saturert, gjennomdyppet i nådeevangeliet, at jeg

har aldri sloss med det. Jeg har aldri sloss med [...] vissheten om frelse [...]». Informant 5 forteller også at syndenes forlatelse «[...] trenger jeg ikke noe mer sikkerhet på enn det som står i Guds ord. Altså, da tror jeg på Bibelen. Ja. Så hvis jeg ber om tilgivelse, så har jeg Guds ord som garanti på at tilgivelse er gitt».

Samtidig har noen av informantene selv hatt et behov for å gå til skriftemål og høre tilsigelsesordene uttalt. En av informantene sier om tilsigelsen av syndenes forlatelse at «de sluttordene hans der, de gjorde noe veldig viktig med meg. Jeg klarte å sette et punktum», slik at det i dette tilfellet nok var et behov for å høre tilsigelsen i skriftemålet for å kunne bli ferdig med det vedkommende var tynget av. Likevel er det ikke sikkert at skriftemålet har vært et nødvendig middel til å være sikker på at de har vært tilgitt, men at det kan ha fungert som et viktig ledd i å legge noe bak seg og la noen andre ta del i det de har stridd med. Det kan ellers også hende at de har forstått at de er tilgitt, men greide ikke å føle seg tilgitt uten skriftemålet.

4.4.5 Oppsummering

Inntrykket er at alle informantene erkjenner menneskers syndighet. Bekjennelsen av synder foregår hovedsakelig på to måter, nemlig enten til Gud eller til mennesker. Bekjennelsen til mennesker skjer i størst grad i forhold til mennesker man har gjort urett imot, det som kan omtales som kjærlighetens skriftemål, selv om også det private skriftemålet har blitt brukt av flere av dem. I skriftemålet skjer bekjennelsen overfor et annet menneske, hvor det ser ut til å følge en opplevelse av befrielse. Samtidig framhever flere at bekjennelse overfor forurettede gjerne skjer på samme nivå som synden har skjedd.

Noen av informantene har valgt å skrifte til personer utenfor sin egen menighet. Her dras det inn at det kan være med å skape en avstand til egen menighet som kan være sunn, og at det kan skape en ekstra trygghet. I tillegg nevnes taushetsplikt som en viktig side hos den man skrifter til. Det er forbundet med tillit, som også er viktig i valget av skriftefar. Det allmenne prestedømme dras inn av de fleste av informantene, hvor de tenker seg at alle troende kan fungere som skriftefar.

Når det gjelder praktiseringen av skriftemålet, settes dette gjerne i sammenheng med sjelesorg, og blir ofte en del av en sjelesørgerisk prosess. Skriftemålet kan da inneholde en samtale av sjelesørgerisk art. En av informantene bruker en bestemt liturgi i skriftemålet, mens det stort sett ser ut til at skriftemålet består av en samtale, en syndsbekjennelse og tilsigelsen av syndenes forlatelse, kanskje etterfulgt av en bønn, uten noen bestemt liturgi. Skriftemålet kan også forekomme utenfor definerte rammer for skriftemål, som under forbønn, hvor det også kan se ut til å følge omtrent det samme mønsteret, med bekjennelse og absolusjon.

Selve forsikringen om syndenes forlatelse ser det ut til at informantene finner i Bibelen, men ser ikke ut til å være noe de tenker på ofte. Tanken om at de er tilgitt ser ut til å være en integrert del av troen deres, selv om noen har følt et behov for å høre tilsigelsesordene gjennom å gå til skriftemål.

4.5 Informantenes begrunnelse for praktisering av skriftemålet

Her vil jeg ta for meg de grunnene som oppgis av informantene for å praktisere skriftemål og hvilke bibelsteder som er sentrale i denne sammenhengen, samt deres tolkning av Jak 5,16. Dette har jeg hovedsakelig basert på informantenes respons på følgende spørsmål:

- Hvilke grunner ser du for eller imot en skriftemålspraksis?
- Hvilke bibelsteder er sentrale for deg i denne sammenhengen?
- I Jak 5,16 står det: «Bekjenn da syndene for hverandre og be for hverandre, så dere kan bli helbredet. Et rettferdig menneskes bønn er virksom og utretter mye». Hvordan forstår du dette?

4.5.1 Begrunnelse for skriftemålet utenfor Bibelen

Når trollet kommer ut i sola, så sprekker det. Dette ordtaket dukker opp hos flere av informantene i forhold til skriftemålet, som en metafor på hva som skjer når synd bekjennes. Informant 2 sier at «[...] hvis du kan disse gamle eventyrene, når trollet kom ut av fjellet, så sprakk det. Og sånn er det når mennesker får satt ord på det som har

ligget og tynget dem ned i kanskje mange år». Videre sier vedkommende at «når man får satt ord på det overfor et annet menneske, så blir det straks mye lettere å bære skammen rundt det [...]». Informant 5 sier at «noe av hensikten med å bekjenne synd, det er jo at synden skal miste sin makt. [...] Det står jo ikke i Bibelen, da, men i norsk folkeeventyr så står det at når trollet kommer fram i lyset, så sprekker det».

Tanken ser da ut til å være at syndsbekjennelsen begrunnes ut fra en forståelse om at det har en reell psykologisk effekt å snakke ut om synd, hvor det å sette ord på det som tynger vil gi en opplevelse av befrielse. Dette reflekteres også i det de andre informantene forteller om den forløsende effekten skriftemålet kan ha og har hatt for dem og flere av de som har kommet til skriftemål. En av informantene beskriver skriftemålet som «en hjelp til å få satt punktum for ting som kanskje i lang tid har vært plagsomme for folk», og det er nok dette flere av informantene ser for seg som en av grunnene til hvorfor denne praksisen er viktig.

Samtidig forteller informant 4, som nevnt ovenfor, at vedkommendes menighet ikke har noen spesifikk skriftemålspraksis. Årsakene til det ser ut til å være flere, men selv oppgir vedkommende den viktigste grunnen som mangel på teologisk refleksjon rundt temaet, og at det måtte ha «[...] satt seg som en del av den praktiske disippelgjøringsprosessen». Det trengs altså en dypere teologisk forståelse av skriftemål og syndsbekjennelse, før det kan implementeres på en god måte i det praktiske menighetsliv. «[...] vi må til begynnelsespunktet før vi kan komme ut med det praktiske utførelsespunktet. Og der har vi nok litt å jobbe på» sier informant 4.

4.5.2 Begrunnelse for skriftemålet i Bibelen

Som vi har vært inne på tidligere, refererer flere av informantene til 1 Joh 1,9 i sammenheng med skriftemålet, som lyder «men dersom vi bekjenner våre synder, er han trofast og rettferdig, så han tilgir oss syndene og renser oss for all urett». To av informantene bruker dette bibelstedet i selve skriftemålshandlingen. Den ene leser det opp i etterkant av syndsbekjennelsen, hvor det da fungerer som en begrunnelse for tilgivelsen som tilsies av skriftefaren. Den andre informanten leser opp 1 Joh 1,8-9 før

selve syndsbekjennelsen, men bibelstedet ser ut til å ha samme funksjon i begge tilfellene. Videre sier informant 5 at:

[...] ordet skriftemål brukes jo ikke i evangelisk sammenheng. [...] Men å bekjenne sine synder, det er det det handler om. Dersom vi bekjenner våre synder, er han trofast og rettferdig, så han tilgir oss. Så det er jo bibelsk fundamentert da.

Vedkommende finner altså begrunnelsen for syndsbekjennelsen i 1 Joh 1,9. Det forklares at skriftemålet handler om nettopp å bekjenne synder, slik at det kan sees på som en begrunnelse for å praktisere skriftemålet. Et annet sted forklarer vedkommende nemlig at «skriftemålet for meg, det er å praktisere 1 Johannes 1,7-9 [...]».

En av de andre informantene nevner 1 Joh 1,7, hvor det står «Men dersom vi vandrer i lyset, slik han selv er i lyset, da har vi fellesskap med hverandre, og blodet fra Jesus, hans Sønn, renser oss for all synd». Vedkommende sier at

[...] det løftet som ligger der da, å vandre i lyset gir samfunn med mennesker, altså, gir et menneskelig samfunn. Da er det samfunn med hverandre, og Jesu, Guds sønns blod renser fra all synd. [...] Det dramatiske er jo at mange mennesker går og bærer på veldig mye i livet, også går man den ene veien, altså til Gud, og Jesu, Guds sønns blod renser fra all synd. Men det er noe med den horisontale delen også, [...] på mange måter det å vite at ett sted her på jorden, ett sted så har jeg lagt igjen det som tynger.

Informanten begrunner skriftemålet i dette bibelverset ved å si at det viser hvordan samfunn mellom mennesker er viktig i tillegg til relasjonen med Gud. Vedkommende overfører det til skriftemålet på den måten at det å leve i lyset overfor andre mennesker innebærer å kunne bekjenne synder overfor hverandre og legge fra seg det som tynger «ett sted her på jorden», framfor å kun dele byrdene med Gud.

På spørsmål om teologien som ligger bak praktiseringen av skriftemålsliknende samtaler, svarer informant 4 at det er «å bekjenne deres synder for hverandre og dere

skal bli tilgitt». Dette ser ut til å være en henvisning til Jak 5,16, som da fungerer som informantens begrunnelse for absolusjonen, som vedkommende kan uttale over de som bekjenner synd. Vi skal se nærmere på informantenes forståelse av Jak 5,16 i neste kapittel.

Informant 2 nevner også en salme om hvordan lettelsen som følger av å bekjenne synd viser at Bibelen også sier noe om psykologien i skriftemålet. Vedkommende sier at

Bibelens psykologi er god på det. Og som det står i salmene at [...] før jeg bekjente mine synder var jeg nedtrykt, men så bekjente jeg syndene [...]. Ja, jeg husker ikke akkurat hva det står nå, men... Da jeg bekjente mine synder, så sprang jeg avgårde lykkelig. Altså, dette med å se hva det å forbli i en uoppgjort synd gjør med mennesker. Det er en grunn i seg selv til å bruke skriftemålet.

Det kan være en referanse til Sal 32,5: «Da bekjente jeg min synd for deg og skjulte ikke min skyld. Jeg sa: 'Jeg vil bekjenne mine lovbrudd for Herren.' Og du tok bort min syndeskyld». Informanten skiller uansett ikke på psykologisk og teologisk begrunnelse for skriftemålet, fordi vedkommende mener at Bibelen deler det psykologiske perspektivet om at syndsbekjennelse kan oppleves som en mental lettelse.

I forhold til nøklemakten dras det fram blant annet Matt 16,19, hvor Jesus sier til Peter: «jeg vil gi deg himmelrikets nøkler; det du binder på jorden, skal være bundet i himmelen, og det du løser på jorden, skal være løst i himmelen». Informant 5 sier at det er i versene Matt 16,18-20 at vedkommende henter sin autoritet til å løse synd. Informant 3 sier om dette utsagnet av Jesus at «[...] da har i alle fall jeg tenkt at det å løse et menneske i Jesu navn ved å tilsi syndenes forlatelse, hører hjemme i den setningen fra Jesus, da». Dette stemmer overens med de andres forståelse av dette skriftstedet, selv om informant 4 bemerker at vedkommende ikke har en sterkt utformet teologi rundt det. Informant 1 sier dessuten også at vedkommende ikke er «[...] typen som står og befaler ånder og demoner å vike og sykdommer å fly [...], for min forståelse av Matt 16 er ikke der», og tar på den måten avstand fra mer karismatiske tolkninger av dette skriftstedet.

Informant 3 nevner også Jesu lignelse om sønnen som kom hjem, eller den bortkomne sønn, i Luk 15,11-32 i forhold til botsøvelser. I løpet av intervjuet innser informanten at dette bibelstedet vitner om en feilaktig evangelieforståelse fra den ene sønnens side. «[...] den gutten hans som er på hjemvei [...] har jo en nærliggende tanke om å gjøre en botsøvelse når han kommer hjem. Han vil nemlig forsøke å bedre sin egen samvittighet for å bli en tjener på sin fars bord» sier informanten. Videre sier vedkommende at

Jeg tror mange mennesker lever der i sin evangelieforståelse. Når det går galt i livet, så sier man 'jeg fortjener ikke lenger å kalles Guds barn.' Åja, så før du gjorde noe galt, så fortjente du det? Forholdet er jo at vi fortjener aldri å kalles Hans sønn, eller Hans barn.

Tanken ser da ut til å være at uansett hva mennesker gjør av handlinger, så vil det aldri være nok til å fortjene Guds nåde, slik at botsøvelser ikke kan hjelpe oss i å få tilgivelse, eller «kalles Guds barn».

4.5.3 Informantenes tolkning av Jak 5,16

Jak 5,16 lyder: «Bekjenn da syndene for hverandre og be for hverandre, så dere kan bli helbredet. Et rettferdig menneskes bønn er virksom og utretter mye». Dette verset sier noe direkte om det å bekjenne synd overfor andre mennesker.

En av informantene tolker dette som at «det er en koinonia-effekt i dette her, en fellesskapseffekt. Rikdom i dette å få dele byrder. For det vi står sammen om i tyngde, kan vi stå sammen om i bønn og tillit også». For vedkommende vitner altså bibelstedet om at det er en styrke for fellesskapet i det å stå sammen om ting som er vanskelige for den enkelte.

Informant 3 «[...] forstår det som en god oppsummering, eller en god bibelsk bekreftelse på noe av det vi har snakket om, [...] fra konfidentens side. Det å bekjenne er legende» og «det [...] handler jo om mer enn [...] skrifte, men det handler om å ta imot et annet menneskes bekjennelse og det handler om i Jesu navn å tilsi Guds tilgivelse». Informanten peker da på flere sider av skriftemålet, nemlig både bekjennelsen og absolusjonen. Vedkommende mener at bekjennelsen kan ha en legende effekt, og at det

impliserer at de troende skal ta i mot denne bekjennelsen og tilsi syndenes forlatelse. På den måten forstår vedkommende det som en begrunnelse for praktisering av skriftemålet.

Også en annen informant tror på bekjennelsens helsebringende effekt, og vedkommende sier at «[...] jeg tror det finnes sykdommer som kan komme av synd [...]», fordi «hvis jeg lever et liv i uforsonlighet, i bitterhet, i selvhevdelse, i egenrettferdighet, holder fast på mine synder, så tror jeg [...] det kan ha fysisk konsekvens. Man kan bli fysisk syk av psykisk belastning». Bekjennelsen kan dermed virke helbredende også på fysiske lidelser. Informant 3 tror også at hvis mennesker blir helbredet for det de sliter med i sitt indre liv, kan de kanskje også bli helbredet legemlig. En lignende tolkning finner man igjen hos informant 2, som tror at verset kan snakke om både fysisk og psykisk helbredelse, selv om vedkommende ikke sier at det nødvendigvis er selve syndsbekjennelsen som forårsaker helbredelse.

To av informantene drar fram en tolkning av verset hvor bekjennelsen blir en betingelse for helbredelse. Informant 1 sier at «det kan jo leses som en betinget situasjon, at 'bekjenn derfor syndene for hverandre, for at dere skal bli lagt' [...] er en betingelse for legedom», og fortsetter med å si at «hvis ikke alt er bekjent for, kanskje ikke for alle, men for noen ledere, så [...] er det ikke tilgitt. Det tenker jeg blir helt feil». Vedkommende er altså uenig i en slik tolkning av verset hvor det leses som om at syndsbekjennelse er nødvendig for at helbredelse skal finne sted. Dette samsvarer med informant 5, som sier at «jeg tror ikke det at Gud ikke vil helbrede kroppen min som en straff for at jeg ikke har bekjent en synd».

Noen av informantene kommer inn på den delen av verset som sier at «et rettferdig menneskes bønn er virksom og utretter mye». Informant 2 vet ikke helt hvordan det skal tolkes, og har problemer med helt å skjønne hvorfor «[...] et menneske som er veldig rettferdig, har gjort de riktige tingene, har større kraft i sin virkning enn gjennomsnittsmennesker», men spekulerer i om man «[...] kan få større kraft i bønnene dine når du er mer opptatt av det, ordet og bønnen, enn når du er en type som [...] har det mer på hobbybasis». Informant 4 forklarer at vedkommende «tror egentlig at det er sant at et helliggjort liv, et rent liv, et liv som velger bort synden og velger ja til renhet og

sannhet, blir også et åndskraftig liv». Det tolkes altså som at et liv i innvielse og renhet, som da må forstås som åndelig renhet, kan gjøre at mennesker kommer nærmere Gud, som også samstemmer med informant 3.

4.5.4 Oppsummering

Flere av informantene ser ut til å finne en *begrunnelse for skriftemålet i den psykologiske virkningen det kan ha*, ved at det gir en opplevelse av lettelse og befrielse. De mener det kan ha en mentalhygienisk effekt, som noen av informantene selv har opplevd. I menigheten til en av informantene praktiseres ikke privat skriftemål, hvor begrunnelsen er mangel på teologisk refleksjon rundt temaet, som må til før det innlemmes i menighetspraksisen på en god måte.

Ulike bibelsteder oppgis også som begrunnelser for syndsbekjennelse og skriftemål. Mest framtrædende er referansene til 1 Joh 7-9, hvor fire av informantene henviser til disse versene og to av informantene bruker dem i selve skriftemålssamtalen. I tillegg henvises det også til en salme, som sier noe om opplevelsen av å være nedtrykt av syndeskyld og lettelsen som følger av bekjennelsen. Også Jak 5,16 trekkes fram som en begrunnelse for skriftemålet.

I forhold til nøklemakten nevnes versene i Matt 16,18-20 som sentrale. Her tolker de fleste det som en begrunnelse for å kunne løse mennesker fra synd. Botsøvelser nevnes også, hvor en av informantene tar med Luk 15,11-32. Vedkommende tolker det som en grunn til å ikke praktisere botsøvelser, fordi det framstår som at den hjemvendte sønnen viser en feilaktig evangelieforståelse i disse versene.

Alle informantene ble spurt om sin *tolkning av Jak 5,16*. Det dras da fram at det viser hvordan det er en rikdom i å dele sine byrder med hverandre. Videre sies det at verset handler om både syndsbekjennelsen og absolusjonen, hvor verset understreker at det er legende å bekjenne synd og at man skal tilgi hverandre. Flere av informantene mener også at verset tyder på at skriftemålet og syndsbekjennelsen kan ha en helbredende effekt, hvor to av dem nevner at det kanskje også kan være at det å bekjenne synd kan påvirke fysisk helbredelse.

4.6 Oppsummering

I dette kapitlet har vi sett på hva datamaterialet sier om informantenes forståelse og holdninger i forhold til skriftemålet i pinsebevegelsen i Norge. Her har jeg også utført en kritisk vurdering av disse dataene, idet de ulike informantenes utsagn har blitt satt inn i en større sammenheng med hverandre.

Til å begynne med så vi på *informantenes forståelse av skriftemålets forekomst og utbredelse i pinsebevegelsen*. Det ble sett på deres kjennskap til skriftemålets forekomst og utbredelse, graden av og forholdet mellom tilbud og etterspørsel av skriftemål, samt hvorvidt det forkynnes om skriftemål.

En sentral del av dette kapitlet er analysen av *informantenes forståelse av skriftemålet*. I tillegg til hva informantene assosierer med skriftemålet, ble det nevnt en rekke faktorer som direkte har med selve skriftemålet å gjøre, eller som indirekte har med informantenes forståelse av det å gjøre. Her behandlet jeg informantenes forståelse av syndsbeviselse overfor andre troende, absolsjonen, nøklemakten, det allmenne prestedømme og botsøvelser. Samtidig kan informantenes forståelse av nåde og tilgivelse, personlig synd, kriterier for og krav til å skrifte, skriftemålets betydning for frelsen og mer generelle holdninger til skriftemålet være en hjelp til å forstå deres syn på skriftemålet.

Videre presenterte jeg *informantenes erfaringer med skriftemålet*. Det ble ikke bare tatt med hvordan de praktiserer selve skriftemålet, men også hvordan de bekjenner synd, hvem de skrifter til og hvordan de forsikrer seg om syndenes forlatelse.

Til slutt så vi på hvordan informantene *begrunner* skriftemålspraksisen. Her ble det fokusert på begrunnelser ut fra Bibelen, men også ut fra erfaringer utenfor Bibelen, samt deres tolkning av bibelverset Jak 5,16.

5 Drøfting

5.1 Innledning

I dette kapitlet vil jeg drøfte de funnene jeg har gjort i intervjuene med informantene opp mot relevant teori som jeg presenterte ovenfor (se henholdsvis kapittel 4 og kapittel 2). Her har jeg fokusert på hovedområder som er relevante for avhandlingens problemstilling og forskningsspørsmål, slik at ikke alle utsagnene fra informantene vil virke som hovedpoenger i drøftingen. Likevel vil mindre sentrale områder ved datamaterialet kunne trekkes inn på ulike steder i drøftingen.

Disse hovedområdene som jeg har valgt å fokusere på er *skriftemålets forekomst og utbredelse*, hvor jeg vil se på ulike årsaker til at skriftemålet ikke ser ut til å anvendes i særlig stor grad. Deretter vil jeg drøfte informantenes *forståelse av skriftemålet*, som tar for seg de ulike delene av skriftemålet og de som forretter skriftemålet. Så vil jeg gjøre en drøfting av informantenes *begrunnelser av skriftemålet*, hvor jeg ser på begrunnelser både i og utenfor Bibelen. Til slutt oppsummerer jeg hovedpunktene i dette kapitlet.

5.2 Skriftemålets forekomst og utbredelse i lys av relevant teori

Som vi har sett, har informantene inntrykk av at skriftemålets forekomst ikke er nevneverdig stor i pinsebevegelsen, selv om det i tillegg kan forekomme skriftemålsliknende samtaler. Bruken av ordet skriftemål ser heller ikke ut til å være særlig utbredt. Altså kan det se ut til at informantenes kjennskap til skriftemålsbruken i pinsebevegelsen er i overensstemmelse med Halvor Bergans og Per Arne Dahls erfaringer i Den norske kirke, nemlig at skriftemålet generelt ikke praktiseres i særlig stor grad i Norge.

Likevel, her er det viktig å bemerke begrensningene i min kvalitative undersøkelse. Den sier ikke noe statistisk om hvor ofte skriftemålet brukes i pinsebevegelsen generelt, men kan kun si noe sikkert om informantenes egen kjennskap til det. I beste fall kan min undersøkelse brukes til å gi en pekepinn på hvor utbredt det er.

Siden det ser ut til at skriftemålets forekomst i pinsebevegelsen er ganske liten, skal jeg her se på hvilke årsaker som kan ligge til grunn for det, basert på min undersøkelse. Informantenes begrunnelser for å praktisere skriftemål vil imidlertid bli drøftet i kapittel 5.4.

I min undersøkelse av informantenes forståelse av skriftemålets forekomst og utbredelse, kom det fram flere områder som kan være mulige årsaker til hvorfor skriftemålets utbredelse er såpass liten. Noen av dem er basert på informantenes egne spekulasjoner. Disse er:

- Ikke-obligatorisk skriftemål
- Avstandtagen til Den katolske kirke
- Mangel på forkynnelse om skriftemålet
- Skriftemåls lignende samtaler
- Nyskapelsesteologi

5.2.1 Ikke-obligatorisk skriftemål

Som informantene gir uttrykk for, så foreligger det ikke noe krav om å gå til skriftemål. Dermed er det ikke obligatorisk slik som i Den katolske kirke, noe som nok har sammenheng med pinsebevegelsens protestantisk-teologiske arv. Som jeg har nevnt tidligere, var et av Luthers punkter mot den katolske skriftemålsforståelsen nettopp det at det var obligatorisk, som han ikke fant noe grunnlag for. Han mente nemlig at man i Den katolske kirke «[...] blir tvunget til å skrifte med trussel om den alvorligste dødssynd», og at de har «[...] bare skapt angst og helvedskval av det, idet man har måttet utføre det selv om man hatet det».²⁴³ Likevel, det å fjerne et strengt krav om å skrifte, vil også påvirke forekomsten av det, noe som gjør at det frivillige skriftemålet i pinsebevegelsen nok blir mindre brukt enn det ville gjort hvis det var obligatorisk.

Hvorvidt det å fjerne obligatorisk skriftemål er negativt av den grunn er usikkert. En av informantene forklarer at «[...] det er jo en vei fram til skriftemålet. Du raser ikke inn i det, og liksom, det er ikke det første du foreslår. Da er det gjerne en konsekvens på en

²⁴³ *Konkordieboken*, 382.

prosess». Informanten sikter da til en sjelesørgerisk prosess, og mener dermed at det ligger langt fra det obligatoriske skriftemålet. Tanken ser altså ut til å være at skriftemålet tilbys først når det oppdages et behov for det hos konfidenten. Det vil være det stikk motsatte av obligatorisk skriftemål, og innebærer en mye mer restriktiv bruk av det. En slik forståelse gjør at tilbudet om skriftemål kommer som et resultat av et behov, framfor at man er nødt til å skrifte. På den måten vil det ikke kunne oppleves som tvang.

En annen informant uttrykker noe lignende, og sier at skriftemålet har blitt brukt der hvor det er trengende synd i livet. Nettopp dette er i overensstemmelse med Bergans forståelse av det lutherske skriftemål, som sier at det skal være frivillig, og legger til: «Mennesker må selv kjenne behov for å skrifte sin synd».²⁴⁴

Den katolske kirke, som vedholder at skriftemålet er et sakrament påbudt ved guddommelig lov, ser ikke ut til å finne grunnlag for dette i Skriften. I resolusjonen fra det fjerde laterankonsil i år 1215, hvor de vedtok at skriftemålet skal være obligatorisk og må gjennomføres minst én gang i året, henvises det nemlig ikke til noen bibelsteder når det gjelder akkurat dette spørsmålet.²⁴⁵ Det tyder på at det bygger på en kirkelig tradisjon, og ikke på et bibelsk grunnlag.

Hvis man da tenker på Bibelen som den eneste rette autoritet i slike spørsmål, og Bibelen viser seg ikke å påby privatskriftemål, vil det være vanskelig å begrunne et slikt påbud. Ingen av de mest sentrale skriftstedene som snakker om skriftemål eller syndsbejelse, som Joh 20,23 eller Jak 5,16, ser ut til å kreve at troende går til privatskriftemål, særlig ikke for å oppnå forsoning og rettferdigjørelse (dette kommer jeg imidlertid nærmere inn på under punkt 5.4.2). Samtidig vil obligatorisk skriftemål kunne oppleves som tvang for noen. På bakgrunn av denne drøftingen synes det derfor rett å vedholde at skriftemålet ikke trenger å være obligatorisk.

²⁴⁴ Bergan, *Skyldig og frikjent. Om skriftemålet*, 40.

²⁴⁵ *Decrees of the Ecumenical Councils. Volume 1. Nicaea to Lateran V*, 245.

5.2.2 Avstandtagen til Den katolske kirke

Flere av informantene nevner det at pinsevenner har vært opptatt av å ta avstand til Den katolske kirke og det som forbindes med den. Skriftemålet tenkes å være noe som raskt assosieres med Den katolske kirke, som også flere av informantene gjør. Informant 1 sier for eksempel: «[...] jeg tenker at det er et redskap vi som protestanter har gjort oss alt for lite bruk av, og jeg tror årsaken til det er protestantisk frykt for å si ja til noe som katolikkene har sagt ja til».

Interessant nok nevnes og anbefales bruk av skriftemål og syndsbejennelse av pinsepredikanten Bjarne Nysæter allerede i 1969, men skriftemålet ser likevel ut til å ha blitt nevnt svært sjeldent i norsk pentekostal litteratur.²⁴⁶ Dette kan imidlertid vitne om at noen pinsevenner så noe positivt i skriftemålet, selv om det generelt sett kan ha vært liten interesse for det. Verdt å legge merke til i denne sammenhengen, er at Per Arne Dahl også tenker seg at dette kan være en grunn til at skriftemålet har blitt lite praktisert i Norge. Dahl sier at:

De fleste forbinder skriftemålet med den katolske kirke. De har hørt en del om dette som gjør at de forbinder noe mystisk og «skummelt» med det. De ser for seg en gammeldags skriftestol, et antikvarisk forheng, en svartkledd prest og diverse nødvendige botshandlinger.²⁴⁷

Videre sier han at dette er fordømmer man må overkomme og bli kvitt. Dette ble skrevet i 1979, og muligens vil man finne mange av de samme holdningene blant pinsevenner i dag, som han så blant lutheranere da. I så fall kan det godt tenkes at dette er en av årsakene til at skriftemålets utbredelse i pinsebevegelsen ser ut til å være nokså liten.

Dette ser på den måten ut til å vitne om en mangel på noe av det samme som Luther så for seg manglet i Den katolske kirke, nemlig god nok informasjon om hva skriftemålet er og hva det kan gi mennesker. Luther sier at: «ingen har fått beskjed om eller fått vite hva skriftemålet er, eller hvilken nytte og trøst det gir».²⁴⁸ Bergan og Dahl nevner dette

²⁴⁶ Nysæter, *Kristenliv og temperament*, 90.

²⁴⁷ Dahl, *Oss syndere imellom: et liv i tilgivelse*, 33.

²⁴⁸ *Konkordieboken*, 382.

også i forhold til dagens kristne.²⁴⁹ For å endre holdninger til skriftemålet må det nemlig skapes en bevissthet rundt det, som er bygget på en informativ og riktig forståelse av det. Det kan oppnås på flere måter, blant annet ved å skrive om det, slik som Bergan og Dahl har gjort, forkynne om det og å praktisere det mer.

5.2.3 Mangel på forkynnelse om skriftemålet

Informantene uttrykker at det forekommer lite forkynnelse om skriftemålet i deres kjennskap til det. Samtidig sier et par av dem at de kunne tenkt seg mer forkynnelse om det, uttrykt her ved informant 2, som sier om forkynnelsen at «jeg skulle ønske at det var mer av det», og at «[...] det må forklares, på mange måter, både dette med den gaven som ligger i det og at det er noe helt annet enn at man skal synde på nåden».

Forkynnelse om skriftemålet vil kunne spre kunnskap om det, også til et bredere publikum enn bøker, siden forkynnelsen under gudstjenestene er mer tilgjengelig for de fleste enn kanskje det bøker er. Men samtidig vil også bøker og artikler kunne være nyttige, spesielt for de som ønsker å forkynne om skriftemålet. Da vil tilgjengelig litteratur være av stor nytte for de som ønsker å ha et velinformert standpunkt om skriftemålet.

Og her kan det påpekes to sider ved forkynnelsen. På den ene siden vil forkynnelse være med på å forme teologien. På den annen side påvirker også teologien forkynnelsens innhold. En av informantene uttrykker for eksempel at mangelen på teologisk refleksjon omkring skriftemålet er en medvirkende faktor til at menigheten ikke har en konkret skriftemålspraksis. Mangelen på en slik teologisk refleksjon kan godt komme av for eksempel mangel på forkynnelse om skriftemålet, samtidig som en slik teologisk tilkortkommenhet kan føre til en mangel på forkynnelse om skriftemålet. Dermed påvirker forkynnelsen og den teologiske refleksjonen hverandre. I forhold til dette området forteller informant 4 at noen predikanter kanskje har vegret seg for å forkynne om helliggjørelse, fordi dette kan bli for påtrengende for tilhørerne. Det kan oppleves som noe man er nødt til å gjøre. Dette nevnes i sammenheng med helliggjørelse, men teoretisk sett kan man tenke seg at hvis predikanter ikke forkynner om ting som

²⁴⁹ Bergan, *Skyldig og frikjent. Om skriftemålet*, 27., Dahl, *Oss syndere imellom: et liv i tilgivelse*, 34.

tilhørerne kan oppleve som noe man må gjøre, så kan det også gjelde områder som for eksempel omvendelse (fra synd), personlig synd og skriftemål. Hvis det utelates fra forkynnelsen, kan dette også bli glemte områder i teologien.

Om forkynnelsen om skriftemålet skriver Per Arne Dahl: «Dersom prester og predikanter verken forkynner eller praktiserer det private skriftemål, kan en ikke vente at dette skal ha noen sentral plass i kristne menneskers liv».²⁵⁰ Også Halvor Bergan skriver at forkynnelse om skriftemålet er viktig i forhold til å skape en større bevissthet rundt skriftemålet.²⁵¹ Som vi har sett, sa også Luther at informasjonen om skriftemålet heller ikke på hans tid var god nok.²⁵²

Hvis skriftemålet omtales oftere og forklares bedre gjennom forkynnelse, vil det kunne endre pinsevenners holdninger og kunnskapsnivå rundt skriftemålet. I tillegg vil også skrifter som framhever skriftemål kunne gjøre det samme, samtidig som begge deler også vil kunne være en hjelp til å skape bredere debatt rundt pinsevenners teologi i forhold til skriftemålet. På samme tid må også forkynnelsen fremme det tilbudet skriftemålet er, uten at det skal virke som et påtrengende påbud.

5.2.4 Skriftemålsliknende samtaler

På den annen side nevner flere informanter skriftemålsliknende samtaler som skjer utenfor rammene til det tradisjonelle skriftemålet, hvor absolusjonen dessuten kan være i bedende form. I hvor stor grad dette forekommer er imidlertid uvisst, men informant 3 sier for eksempel: «Så det er klart at når jeg begynner å se på sjelesorgsrommet i den mer større bredden, så vil jeg nok tro at det er mer av skriftemålsliknende hendelser enn direkte skriftemål». I tillegg til i sjelesorgsrommet, forteller de at noe som ligner skriftemål kan skje til venner og ansvarlighetspartnere og under forbønn.

Et spørsmål som da kan stilles, er hvorvidt skriftemålet til en viss grad har blitt skjøvet ut i mindre formelle settinger, og i annerledes former. Hvis behovet for skriftemål er der,

²⁵⁰ *Oss syndere imellom: et liv i tilgivelse*, 34.

²⁵¹ Bergan, *Skyldig og frikjent. Om skriftemålet*, 27.

²⁵² *Konkordieboken*, 382.

men kjennskap til skriftemål samtidig ikke er tilstede, vil det være naturlig at man enten ikke får snakket med noen om det som tynger, eller at bekjennelsen skjer andre steder.

Det kan imidlertid være et problem med en slik forflytning av skriftemålet inn i andre arenaer hvis det ikke foreligger noen absolusjon, eller at det ikke gis rom for å snakke om synden, slik det gis rom for det når skriftemålet settes i sammenheng med sjelesorg. Både katolsk og evangelisk-luthersk teologi holder absolusjonen høyt i det private skriftemål, og som vi så, skrev pinsepredikanten Bjarne Nysæter om absolusjonen: «[...] vi må også ha det vi kaller en 'avløsning'. Da først opplever vi indre forløsning og forsoning».²⁵³ Dette samstemmer i tillegg med flere av informantenes forståelse av skriftemålet, nemlig at tilsigelsen av syndenes forlatelse hører hjemme der.

På den annen side kan det tenkes som positivt hvis kristne kan finne frigjøring og forløsning andre steder enn i det private skriftemålet. I flere av informantenes erfaring har både syndsbekjennelse og absolusjon funnet sted i andre settinger, hvor en av informantene forteller at det har vært en kraftfull opplevelse.

Informant 5 forteller imidlertid om skriftemålsliknende samtaler under forbønn, at «[...] jeg opplever at det er noe som bør skje mer i et ikke så offentlig rom. For det er så personlig og privat, så det hører mer hjemme [...] på sjelesorgens arena». Igjen kommer man inn på det at skriftemålet settes i sammenheng med sjelesorg, hvor skriftemålets private og personlige natur ser ut til å høre hjemme et sted hvor rammene kan oppleves som tryggere enn under for eksempel forbønnssituasjoner. Halvor Bergan referer til Bispemøtet i 1988, hvor han skriver at Bispemøtet vedtok at:

Et formalisert skriftemål som bygger på ordet om binde- og løsenøkkelen har imidlertid stor verdi, og det bør derfor legges til rette for en styrking av skriftemålspraksisen, ved at presten avser tid til skriftemålsamtaler og ved at en velger bestemte steder for slike samtaler, der mennesker kan oppleve trygghet i denne situasjonen.²⁵⁴

²⁵³ Nysæter, *Kristenliv og temperament*, 90.

²⁵⁴ Bergan, *Skyldig og frikjent. Om skriftemålet*, 31.

Her settes også skriftemålet i sammenheng med sjelesorg, hvor de trygge rammene rundt skriftemålet framheves. Det kan derfor være viktig for skriftemålspraksisen i pinsebevegelsen at skriftemålet også her gjøres tilgjengelig for de som trenger det. Det må gjøres på en slik måte at det er avsatt både tid og sted for det, hvor det gjerne foregår innenfor helheten av en sjelesorgstjeneste.

5.2.5 Nyskapelsesteologi

En av informantene trakk inn en tanke om at en bestemt type forkynnelse kan ha vært en bidragende faktor til at det ikke har vært satt så mye fokus på skriftemålet. Vedkommende omtaler det som ny-identitetsforkynnelse, hvor det har vært et stort fokus på Guds nåde og det at kristne er nye skapninger i Kristus. Problemet, forteller informanten, er at det er en teologi som ikke har tatt menneskets syndighet på alvor. Vedkommende sier at:

Så jeg har jo lent meg på en ny identitet i Kristus, rettferdig i tro og sånt, men jeg ser jo at man får en teologisk utfordring med å snakke om nåde og nytt liv hvis man ikke også tar med seg erkjennelsen og bekjennelsen av at det er noe galt med oss. [...] Skriftemål og syndsbejennelsen sin mindre plass i nykarismatiske menigheter har nok en sammenheng med at vi har lent oss på den positivistiske, litt mer nyskapelsesteologiens identitet, da.

Altså, vedkommende forstår det som at en viss type teologi som ikke tar hensyn til at kristne også er syndere kan føre til at skriftemålet har fått en mindre plass i pinsemenigheter. Likevel spekulerer vedkommende ikke i hvor stor utbredelse en slik forkynnelse har hatt, og det er usikkert hvor stor påvirkning det kan ha hatt i forhold til skriftemålet i pinsebevegelsen.

Dette kan imidlertid ligne den tenkning T. B. Barratt hadde, med hans sterke vektlegging av den troendes helliggjørelse, selv om også Barratt erkjente at kristne kunne falle i synd etter omvendelsen.²⁵⁵ Det kan imidlertid tenkes at det ikke har vært like stort fokus på

²⁵⁵ Karsten Ekorness, «Samtaler» med T.B. Barratt (Oslo: Filadelfiaforlaget, 1991), 251.

bekjennelsen av synd i etterkant av gjenfødselen som det har vært på renselsen fra synd. Likevel kan det være at påvirkningen fra en slik helliggjørelses- eller nyskapelsesteologi har vært en faktor til at skriftemålet ikke har vært så høyt oppe i pinsevenners bevissthet.

5.2.6 Oppsummering

I min undersøkelse av informantenes kjennskap til skriftemålets forekomst og utbredelse, har jeg sett fem områder som kan være bidragende faktorer til at skriftemålet har hatt en liten utbredelse i pinsebevegelsen.

Det at pinsebevegelsen ikke har hatt *obligatorisk skriftemål* kan være en slik årsak. Selv om mangelen på et slikt påbud vil kunne føre til at skriftemålet blir mindre brukt, ser det ikke ut til at skriftemålet bør være obligatorisk. Grunnen til det er at Bibelen ikke påbyr skriftemål, samt at obligatorisk skriftemål kan føre til at noen opplever det som tvang.

Protestantisk *avstandtagen til Den katolske kirke* kan også være en bidragende faktor. Flere av informantene peker på dette som en årsak til skriftemålets snevre utbredelse, noe man også finner igjen hos andre protestantiske forfattere som har skrevet om skriftemålet. Dette kan ha bakgrunn i ulike fordommer og negative holdninger, som kan endres ved bevisstgjøring om skriftemålet, ved for eksempel forkynnelse, omtale i skrifter og mer praktisering av det.

Mangel på forkynnelse om skriftemålet har vist seg å også kunne være en av årsakene, og informantene uttrykker liten kjennskap til at det praktiseres. Forkynnelse vil kunne føre til bevisstgjøring og holdningsendringer blant pinsevenner, samtidig som forkynnelsen har en påvirkning på teologien og *vice versa*.

Hvis skriftemålets rammer endres på en slik måte at det ikke lenger kan karakteriseres som et tradisjonelt skriftemål, ender man opp med det jeg har kalt *skriftemålsignende samtaler*. Hvis det ikke er kunnskap og bevissthet om skriftemålet, og det ikke finnes tilbud om det, vil en slik forflytning kunne skje, som fører til at skriftemålet blir mindre

brukt. Hvis det gjør at sentrale deler ved det tradisjonelle privatskriftemålet faller bort, som avløsningen, eller at det ikke foregår innenfor trygge rammer, har vi sett at denne praksisen kan tenkes å være negativ. Samtidig trenger det ikke å være utelukkende negativt, siden det likevel kan føre til at troende finner frigjøring, forsoning og forløsning andre steder.

Til slutt så vi på *nyskapelsesteologien* og dens påvirkning på skriftemålsutbredelsen. Her kom det fram at for stor vektlegging på Guds nåde og de troendes nye identitet i Kristus kan være en bidragende faktor til at menneskets syndighet ikke tas på alvor. Det kan igjen ha ført til at syndsbejennelse og skriftemål har blitt mindre brukt, selv om hvor utbredt en slik teologi har vært i norske pinsemenigheter er ukjent.

5.3 Forståelse av skriftemålet i lys av relevant teori

5.3.1 Syndsbejennelsen

Som vi har sett, bejennet informantene synd både i og utenfor skriftemålet, selv om det ser ut til at det vanligste stedet for å bejennet synd er enten direkte overfor Gud eller overfor mennesker man har forurettet. Likevel forstås syndsbejennelsen som en helt essensiell del av skriftemålet, og det framheves at den er fundamentert i Bibelen. Flere av dem mener at det å bejennet synd kan gi en opplevelse av befrielse, og at det også har en positiv mentalhygienisk effekt.

Ingen av informantene har derimot gitt uttrykk for at en fullstendig bejennelse er nødvendig i skriftemålet, slik man finner krav om i Den katolske kirke. Der er det nemlig slik at alle dødssynder som den skriftende kan komme på, må og skal bejennet, mens det anbefales at man også nevner de mer allminnelige syndene.²⁵⁶ Katolikkene mener nemlig at hvis man med vitende vilje utelater synder fra skriftemålet, er det som om man ikke har bejennet noe som helst.²⁵⁷ De mener imidlertid at selv om dette kan virke tungvint for noen, vil det veies opp for av den trøsten man får gjennom tilsigelsen av syndenes forlatelse.²⁵⁸

²⁵⁶ *Decrees of the Ecumenical Councils. Volume 2. Trent to Vatican 2*, 706.

²⁵⁷ *Ibid.*

²⁵⁸ *Ibid.*

På den annen side mener lutheranerne at en slik oppramsing av synd ikke er nødvendig. For det første mente de at det var umulig å regne opp alle syndene på en slik måte. For det andre mente de at det hadde ført til at skriftemålet har vært en anfektelse, hvor de sier at: «[...] ingen kan si hvilken pine, uærlighet og avguderi et slikt skrifte har anrettet».²⁵⁹ På dette punktet henviste de til Sal 19,13: «Hvem kjenner sine egne feiltrinn? Frikjenn meg for dem jeg ikke vet om» og Jer 17,9: «Hjertet er mer svikefullt enn noe annet, det kan ikke helbredes. Hvem kan forstå det?»²⁶⁰

Det som imidlertid er interessant, er at katolikkene også henviser til Sal 19,13 i denne sammenheng, men da i forhold til at man ikke trenger å ramse opp alle de alminnelige syndene.²⁶¹ Lutheranerne bruker dermed dette verset på tilnærmet samme måte. Forskjellen er at for lutheranerne tolkes dette som å gjelde for all slags synder, mens for katolikkene gjelder det som sagt kun for alminnelige synder.

For å forstå den katolske begrunnelsen for en fullstendig syndsbekjennelse, må man ta i betraktning det juridiske aspektet ved deres forståelse av skriftemålet. Som vi så ovenfor, er presten som en dommer som avsier sin dom over den skriftende, som gjøres på grunnlag av den skriftendes synder. For at dommen skal være rettferdig, må altså alle syndene tas med i prestens avveining. Det henger også sammen med både absolusjonen, nøklemakten og botsøvelsene.

En slik juridisk tenkemåte finner man imidlertid ikke igjen i Den lutherske kirke, og ser heller ikke ut til å gjøre seg gjeldende i informantenes pentekostale forståelse. Det kan tenkes at dette kommer fra de protestantiske kirkesamfunnenes vektlegging av Bibelen som rettesnor, jamfør læren om «*sola Scriptura*», eller «Skriften alene», hvor den kirkelige tradisjon ikke har blitt holdt like høyt som i Den katolske kirke.²⁶² Der hvor protestanter ikke har funnet grunnlag i Skriften for en forståelse av at presten eller skriftefaren står som dommer over den skriftende, har katolikkene funnet en slik begrunnelse, men hos katolikkene har også den kirkelige tradisjonen spilt en rolle.

²⁵⁹ *Konkordieboken*, 250.

²⁶⁰ *Ibid.*, 46.

²⁶¹ *Decrees of the Ecumenical Councils. Volume 2. Trent to Vatican 2*, 706.

²⁶² *Konkordieboken*, 388.

Der det ikke ser ut til å finnes et bibelsk påbud om å skrifte, bør det heller ikke pålegges de troende å bekjenne alle synder man kan komme på. Som Erik Berggren skriver, er følelsene hos den angrende i forkant av skriftemålet ofte angst og frykt.²⁶³ Dette kan til en viss grad stemme overens med en av informantenes erfaringer med skriftemålet. Vedkommende forteller at:

Og når folk endelig kommer dit at man gjør det vågestykket, det er kanskje noe av det største mot et menneske kan vise. Ofte så er det jo det motsatte man tenker om seg selv, at nå er jeg en ynkelig skapning. [...] kanskje det er noe av det viktigste å si om skriftemålet: det er noe av det modigste et menneske kan gjøre.

Og siden det er snakk om at skriftemålet er en modig handling, tolker jeg det dithen at følelsene i forkant også her er forbundet med frykt. Så hvis man i tillegg glemmer å nevne noen synder i skriftemålet, og man vet at de syndene bør ha blitt bekjent, kan det tenkes at den angrende ikke greier å føle seg tilgitt. På den måten vil absolusjonen ikke gi den befrielsen den er ment å gi, siden den angrende da må, eller føler at vedkommende bør, skrifte på nytt. Det synes som en unødvendig belastning på et menneske som allerede har gått gjennom en rekke sterke følelser, spesielt siden disse følelsene er forbundet med frykt og angst. Hvorvidt Bibelen gir de kristne et påbud om skriftemål skal bli sett nærmere på nedenfor (se pkt. 5.4.2). Men hvis Bibelen ikke påbyr skriftemålet, samtidig som kravet om en fullstendig syndsbejennelse kan være en faktor som bidrar til å nedtyngne den skriftende, synes det ikke formålstjenlig med et slikt påbud.

På den annen side kan en moderert versjon av denne katolske læren kanskje likevel være riktig. Flere av informantene tenker at det som skal til for at man skal skrifte, er at man ønsker å få hjelp med synd som man ikke selv greier å legge bak seg uten ved skriftemål. Hvis man så går til skrifte på bakgrunn av det, men man likevel bevisst utelater deler av synden, så vil det være nærliggende å tro at bejennelsen, og også absolusjonen, mister sin intenderte effekt. For å si det på en annen måte, hvis et

²⁶³ Berggren, *The Psychology of Confession*, 11.

menneske opplever behov for legge noe fra seg i skriftemålet, men utelater viktige detaljer i det vedkommende ønsker å bekjenne og bli ferdig med, vil kanskje ikke opplevelsen av å virkelig bli løst være tilstede i etterkant. For når bekjennelsen ikke er hel og oppriktig, vil man kunne oppleve at deler av det man ønsket å bli ferdig med, deler av skyldfølelsen og skammen, kanskje fortsatt henger igjen. I så fall vil det være som om syndsbekjennelsen og absolusjonen mister sin kraft, og skriftemålet blir virkningsløst. Det er som Halvor Bergan skriver:

Å bekjenne synden konkret på denne måten mens et annet menneske, en skriftefar, hører på, vil alltid kjennes smertefullt og ydmykende. Vi fristes derfor til å smyge oss unna og la være, eller til å stikke ting under stolen som vi burde ha bekjent. Det lønner seg dårlig. Resultatet vil lett bli at det kjennes som om synden fremdeles «ligger på vår nakke» og Satan vil utnytte det i sin kamp mot oss. Mye bedre er det å legge synden fra seg i et oppriktig og sant skriftemål og gripe hjelpen som rekkes i tilsigelsen av syndenes forlatelse.²⁶⁴

Poenget er da at alt det som plager den angrende legges fram i et helt, sant, oppriktig og ærlig skriftemål, for at bekjennelsen og absolusjonen skal virke slik de er ment. Det vil være annerledes enn i den katolske forståelsen, for det er ikke snakk om at «alle» synder skal bekjennes, men helheten ved den synden man ønsker å få hjelp med bør bekjennes. Det er annerledes enn den katolske forståelsen også fordi det ikke handler om at skriftefaren skal ha en hel bekjennelse for å kunne bestemme dommen over den angrende. Det handler om at vedkommende virkelig skal kunne føle seg fri fra det som tynger. Man kan jo spørre seg hvilken hjelp skriftemålet kan ha, hvis man ikke forteller hva man trenger hjelp med. For de syndene som den angrende ikke husker eller ikke har kvaler for, kan man be som i Sal 19,13: «Frikjenn meg for dem jeg ikke vet om».

²⁶⁴ Bergan, *Skyldig og frikjent. Om skriftemålet*, 26.

5.3.2 Absolusjonen og nøklemakten

5.3.2.1 Absolusjonen

Som vi så ovenfor, har alle informantene erfaring med å uttale syndenes forlatelse over mennesker på vegne av Gud. Erfaringene har vært at absolusjonen har blitt gitt både i indikativ og bedende form, hvor tilgivelsen tilsies direkte, eller at det bes en bønn om at Gud skal tilgi den angrendes synder. Den har også funnet sted utenfor det som vil karakteriseres som det tradisjonelle privatskriftemål. Måten informantene praktiserer absolusjonen i skriftemålet, er at skriftefaren sier at den skriftende er tilgitt i Guds øyne. Informantene forteller at de kan si for eksempel «[...] jeg tilsier deg syndenes forlatelse» eller «[...] i Faderens, Sønnens og Den hellige ånds navn proklamerer jeg Guds tilgivelse [...] inn i ditt liv».

På bakgrunn av dette ser det ikke ut som at en bestemt liturgi eller et mønster preger informantenes praktisering av absolusjonen, selv om det på mange måter ligger nært den lutherske praksisen. Per Arne Dahl skriver for eksempel at han forretter absolusjonen ved å si: «Etter vår Herre Jesu Kristi ord og befaling tilsier jeg deg alle dine synders nådige forlatelse i Faderens, Sønnens og Den Hellige Ånds navn. Amen».²⁶⁵ Her understrekes dermed at absolusjonen gis på bakgrunn av Jesu ord. Det kan være en viktig del av selve absolusjonen, nettopp at det her framkommer at man har Kristi autoritet til å gi en slik avløsning. Naturligvis, dette kan også gå fram av en samtale i forkant, og ikke bare direkte i absolusjonen. Noen av informantene leser for eksempel opp 1 Joh 1,9 i skriftemålshandlingen, som da virker som en begrunnelse for den tilgivelsen som gis i absolusjonen.

En av informantene trekker også inn at vedkommende forklarer for den skriftende hva utgangspunktet for tilgivelsen er i forkant av absolusjonen, som er både Skriften og den skriftendes egen bekjennelse. For et menneske som går til skriftemål og har behov for å høre og forsikre seg om syndenes forlatelse, er det viktig at grunnlaget for absolusjonen er tydelig. Dette vil kunne forsterke troen på realiteten i disse tilsigelsesordene. Hvorvidt det er nødvendig å innlemme det i selve tilsigelsen i et fast, liturgisk mønster, er usikkert, men det vil kunne være viktig at det kommer fram i løpet av skriftemålet.

²⁶⁵ Dahl, *Oss syndere imellom: et liv i tilgivelse*, 36.

For de lutherske reformatorene var nemlig troen på denne avløsningen avgjørende viktig. Dette skrev de ettertrykkelig i «*Den augsburgske bekjennelse*» (1530):

Menneskene blir undervist om at de skal akte avløsningen overmåte høyt, fordi den er Guds røst og blir tilsagt etter Guds befaling. [...] og at Gud krever tro, nemlig at vi skal tro på denne avløsningen som en røst som lyder fra himmelen, og at denne tro virkelig får og tar imot syndenes forlatelse.²⁶⁶

Nettopp det å kunne tro på avløsningen er noe av det viktigste i skriftemålet. Informant 2 sier for eksempel at skriftemålet er «[...] en god ordning for å få bekreftet overfor seg selv at man er tilgitt [...]». Hvis man da ikke kan tro absolusjonen, og tro det evangeliet sier om tilgivelsen, da står skriftemålshandlingen i fare for å miste sin evne til å gi trøst og oppmuntring slik det skal.

Vi ser dermed hvordan absolusjonen er en viktig del av skriftemålet. Dens forankring i Bibelen bør komme tydelig fram, for at den skriftendes tro på avløsningen skal styrkes. Vi skal videre se på nøklemakten, som er nært knyttet til absolusjonen.

5.3.2.2 Nøklemakten og de som forretter skriftemålet

Nøklemakten er, som vi har sett, avgjørende viktig for den autoriteten som skriftefaren tar på seg i skriftemålet, både hos katolikker og lutheranere. Informantene mener også å ha en bibelsk begrunnelse for en slik nøklemakt, men det er ulike syn på hvordan denne nøklemakten skal forstås.

Nøklemakten har ovenfor blitt beskrevet som autoriteten til å løse eller binde synd, eller å gi eller holde tilbake syndenes forlatelse. De fleste av informantene uttrykker at de tror at kristne har blitt gitt en slik nøklemakt, men flere av dem knytter den opp til det kristne felleskapet. Begrunnelsen for det ser det ut til at de finner i blant annet Matt 16,18-19:

²⁶⁶ *Konkordieboken*, 46.

Og jeg sier deg: Du er Peter, og på denne klippen vil jeg bygge min kirke, og dødsrikets porter skal ikke få makt over den. Jeg vil gi deg himmelrikets nøkler; det du binder på jorden, skal være bundet i himmelen, og det du løser på jorden, skal være løst i himmelen.

Dette bibelstedet brukes også av katolikker og lutheranere for å begrunne nøklemakten.

Den katolske kirke tenker på sin side at dette var en makt som i utgangspunktet ble gitt til apostelen Peter, og senere til de andre apostlene. Den har så blitt gitt videre til paver og biskoper i en apostolisk suksesjon, som har vært preget av en sterk embetstenkning.²⁶⁷ Peter blir forstått som den høyeste av apostlene, og hans autoritet har blitt gitt videre til pavene, mens de andre apostlenes autoritet ligger hos biskopene.²⁶⁸ Videre er prestene biskopenes forlengede arm, som assisterer biskopene i å føre tilsyn med de troende.²⁶⁹ De tenker da at nøklemakten blir gitt videre til apostlenes etterkommere gjennom denne rettmessige arvefølgen.²⁷⁰ Dermed kan ingen lekmenn forrette skriftemålets sakrament i den katolske forståelsen. I tillegg gjelder de begrensninger som ble nevnt ovenfor (se pkt. 2.3.3.1). Denne forståelsen har ført til oppfatningen om at prester og biskoper står som dommere over de som går til skriftemål.

Den lutherske kirke har på den annen side gått vekk fra en slik tenkning rundt den apostoliske suksesjon. I tillegg forstås ikke skriftemålet som et sakrament på samme måte som i Den katolske kirke. Nøklerne ble ifølge lutheranerne nemlig ikke gitt utelukkende til apostlene eller enkeltpersoner, men til kirken.²⁷¹ Herfra springer da tanken om det allmenne prestedømme, som innebærer at også lekmenn kan forrette det private skriftemål.

«Himmelrikets nøkler» blir som sagt gitt til Peter i Matt 16,19. Spørsmålet er da hvorvidt dette kun gjaldt for Peter, eller om det også gjelder for resten av kirken. I Matt 16,15 stiller Jesus et spørsmål til disiplene sine, i flertall, om hvem de sier at han er. Her svarer

²⁶⁷ *Decrees of the Ecumenical Councils. Volume 2. Trent to Vatican 2*, 863.

²⁶⁸ *Ibid.*, 863-64.

²⁶⁹ *Ibid.*, 864.

²⁷⁰ *Ibid.*, 703.

²⁷¹ *Konkordieboken*, 267.

Peter at Jesus er Guds sønn, hvorpå Jesus reagerer med å si blant annet: «Jeg vil gi deg himmelrikets nøkler; det du binder på jorden, skal være bundet i himmelen, og det du løser på jorden, skal være løst i himmelen». I Matt 18,18 sier Jesus det samme, men ordlegger seg da på en slik måte at det rettes mot alle disiplene: «Alt *dere* binder på jorden, skal være bundet i himmelen, og alt *dere* løser på jorden, skal være løst i himmelen». ²⁷² I tillegg leser man i Joh 20,22-23 at Jesus ånder på disiplene og sier: «Ta imot Den hellige ånd. Dersom dere tilgir noen syndene deres, da er de tilgitt. Dersom dere fastholder syndene for noen, er de fastholdt». Også her blir denne autorisasjonen gitt i flertall.

Katolikkene forsøker å argumentere for sin tolkning ved å si at de har den mest bokstavelige og sanne tolkningen, samtidig som de mener at deres forståelse av nøklemakten samstemmer med kirkefedrenes «universal consent», altså deres universelle samtykke. ²⁷³ Likevel framstår det som at denne autoriteten som Jesus gir, gis til alle apostlene, hvor Peter i Matt 16 blir stående som en representant for disiplene på bakgrunn av det svaret han gir, til tross for en påstått konsensus blant kirkefedrene. De lutherske reformatorene hevdet noe annet, nemlig at det ikke var en slik konsensus blant kirkefedrene om at Peter fikk en personlig autorisasjon til å lede kirken, men hevdet at flere av kirkefedrene mente at denne nøklemakten var bygd på Peters tro og bekjennelse. ²⁷⁴ I tillegg sier Jesus videre i Matt 18,20: «For hvor to eller tre er samlet i mitt navn, der er jeg midt iblant dem». Dette tolker lutheranerne dithen at nøklemakten er gitt til kirken og det kirkelige felleskap, og understreker ytterligere deres avvisning av at nøklemakten ble gitt til noen bestemte mennesker. ²⁷⁵

Til tross for at Den katolske kirke har en tolkning av nøklemakten som riktignok ikke er helt urimelig, ser det likevel ut til at den lutherske forståelsen er mest treffende i dette tilfellet. Det vil si at dette er en autoritet som man har på vegne av det kristne felleskapet, og ikke som enkeltpersoner. Det samstemmer også i stor grad med den forståelsen informantene gir uttrykk for. Det medfører at skriftefaren ikke kan sees på

²⁷² Min utheving.

²⁷³ *Decrees of the Ecumenical Councils. Volume 2. Trent to Vatican 2*, 703.

²⁷⁴ *Konkordieboken*, 267.

²⁷⁵ *Ibid.*

som en dommer over den skriftende, i den forstand man tenker seg det i Den katolske kirke.

Selv om katolikkene ikke ser ut til å ha rett angående nøklemakten, kan det være at de har et poeng når det gjelder visse restriksjoner i forhold til hvem som forretter skriftemålet. For dem handler disse restriksjonene om blant annet prester som lever i dødssynd og biskoper og prester som forretter skriftemålet utenfor sitt juridiske område. Men hvis vi forholder oss til det allmenne prestedømme, hvor alle troende i teorien kan forrette skriftemål, kan man også tenke seg noen forbehold med tanke på hvem som tar på seg rollen som skriftefar.

Tidligere så vi at Ivar Trannum fortalte om noen som hadde gått til skriftemål hos en sjelesørger, men som senere fikk høre om syndene sine blant folk i bygda.²⁷⁶ Skriftefaren hadde da snakket om de skriftendes synder blant andre folk, slik at taushetsplikten ikke ble overholdt. Skriftemålssituasjonen handler i stor grad om tillit og trygghet, som flere av informantene også er inne på. Taushetsplikten er nettopp en slik trygghetsskapende faktor, og for eksempel prester og pastorer er bundet til taushetsplikt ved lov. Dette vil selvsagt gi en sterk trygghetsfølelse, men også andre som tar imot skriftemål må forholde seg til taushetsplikten. Som Halvor Bergan skriver, så er det like viktig for de som ikke er prester å overholde taushetsplikten, og vektlegger at den skriftende må kunne være trygg på at sjelesørgeren ikke deler bekjennelsen med noen andre.²⁷⁷ Hvis man likevel ikke kan holde et slikt krav om taushetsplikt, bør man heller ikke ta imot skriftemål.

I samme åndedrag kan det nevnes tilliten til skriftefaren. Taushetsplikten bidrar til å skape tillit, men også skriftefarens karakter er viktig. Den katolske kirke har for eksempel krav om at skriftefaren ikke selv lever i dødssynd. Som vi så, forteller Erik Berggren om den skriftendes psykologiske behov for en skriftefar med en viss grad av autoritet, og denne autoriteten kommer blant annet gjennom skriftefarens personlige egenskaper.²⁷⁸ Det kan tenkes at en pastor eller sjelesørger som for eksempel lever i

²⁷⁶ Trannum, *Menigheten og vi*, 124.

²⁷⁷ Bergan, *Skyldig og frikjent. Om skriftemålet*, 30.

²⁷⁸ Berggren, *The Psychology of Confession*, 25 ff.

overensstemmelse med det som vedkommende lærer, og i så måte har en sterk integritet, kan være en faktor som vil styrke den skriftendes tillitt til vedkommende.

Trolig vil personer med relevante erfaringer og kunnskap innen spesielt sjelesorg og veiledning være bedre egnet til å motta skriftemål, som ofte gjelder prester, pastorer og sjelesørgere, enn for noen som ikke har disse kvalitetene. En av informantene sier for eksempel at «[...] jeg tror det er aktivum for en som mottar skrifte å selv ha gått til skriftemål. Og for meg har det gitt meg en innsikt over begge sider av bordet [...]». Det utelukker imidlertid ikke at noen mennesker har en naturlig evne til å samtale med folk og å ta imot skriftemål. Per Arne Dahl skriver imidlertid at: «Det avgjørende er ikke hvem en går til, men at en får tilsagt syndenes forlatelse».²⁷⁹

Som vi så ovenfor, har noen av informantene erfaring med å skrifte til personer utenfor sin egen menighet. En av dem påpeker at dette var med på å skape en sunn avstand til sitt eget miljø. Bergan sier for eksempel: «For noen vil det oppleves vanskelig å gå til stedets prest fordi det blir for nært. Da kan en selvsagt oppsøke en prest litt lenger unna om det skulle være ønskelig», og: «Det bør ikke være noe til hinder for at en kan gå til skrifte hos en prest i et annet kirkesamfunn [...]».²⁸⁰ Hvis man da ikke tenker seg at prester eller pastorer er bundet til et bestemt juridisk område, hvor de ikke kan ta imot skriftemål fra troende utenfor dette området, ser det ikke ut til at det er noe galt med en slik praksis. Hvis man finner en person utenfor sitt eget menighetsmiljø som man har tillitt til, og det oppleves tryggere å skrifte til vedkommende, er det dermed ikke noe i veien med å skrifte til en slik person.

5.3.3 Botsøvelser

Ovenfor har vi sett på spørsmålet om det juridiske aspektet i forhold til skriftemålet som man finner i Den katolske kirke, hvor det ikke så ut som at det er et godt nok grunnlag for en slik forståelse. Ulike oppfatninger rundt syndsbekjennelsen har også blitt drøftet, hvor det heller ikke ser ut til at det bør være krav om en fullstendig syndsbekjennelse i skriftemålet. Når man da ikke tar utgangspunkt i disse tingene, vil botsøvelsene, eller

²⁷⁹ Dahl, *Oss syndere imellom: et liv i tilgivelse*, 35.

²⁸⁰ Bergan, *Skyldig og frikjent. Om skriftemålet*, 46, 47.

fyldestgjørelsene for den begåtte synd, miste sitt grunnlag. I Den katolske kirke er nemlig tankene om skriftefaren som dommer og om behovet for en fullstendig bekjennelse nødvendige for at botsøvelser skal bli pålagt den skriftende.

Men botsøvelsene har også bakgrunn i en tanke om å gjøre opp for de syndene man har begått. Spørsmålet er om det er et behov for å gjøre opp med Gud i form av fromme gjerninger for å bli tilgitt. Flere av informantene ser ut til å tenke seg at botsøvelser er en form for straff som de tar avstand fra. Dette har nok sammenheng med pinsebevegelsens vektlegging av rettferdiggjørelse ved tro, og som informant 1 sier: «I min forståelse av frelse og syndenes forlatelse og oppgjør, er det ikke rom for bot, [...] for der er det bare nåden som gjelder». En slik tenkning finner man igjen blant lutheranere, hvor de finner en rekke bibelske begrunnelser for at gjerninger ikke er nødvendige for å bli rettferdiggjort.²⁸¹ Det læres der at gjerninger ikke kan være nødvendige for at man skal bli rettferdig og fri fra synd, for da vil Kristi stedfortredende offer vært forgjeves.²⁸²

Botsøvelsene begrunnes i bibelsteder som Matt 3,2, 3,8 og 11,21. Disse bibelstedene, som ser ut til å snakke om omvendelse heller enn fyldestgjørende handlinger, virker ikke som å motsi, eller stå i kontrast til, bibelsteder som Rom 1,16, 4,13, 10,9 og Ef 2,8-9: «For av nåde er dere frelst, ved tro. Det er ikke deres eget verk, men Guds gave. Det hviler ikke på gjerninger, for at ingen skal rose seg». Selv om det å bli frelst ved troen på Kristus som Herre ikke nødvendigvis innebærer en aktiv handling av den troende, vil en slik tro likevel kunne føre til en omvendelse som innebærer at den troende ønsker å ta avstand fra sitt tidligere liv, og samtidig omfavne et liv som fører til gode gjerninger. På den måten er det altså ingen motsetning mellom disse. Det synes derfor klart at botsøvelser ikke kan endre menneskers stilling overfor Gud, i form av å kunne frelse, rettferdiggjøre eller oppnå syndenes forlatelse. På bakgrunn av dette kan man si at botsøvelser virker lite formålstjenlig og tynt begrunnet.

På den annen side er det likevel ikke sikkert at tanken om oppgjør og godtgjørelse er helt ute av sin plass. Som vi har sett, uttrykker flere av informantene positive holdninger til det å gjøre opp for en begått synd, gjerne overfor forurettede. Informant 1 sier:

²⁸¹ *Konkordieboken*, 71 ff.

²⁸² *Ibid.*

Så det straffebehovet, eller det soningsbehovet, behovet for å gjøre godt igjen, i den grad noe kan gjøres godt igjen, det vil jeg ikke underkjenne, men jeg vil skille veldig sterkt mellom den teologisk åndelige forståelsen av tilgivelse og oppgjør og [...] det psykologiske behovet for å få gjort opp. Og det vil jeg ikke frata mennesker. Det skal dem få støtte på og gjennomføre.

Det snakkes altså her om et psykologisk behov for å forsøke å gjøre ting godt igjen etter man har syndet, men det presiseres at det ikke handler om en teologisk forståelse av botsøvelser. Som en hjelp til å bli ferdig med en synd, vil den angrende altså kunne ha et behov for å gjøre opp for seg. Dette settes også i sammenheng med anger, hvor en sann anger alltid vil søke å gjøre ting godt igjen. Informant 5 sier:

Jeg tror at hvis jeg har stjålet femti tusen kroner av deg, og så går jeg og bekjenner det, så tror jeg ikke da skal jeg bare glemme de femti tusen. Jeg tror på å gjøre det godt igjen, gjenopprette det som jeg skadet en person, så langt som det er praktisk mulig.

Denne typen oppgjør handler altså om en type bot, men da overfor forurettede mennesker, og ikke for å forsøke å blidgjøre Gud.

I Bibelen finner vi igjen dette, for eksempel i Matt 5,9: « Salige er de som skaper fred, for de skal kalles Guds barn» og Luk 12,58: «Når du er på vei til domstolen med din motpart, så gjør hva du kan for å komme overens med ham mens dere ennå er på veien». Om dette skriver Halvor Bergan:

Skriftemålet kan også være en hjelp til oppgjør mellom mennesker. I skriftemålssamtalen vil det ikke sjelden komme fram ting som viser at det er behov for forsoning mellom mennesker [...]. Hat, uforsonlighet og bitterhet kan skape mye vondt blod mellom mennesker, og skriftemålet kan være en hjelp til å få ryddet dette av veien så det kan bli forsoning og fred.²⁸³

²⁸³ *Skyldig og frikjent. Om skriftemålet*, 43.

Bergan ser ut til å mene at skriftemålet kan være et sted hvor den skriftende oppdager områder i livet hvor det er nødvendig å forsones seg med mennesker. Dette er åpenbart områder hvor sjelesørgeren eller skriftefaren også kan være til hjelp med veiledning og samtale.

I lys av en slik forståelse av det psykologiske og relasjonelle behovet for forsoning, oppgjør og gjenopprettelse, kan vi se på den lutherske forståelsen av bot, bestående av angeren og troen. Flere av informantene uttrykker at den angrende bør ha et ønske om å omvende seg. Informant 4 sier for eksempel at når vedkommende i en forbønnssituasjon mottar en syndsbejelse, så kan vedkommende si: «[...] det er mulig for meg å uttale tilgivelse over deg akkurat nå, for det du presenterer er en sann anger [...]». Her er altså angeren vektlagt. Hvis denne angeren ikke er tilstede hos den skriftende, og dermed heller ikke et ønske om omvendelse, kan det tenkes at vedkommende ikke har en rett forståelse av skriftemålet. Med det menes at den skriftende ikke tar på alvor det faktum at skriftemålet er ment å virke som en hjelp for personer som ikke greier å føle seg tilgitt eller som ikke selv greier å komme over noe de opplever de har gjort galt. Hvis man ønsker tilgivelse for noe man selv ikke angreir på og mener er galt, vil tilgivelsen spille en særdeles liten rolle.

Bibelen formaner de troende til å omvende seg fra en tidligere livsførsel når de kommer til tro, nemlig at troende søker å bli helliggjort. I forhold til skriftemålet sier informant 2:

[...] det ligger jo implisitt i det at man ønsker å gå til skrifte, at man ønsker å leve et liv som er helliggjort, et liv som er annerledes. [...] Det er jo noe som henger sammen med at man ønsker å gå til skrifte, at man ønsker å leve et hellig liv for Gud, og at det er en prosess i helliggjørelsen, det kan det jo absolutt være.

Og informant 5 sier også om skriftemålet at «[...] det har betydning for helliggjørelse, vekst, modning, kristuslikhet». Informantene mener på den måten at skriftemålet kan være et steg i veien mot helliggjørelse, hvor det da innebærer et ønske om omvendelse fra den synd man bekjenner. Men hvorvidt en slik anger alltid er mulig å se hos den

angrende er et annet spørsmål. Informant 5 sier for eksempel at:

Så jeg kommer ikke på noen tilfeller jeg, hvor det ikke skal være mulig å kunne tilgi synd der hvor mennesker redelig, ærlig, sant og ekte ber om tilgivelse for synden. Så det må jo være i situasjoner hvor det er skjult agenda [...]. Da trenger man den gaven som heter evnen til å prøve ånder, som handler om evne til å fastslå kilde.

Her pekes det altså på at man må ha en åndelig gave til å kunne se hvorvidt den skriftende er sann i sin anger og bekjennelse.

Det er nok ikke alle som vil hevde å ha en slik gave, slik at å fastslå hvorvidt det foreligger en oppriktig anger vil kanskje ikke alltid være mulig. Men det er klart at man vil kunne se om den skriftende forsøker å vende om fra sin tidligere livsførsel og om det følger gode gjerninger. Dette er også slik lutheranerne tenkte, hvor de forventet gode gjerninger som en frukt av boten.²⁸⁴

Det er derimot ikke det samme som å si at den angrende skal tillegge seg en lovisk livsførsel, hvor vedkommende forsøker å leve etter Bibelens forskrifter, for slik å bevise sin anger. Men en endret livsførsel kan vitne om en ekte forandring i den angrende, og et reelt ønske om å leve et godt liv for seg selv og andre, samtidig som vedkommende lever i visshet om at frelsen ikke kommer ved skriftemål eller gjerninger, men ved tro. Dermed kan skriftemålet også virke som en hjelp i forhold til helligjørelsen, ved at det kan konkretisere et sted hvor den angrende omvender seg, som igjen kan føre til oppgjør og gode gjerninger.

5.3.4 Oppsummering

Ovenfor har informantenes forståelse av de ulike delene av skriftemålet blitt drøftet i lys av forskjellige teorier rundt disse. Først så vi på *syndsbekjennelsen*, som er en viktig del av skriftemålet. En fullstendig syndsbekjennelse, hvor alle synder må, eller bør, ramses opp, er imidlertid ikke nødvendig. Likevel kan det se ut til at det er nødvendig å være

²⁸⁴ *Konkordieboken*, 33.

ærlig om den synden som bekjennes, slik at den skriftende ikke utelater viktige deler av det vedkommende ønsker å bli ferdig med.

Absolusjonen er også en viktig del av skriftemålet. Alle informantene har erfaring med å gi absolusjon, selv om ikke alle har gjort det innenfor rammene av det tradisjonelle skriftemålet. Samtidig er det viktig at grunnlaget for absolusjonen kommer fram enten i absolusjonen eller skriftemålet som helhet. Dette er for at den skriftende skal ha et godt utgangspunkt for å kunne tro på den tilgivelsen som gis i absolusjonen.

Absolusjonen bygger på læren om *nøklemakten*, altså autoriteten til å binde eller løse synd. Denne læren kan begrunnes ut fra Bibelen, og som vi så har alle troende blitt gitt denne nøklemakten på vegne av det kristne felleskapet. Likevel må den som forretter skriftemål og absolusjon ta visse forholdsregler. Skriftefaren må overholde taushetsplikten. Det er også viktig at skriftefaren sørger for at den skriftende har tillit til vedkommende og føler seg trygg. Samtidig kan det tenkes at personer med erfaring innenfor sjelesorg og veiledning trolig er bedre egnet til å forrette skriftemål, og at det heller ikke er noe problem å skrifte til noen utenfor sin egen menighet.

Til slutt så vi på *botsøvelsene*, hvor det viste seg at botsøvelser ikke er nødvendige, siden de ikke kan bedre menneskers stilling overfor Gud. På den annen side kan det likevel foreligge et psykologisk behov hos den angrende om å gjøre opp for seg, samtidig som Bibelen oppfordrer de troende til å gjøre opp seg imellom. Skriftemålet kan være en hjelp til å oppdage områder hvor man har behov for oppgjør. Samtidig så vi at en sann og oppriktig anger vil medfølge omvendelse, hvor den angrende vil omvende seg fra en tidligere syndig livsførsel og ønske å leve et bedre liv i etterkant av skriftemålet. Gode gjerninger og omvendelse fra synd kan være et tegn på at den skriftende virkelig angrer sine synder. På denne måten kan skriftemålet ha betydning for helligjørelsen.

5.4 Begrunnelse for skriftemålet i lys av relevant teori

5.4.1 Begrunnelse for skriftemålet utenfor Bibelen

I min undersøkelse blant informantene oppdaget jeg at de fleste av dem har erfaringer av at skriftemålet har en reell psykologisk effekt på mennesker. De av dem som har gått

til skriftemål har opplevd en positiv følelse av befrielse og av å bli ferdig med noe de har slitt med. Og om de ikke har erfaring med skriftemålet selv, sier en av dem at det å tilsi syndenes forlatelse har vært en kraftfull opplevelse, som jeg tolker dithen at det opplevdes positivt. På bakgrunn av dette har jeg tatt det med som en begrunnelse av skriftemålet, men da en begrunnelse utenfor Bibelen.

Vi har flere ganger berørt dette temaet ovenfor, og som vi har sett, bekreftes informantenes opplevelse av skriftemålet av Erik Berggren i hans psykologiske undersøkelse av skriftemålet. Selv om undersøkelsene Berggren støtter seg på ikke virker å være utført blant pinsevenner, ser det ut til at informantenes erfaringer støtter opp om noen av de tendensene han framhever hos de som går til skriftemål. Selv om opplevelsen av skriftemålet og dets psykologiske aspekt ikke er hovedanliggende i min avhandling, er det faktum at skriftemålet har en reell og positiv mentalhygienisk effekt likevel en viktig og god begrunnelse for å praktisere skriftemålet.

På den annen side kan kanskje det psykologiske aspektet ved skriftemålet og de som går til skrifte vise at dette er et sted hvor man bør vise aktsomhet. Informant 1 sier:

Det er aldri jeg er så varsom med å i det hele tatt reflektere om bruken av skrifte som i møtet med nevrotiske mennesker. Enda de kanskje vil være de som ba om det, fordi de kjenner på denne skyldigheten. Men det er noe med å finne denne balansen mellom [...] når bidrar du til å bekrefte syndigheten og når blir dette en løsemakt.

Altså kan skriftemålet kanskje bli et sted hvor den skriftende bare får bekreftet sin syndighet, framfor å få hjelp med å forstå hvorfor vedkommende føler det slik. Berggren tar også opp dette, og mener det kan være et problem blant personer som er skrupuløse og har «[...] perpetual feelings of guilt», eller evigvarende skyldfølelser.²⁸⁵ Tilsigelsen av syndenes forlatelse mister i så måte sin betydning for dem, og skriftemålet bidrar kun til å forsterke følelsen av å være syndig.²⁸⁶ Dette kan igjen være en bidragende faktor til at skriftemålet ikke lenger beholder sin intenderte funksjon, mener Berggren, som sier: «[...] too frequent confession appears to involve risk that the act may loose its

²⁸⁵ Berggren, *The Psychology of Confession*, 7.

²⁸⁶ Ibid.

seriousness and true meaning, thus becoming a formality observed by perturbed people with a view to obtaining momentary peace of mind». ²⁸⁷ En slik misforståelse av skriftemålets egentlige betydning og bruk bemerkes, som vi har sett, også av flere av informantene.

Dermed ser vi hvordan de positive følelsene som kommer av skriftemålet, samt dets positive mentalhygieniske effekt er en god begrunnelse for å bruke skriftemålet. Samtidig gir det grunn til å vise varsomhet i bruken av det, i møte med nevrotiske personer som søker det kun for å lette sin samvittighet, hvor det kanskje ikke foreligger reell skyld og et reelt behov for å skrive.

5.4.2 Begrunnelse for skriftemålet i Bibelen

Ovenfor har vi sett på de ulike delene av skriftemålet, samt ikke-bibelske begrunnelser for å praktisere skriftemålet. Informantene peker imidlertid på flere ulike bibelsteder som fungerer som mer generelle begrunnelser for skriftemålspraksis.

Et av disse bibelstedene er 1 Joh 1,7-9:

Men dersom vi vandrer i lyset, slik han selv er i lyset, da har vi fellesskap med hverandre, og blodet fra Jesus, hans Sønn, renses oss for all synd. Sier vi at vi ikke har synd, da bedrar vi oss selv, og sannheten er ikke i oss. Men dersom vi bekjenner våre synder, er han trofast og rettferdig, så han tilgir oss syndene og renses oss for all urett.

Slående ved disse bibelversene er at de ikke ser ut til å snakke om det å bekjenne synd overfor et annet menneske, selv om det er uklart hvem man skal bekjenne til. ²⁸⁸ Dermed er det ikke et påbud om privatskriftemål. Det er imidlertid tydelig at det innebærer en formaning om å være ærlig om sine synder og å bekjenne dem. Det kan på den måten helt klart åpne opp for at syndsbekjennelsen kan skje til et menneske, slik som i

²⁸⁷ Ibid.

²⁸⁸ John Painter, *1, 2, and 3 John*, ed. S.J. Daniel J. Harrington, vol. 18, Sacra Pagina Series (Collegeville, MN: The Liturgical Press, 2002), 155.

skriftemålet. Det kan spesielt være tilfellet hvis man tenker seg at skriftemål til en skriftefar ikke bare skjer til et menneske, men også til Gud.

Dette bibelstedet vil uansett understreke absolusjonens gyldighet, da Gud vil tilgi syndene som bekjennes. I sammenheng med den forståelsen av nøklemakten jeg kom fram til ovenfor, vil det si at skriftefarens tilsigelse av syndenes forlatelse må forstås som bibelsk begrunnet.

Informant 2 henviser sannsynligvis til Sal 32,5, et bibelvers hvor lutheranerne mener de kan begrunne skriftemålet (se pkt. 2.3.3.2). Verset nevner imidlertid ikke privatskriftemål *per se*, men syndsbejennelse og den lettelse som følger av å bejenne synd. På den måten gir det et nytt aspekt til syndsbejennelsen, ved at det ikke bare sier at syndsbejennelse i seg selv er en god ting, men også at det å bejenne kan løfte av skyldfølelse og dårlig samvittighet. Interessant nok er dette, som også informant 2 påpeker, i tråd med de erfaringer som er gjort innenfor psykologien. Lutheranerne begrunnet imidlertid bejennelsen også i Sal 51,6, som vi så ovenfor, som tydelig inneholder en bejennelse, hvor den som bejener erklærer at Gud er rettferdig i sin dom.

Informant 4 ser ut til å tenke seg at teologien som ligger bak skriftemålet er det som står i Jak 5,16. Det som skiller ut dette verset fra de andre vi har sett på så langt, er at det snakker om bejennelse direkte til et annet menneske. Hvorvidt dette verset gjelder privatskriftemålet er likevel ikke klart. I «*Apologi for Den augsburgske bejennelse*» (1531) skriver lutheranerne at dette verset omhandler oppgjør med en man har forurettet.²⁸⁹ Det finnes ulike tolkninger av dette verset, men i forhold til syndsbejennelsen som nevnes her, ser det ikke ut til å utelukke en privat bejennelse overfor et annet menneske, slik man finner i skriftemålet.²⁹⁰ Det kan derimot ikke forstås som et påbud om privatskriftemål, men det kan imidlertid sees på som et tilbud til de troende

²⁸⁹ *Konkordieboken*, 154.

²⁹⁰ Lyder Brun, *Jakobs brev* (Oslo: H. Aschehoug & Co., 1941), 173; Peter H. Davids, *The Epistle of James. A commentary on the Greek Text* (Exeter, UK: The Paternoster Press, 1982), 196; Erling Ruud, *Fortolkning til Brevet til hebreerne og Jakobs brev* (Oslo: Lutherstiftelsens forlag og Lunde forlag, 1970), 174.

om å få bekjenne sine synder til hverandre.²⁹¹ Biskop Per Arne Dahl skriver for eksempel at man finner en anbefaling for det private skriftemål i Jak 5,16.²⁹²

Et annet spørsmål angående Jak 5,16 som kan være relevant i denne sammenhengen er hvorvidt helbredelse her også innebærer psykisk helbredelse, i retning av at syndsbekjennelse nærmest «helbreder» en fra syndeskyld eller psykisk uro. En slik tolkning finnes blant noen av informantene. Det vil i så fall også understreke den positive mentalhygieniske effekten syndsbekjennelse kan ha. På dette punktet er bibelforskerne imidlertid ikke samstemt. Noen mener at dette kan referere til både fysisk så vel som psykisk helbredelse, mens andre mener at det her siktes til det som står i vers 14 og 15 om fysisk helbredelse.²⁹³

En rekke andre skriftsteder snakker om syndsbekjennelse, både privat og offentlig, men hovedvekten av dem finner man i Det gamle testamentet. Et utvalg av slike bibelsteder, i tillegg til de som har blitt nevnt så langt, er: 3 Mos 5,5: «Den som slik har ført skyld over seg, skal bekjenne den synden han har gjort»; 4 Mos 5,7: «[...] da skal de bekjenne synden de har gjort»; Ordsp 28,13: «Den som skjuler syndene sine, skal ikke lykkes; den som bekjenner og vender seg fra dem, finner barmhjertighet»; Mark 1,5 (jf. Matt 3,6): «De bekjente syndene sine og ble døpt av ham i Jordanelven»; Apg 19,18: «Mange av dem som var blitt troende, kom for å bekjenne og fortelle hva de hadde gjort».²⁹⁴ Dermed er et påbud om syndsbekjennelse godt forankret i Bibelen.

Men spørsmålet her er hvorvidt det private skriftemål kan begrunnes ut fra Skriften. Jak 5,16 ser ut til å være det nærmeste man kommer et bibelvers som anbefaler privatskriftemål, iallefall i Det nye testamentet. Samtidig blir man nødt til å se det i en større sammenheng. Som vi har sett bekreftes nøklemakten i bibelsteder som Matt 16,19, 18,18 og Joh 20,23.²⁹⁵ I disse versene gis de troendes samfunn autoritet til å tilgi

²⁹¹ *Fortolkning til Brevet til hebreerne og Jakobs brev*, 174.

²⁹² Dahl, *Oss syndere imellom: et liv i tilgivelse*, 34.

²⁹³ Brun, *Jakobs brev*, 171; Ruud, *Fortolkning til Brevet til hebreerne og Jakobs brev*, 173-74. Davids, *The Epistle of James. A commentary on the Greek Text*, 195.

²⁹⁴ *The Epistle of James. A commentary on the Greek Text*; Franz Mußner, *Der Jakobusbrief* 3ed., Herders Theologischer Kommentar zum Neuen Testament (Freiburg im Breisgau: Herder, 1975), 226.

²⁹⁵ Det eksisterer imidlertid en rekke ulike tolkninger av disse versene, og noen har også hevdet at versene i Matteusevangeliet og Johannesevangeliet må forstås uavhengige av hverandre. Men hvis man her lar Skriften fortolke Skriften, er det slett ikke en ytterliggående tolkning at disse versene gjelder det å

synder på vegne av Gud, altså å gi absolusjon, en tilgivelse man finner grunnlag for i for eksempel Luk 24,47, Apg 3,19 og 1 Joh 1,9.

Selv om skriftemålet ikke nevnes direkte, ser vi at alle de ulike delene av skriftemålet gjør det, som syndsbejennelsen, nøklemakten, absolusjonen og, for den saks skyld, også det å omvende seg. Skriftemålet er dermed en måte å sette disse i system, et tilbud til hvordan å praktisere det. Hvis man betrakter bibelstedene som har blitt behandlet her i lys av de som bekrefter nøklemakten og absolusjonen, ser det altså ut til at Bibelen anbefaler det private skriftemål. I tillegg så vi også at Bibelen bekrefter det psykologien sier om syndsbejennelsens mentalhygieniske effekt, og omvendt, som forsterker begrunnelsen for å praktisere syndsbejennelse og skriftemål. Derimot ser det ikke ut til å finnes noe grunnlag for at skriftemålet skal være påbudt, og privatskriftemålet ser heller ikke ut til å fjerne behovet for oppgjør mellom partene i en konflikt. Men når en angrende kristen har bekjent en synd konkret, da har Gud tilgitt synden. Og siden troende har rett til å meddele denne Guds tilgivelse til hverandre, synes skriftemålet derfor som en god ordning for hvordan disse bibelske konseptene kan gjennomføres.

5.4.3 Oppsummering

Her har vi sett på ulike begrunnelser for skriftemålet. Først så vi hvilke begrunnelser man kan finne for skriftemålet *utenfor Bibelen*. Her så vi hvordan den positive mentalhygieniske effekten skriftemålet har på den som skrifter er en viktig begrunnelse for å praktisere skriftemålet. Samtidig er dette et punkt hvor man bør vise aktsomhet, siden nevrotiske og skrupuløse mennesker kan søke skriftemål for å få en kortvarig følelse av lettelse, mens det på samme tid kan være med på å forsterke deres skyldfølelse.

Deretter ble spørsmålet om hvorvidt skriftemålet kan *begrunnes i Bibelen* behandlet. Her så vi at Bibelen ikke taler direkte om privatskriftemål. Derimot er alle de ulike delene av skriftemålet godt forankret i Skriften, som syndsbejennelsen, nøklemakten og

tilgi og fastholde synd. Samtidig kan det også være flere tolkninger, hvor disse ikke nødvendigvis er gjensidig utelukkende.

absolusjonen. Skriftemålet blir dermed en måte å systematisere disse konseptene på, slik at det kan sies at Bibelen anbefaler privatskriftemål.

5.5 Oppsummering

I dette kapitlet har jeg drøftet ulike sider ved skriftemålet og dets plass i pinsebevegelsen. Her tok jeg først for meg mulige årsaker til at *skriftemålets forekomst og utbredelse* tilsynelatende er relativt liten innenfor pinsebevegelsen. Fem slike årsaker ble framhevet: ikke-obligatorisk skriftemål, avstandtagen til Den katolske kirke, mangel på forkynnelse om skriftemålet, skriftemåls lignende samtaler og nyskapelsesteologi.

Jeg fant ut at obligatorisk skriftemål ikke bør være et krav. Videre kom jeg fram til at der hvor anti-katolske fordommer og holdninger står i veien for bruk av skriftemålet, kan man endre slike holdninger ved for eksempel forkynnelse om og praktisering av skriftemål. Det kan skape bevissthet omkring skriftemålet. Forkynnelsen vil også kunne ha en gjensidig påvirkning på teologien. Skriftemåls lignende samtaler kan tenkes å være negative hvis de ikke gir den samme hjelp som mennesker kan få i skriftemålet. Samtidig kan det tenkes å være positivt med slike samtaler, hvis de likevel gir den samme trøst og lettelse som skriftemålet. Den siste mulige årsaken jeg så på, var påvirkning fra nyskapelsesteologi. Dette er en teologi som fokuserer mer på at kristne er nye skapninger i Kristus enn at kristne kan synde etter omvendelsen.

Videre drøftet jeg viktige sider ved informantenes *forståelse av skriftemålet*. Her ble det fokusert på de mest sentrale områder ved skriftemålet, som er syndsbejnelsen, absolusjonen, nøklemakten, de som forretter skriftemålet og botsøvelser. Jeg kom fram til at det ikke er nødvendig å bekjenne alle synder man kan komme på, men at man bør bekjenne hele sannheten om den synden man ønsker å bli ferdig med. Absolusjonen er sentral for at den skriftende skal kunne føle seg tilgitt. Derfor bør også begrunnelsen for absolusjonen komme fram i løpet av skriftemålet. Nøklemakten kan begrunnes i Bibelen, og er en autoritet til å tilgi eller fastholde synd på Guds vegne. Den er gitt til hele det kristne felleskapet, ikke til noen bestemte enkeltpersoner. Deretter fant jeg ut at det kan stilles noen krav og forventninger til de som mottar skriftemål, hvor det viktigste er at de overholder taushetsplikten. Jeg drøftet så botsøvelsene, og jeg kom fram til at de ikke

er nødvendige med tanke på å oppnå tilgivelse eller frelse. Mennesker kan likevel ha behov for å gjøre opp for syndene sine overfor mennesker, noe Bibelen oppfordrer til. Skriftemålet kan også ha betydning for helliggjørelsen, ved at man omvender seg og ønsker å leve et bedre liv i etterkant av skriftemålet.

Til slutt ble også *begrunnelser for skriftemålet* drøftet. Det ble tatt utgangspunkt i to ulike kilder for å begrunne skriftemålet, hvor jeg drøftet både begrunnelser ut fra psykologiske perspektiver og begrunnelser man kan finne i Bibelen. Her fant jeg ut at skriftemålet kan begrunnes ut fra den positive psykologiske helseeffekten det kan gi den skriftende. Videre kom jeg også fram til at Bibelen anbefaler bruk av skriftemålet. Det er en praktisering av bibelske konsepter som syndsbejelsen, absolusjonen og nøklemakten.

6 Konklusjon

6.1 Forskningsresultat

I denne avhandlingen tok jeg utgangspunkt i problemstillingen: *Hvilken plass har skriftemålet i pinsebevegelsen i Norge i dag?*

I tillegg formulerte jeg noen forskningsspørsmål som har hjulpet med å veilede arbeidet med å besvare problemstillingen. Disse er: 1) *Praktiseres noen form for skriftemål eller skriftemålsliknende bekjennelser av personlig synd i pinsebevegelsen i Norge?* 2) *Hvordan kan en slik praksis se ut?* 3) *Hvordan forholder norske pinsevenner seg til skriftemålet og bekjennelse av personlig synd?* 4) *Hva er årsakene til en slik praksis, eller mangelen på den, i pinsebevegelsen?*

Dette er det jeg har forsøkt å besvare i denne avhandlingen. Framgangsmåten for å samle inn data for å besvare disse spørsmålene har vært ved å foreta delvis strukturerte intervjuer med 5 informanter fra pinsebevegelsen. Intervjuene ble transkribert og deretter analysert ved empirisk teoriutvikling, slik denne metoden er framstilt av for eksempel Alan Bryman. Dette innebar at dataene ble kodet gjentatte ganger, deretter kategorisert. Studien har også blitt utført i tråd med etiske retningslinjer som gjelder for en slik undersøkelse. På bakgrunn av undersøkelsen jeg har foretatt, og med utgangspunkt i problemstillingen og forskningsspørsmålene, mener jeg at jeg har besvart avhandlingens problemstilling.

I min undersøkelse fant jeg ut at skriftemålet praktiseres innenfor pinsebevegelsen, selv om det ser ut til at bruken av det er begrenset. I tillegg til at det praktiseres privatskriftemål innenfor bestemte rammer, utføres det også skriftemålsliknende samtaler, hvis funksjon kan være av noe samme art som skriftemålet. Jeg fant også at for informantene innebærer skriftemålet syndsbekjennelse og absolusjon, men også gjerne en skriftemålssamtale, eller en samtale av sjelesørgerisk art, og noen ganger bønn. Et av de mest overraskende elementene synes jeg var informantenes åpenhet for å tilsi syndenes forlatelse på vegne av Gud. I drøftingen av absolusjonen fant jeg imidlertid ut at det er bibelsk belegg for en slik absolusjon.

Formålet med skriftemålet, i informantenes forståelse, ser ut til å være å hjelpe mennesker med deres opplevelse av skyld og syndighet, og til å kunne gi slipp på disse nedtyngende følelsene. Dette vil blant annet innebære at de som går til skriftemål blir hjulpet med å kunne tro at de er tilgitt. Flere av informantene har selv subjektive erfaringer av at skriftemålet har gitt dem følelser av lettelse og befrielse. Interessant var det også å finne ut at dette psykologiske aspektet ved skriftemålet kan bekreftes i psykologien.

Jeg har gjort rede for og drøftet fem årsaker til at skriftemålets utbredelse ser ut til å være liten, slik min undersøkelse viser. Disse var ikke-obligatorisk skriftemål, avstandtagen til Den katolske kirke, mangel på forkynnelse om skriftemålet, skriftemålsliknende samtaler og nyskapelsesteologi.

Videre tok jeg for meg syndsbejelsen, absolusjonen, nøklemakten, de som forretter skriftemål og botsøvelser, som er sentrale sider ved skriftemålet. Jeg kom imidlertid fram til at botsøvelser ikke bør ha en plass i skriftemålet.

Undersøkelsen viste at informantene begrunner skriftemålet i Bibelen, men også i skriftemålets positive mentalhygieniske virkning. Jeg har også behandlet spørsmål i tilknytning til begrunnelser for å praktisere skriftemål, hvor jeg drøftet mulige begrunnelser både i og utenfor Bibelen. Her oppdaget jeg at skriftemålet kan begrunnes ut fra begge deler.

De normativt-veiledende synspunkter som kommer fram i disse drøftingene, mener jeg vil kunne ha både systematisk- og praktisk-teologisk betydning.

6.2 Implikasjoner for det pentekostale skriftemål

I løpet av oppgaven har jeg lagt fram noen normativt-veiledende synspunkter på skriftemålet som vil kunne ha implikasjoner for hvordan pinsevenner forholder seg til skriftemålet. Jeg vil i korthet forsøke å trekke sammen noen av disse her.

For det første viste jeg både at Bibelen anbefaler skriftemålet, og at erfaringer hos informantene og innenfor psykologien styrker en oppfatning om at skriftemålet bør være tilgjengelig for mennesker som har behov for det. Derfor trenger ikke pinsevenner på et generelt grunnlag å ta avstand fra katolsk praksis på dette punktet. Avstandtagen til Den katolske kirke ser nemlig ut til å ha vært en påvirkende faktor til at skriftemålet har vært lite utbredt blant pinsevenner. Men som jeg kom fram til i min drøfting ovenfor, kan det være teologisk legitimt å ta avstand fra deler av katolsk skriftemålsteologi, som for eksempel obligatorisk skriftemål, botsøvelser og deres forståelse av nøklemakten.

Videre bemerket jeg at det er nødvendig med en bevisstgjøring rundt skriftemålet hvis det skal kunne tas i bruk i større grad. Dette forutsetter blant annet at det informeres om hva skriftemålet er, at det gjøres tilgjengelig og at pinsemenighetene har en velutviklet teologi rundt det. Her vil spesielt forkynnelse om skriftemålet være viktig.

Det er samtidig også viktig å være reflektert rundt hvordan privatskriftemålet gjennomføres, og hvem som forretter det. Et poeng ved skriftemålet er som sagt at den skriftende skal kunne tro seg tilgitt for den synd som bekjennes. Derfor må det i skriftemålet gis en avløsning, hvor det i løpet av skriftemålet også kommer klart fram at denne avløsningen er godt begrunnet i Guds Ord. I tillegg må den som mottar skriftemålet være opptatt av å skape tillitt i skriftemålssituasjonen, og ikke minst overholde taushetsplikten.

6.3 Videre forskning

Ulike momenter ved arbeidet med denne avhandlingen har gjort at jeg har sett noen områder hvor det kunne vært interessant med videre forskning.

For det første kunne det vært nyttig med en kvantitativ undersøkelse om hvor stor utbredelse skriftemålet faktisk har i pinsebevegelsen i Norge. Det kunne avdekket blant annet hvilke holdninger norske pinsevenner har til skriftemålet mer generelt, og hatt verdi i forhold til forskningens overførbarhet.

For det andre ville det vært interessant med en historisk studie av skriftemålet innenfor pinsebevegelsen. En slik undersøkelse måtte ikke bare se på skriftemålets plass i pinsebevegelsen tidligere, men avdekket og redegjort for hvilke faktorer som har vært avgjørende i forhold til bruken av skriftemål, eller mangelen på det.

For det tredje ser jeg for meg at forskning rundt skriftemålet i pinsebevegelsen kunne ha blitt behandlet i lys av en mer helhetlig pentekostal-systematisk teologi, med henblikk på å integrere skriftemålet i pentekostal dogmatikk og praksis.

Videre forskning vil også kunne se på hvordan praksis med det private skriftemål kunne integreres i menighetene på best mulig måte. Man kunne komme med innspill på hvordan skriftemålet kunne gjennomføres på en god måte i norske pinsemenigheter i dag, ved å teste ut forskjellige strategier og praksiser.

Bibliografi

- Austad, Torleiv. *Tolkning av kristen tro. Metodespørsmål i systematisk teologi*. Kristiansand: Høyskoleforlaget, 2008.
- Barratt, Thomas Ball. *Minneutgave. 3: Skrifter i utvalg. Brennende spørsmål*. Oslo: Filadelfiaforlaget, 1950.
- . *Minneutgave. 5: Verdens midtpunkt - Jesus. Hva han var, er og blir, og hva nyteologene har villet gjøre ham til*. Oslo: Filadelfiaforlaget, 1950.
- Bergan, Halvor. *Skriftemål og skriftestol: skriftemålet i Den norske kirke fra reformasjonstiden til i dag*. Oslo: Universitetsforlaget, 1982.
- . *Skyldig og frikjent. Om skriftemålet*. Kristiansand: [H. Bergan], 1998.
- Berggren, Erik. *The Psychology of Confession*. Studies in the history of religions. Leiden: E. J. Brill, 1975.
- Bonhoeffer, Dietrich. *Et liv i felleskap og Bibelens bønnebok*. Oslo: Land og kirke - Gyldendal, 1979.
- Brun, Lyder. *Jakobs brev*. Oslo: H. Aschehoug & Co., 1941.
- Bryman, Alan. *Social Research Methods*. 4th ed. New York: Oxford University Press Inc., 2012.
- Creswell, John W. *Research Designs. Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches*. 3rd ed. Thousand Oaks, CA: SAGE Publications Inc., 2009.
- Dahl, Per Arne. *Håp: på leting etter et liv og en fremtid*. Oslo: Schibsted, 1999.
- . *Oss syndere imellom: et liv i tilgivelse*. Oslo: Luther-Credo, 1979.
- . *Under åpen himmel*. Oslo: Schibsted, 1994.
- Davids, Peter H. *The Epistle of James. A commentary on the Greek Text*. Exeter, UK: The Paternoster Press, 1982.
- Decrees of the Ecumenical Councils. Volume 1. Nicaea to Lateran V*. edited by Norman P. Tanner S.J. 2 vols London: Sheed and Ward, 1990.
- Decrees of the Ecumenical Councils. Volume 2. Trent to Vatican 2*. edited by Norman P. Tanner S.J. London: Sheed and Ward, 1990.
- Den katolske kirkes katekisme*. Oslo: St. Olav forlag, 1994.
- Duffield, Guy P., and Nathaniel M. Van Cleave. *Foundations of Pentecostal Theology*. San Dimas, CA: L.I.F.E. Bible College, 1987.

- Dunn, James D. G. "Pinsevevne." In *2000 år med Kristus*, edited by Carl Fr. Wisløff. Oslo: Luther Forlag, 1981.
- Ekorness, Karsten. «Samtaler» med T.B. Barratt. Oslo: Filadelfiaforlaget, 1991.
- Halvorsen, Knut. *Å forske på samfunnet. En innføring i samfunnsvitenskapelig metode*. 5. ed. Oslo: Cappelens Forlag, 2008.
- Heiler, Friedrich. *Die Ostkirchen. Neubearbeitung von «Urkirche und Ostkirche»*. München: Ernst Reinhardt Verlag, 1971.
- Konkordieboken. Den evangelisk-lutherske kirkes bekjennelsesskrifter*. Oslo: Lunde Forlag, 1985. 1580.
- Kvale, Steinar. *Interviews. An Introduction to Qualitative Research Interviewing*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications, 1996.
- Lange, Solveig Barratt. *T.B. Barratt: et Herrens sendebud*. Oslo: Filadelfiaforlaget, 1962.
- "The Litany." In *The Book of Common Prayer*. Cambridge: University Press, 1967.
- Mowat, Harriet, and John Swinton. *Practical Theology and Qualitative Research*. London: SCM Press, 2006.
- Mußner, Franz. *Der Jakobusbrief Herders Theologischer Kommentar zum Neuen Testament*. 3 ed. Freiburg im Breisgau: Herder, 1975.
- Nysæter, Bjarne. *Kristenliv og temperament*. Oslo: Filadelfiaforlaget, 1969.
- Olsen, Peder. *Det private skriftemål*. Oslo: Lutherstiftelsen, 1961.
- Painter, John. *1, 2, and 3 John*. Sacra Pagina Series. edited by S.J. Daniel J. Harrington. Vol. 18, Collegeville, MN: The Liturgical Press, 2002.
- Pinsebevegelsen i Norge 75 år, 1907-1982: jubileumskonferansen i tekst og bilder* Oslo: Filadelfiaforlaget, 1982.
- Ruud, Erling. *Fortolkning til Brevet til hebreerne og Jakobs brev*. Oslo: Lutherstiftelsens forlag og Lunde forlag, 1970.
- Senn, Frank C. *Christian Liturgy. Catholic and Evangelical*. Minneapolis, MN: Augsburg Fortress, 1997.
- Skjevesland, Olav. *Invitasjon til praktisk teologi. En faginnføring*. Oslo: Luther Forlag, 1999.
- Thagaard, Tove. *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitativ metode*. 3. ed. Bergen: Fagbokforlaget, 2009.
- Trannum, Ivar. *Menigheten og vi*. Oslo: Filadelfiaforlaget, 1965.
- Ware, Timothy. *The Orthodox Church*. New ed. London: Penguin Books, 1993.

Westminster Confession of Faith. Reprinted with Westminster confession corrected and reset ed. Glasgow: Free Presbyterian Publications, 1994.

Wisløff, Carl Fr. *Kristne kirkesamfunn*. Oslo: Lunde, 1988.

Internett:

"The Canons of the Church of England. Section B." 7th. Church House Publishing. Hentet fra: <https://http://www.churchofengland.org/about-us/structure/churchlawlegis/canons/section-b.aspx - p50>, den 2.10.2014.

"Confession (religion)." Hentet fra [http://en.wikipedia.org/wiki/Confession_\(religion\)_-cite_ref-Belton2010_22-0](http://en.wikipedia.org/wiki/Confession_(religion)_-cite_ref-Belton2010_22-0), den 25.9.2014.

Pope, Alexander. *Essay On Criticism*. Hentet fra <http://poetry.eserver.org/essay-on-criticism.html>, den 10.9.2014.

Schmemmann, Alexander. "Confession and Communion. Report to the Holy Synod of Bishops of the Orthodox Church in America." Hentet fra <http://www.schmemmann.org/byhim/confessionandcommunion.html>, den 26.9.2014.

Innholdsfortegnelse vedlegg

Vedlegg 1: Informasjonsskriv og samtykkeerklæring

Vedlegg 2: Intervjuguide

Vedlegg 3: Svarbrev fra Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste

INFORMASJON

om deltagelse i intervju i forbindelse med masteroppgave

Informasjon vedrørende deltakelse i intervju i forbindelse med mastegradsavhandling ved Det teologiske menighetsfakultet med tema skriftemålet i pinsebevegelsen i Norge.

Takk for vår samtale tidligere hvor du takket ja til å delta i et intervju i forbindelse med min mastergradsoppgave. Jeg er student på Menighetsfakultetet i Oslo og skriver nå min avhandling i teologi. Her er jeg ute etter å undersøke det private skriftemålets plass i pinsebevegelsen i Norge i dag, hvor jeg vil se på om og hvordan dette gjøres, hvordan det evt. har blitt opplevd og hvilke begrunnelser det finnes for og imot skriftemål eller skriftemålsignende syndsbekejnelser i pinsebevegelsen.

Jeg vil altså prøve å finne ut hvordan dette muligens praktiseres, hvordan pinsevenner forholder seg til dette og hva årsakene til det er. I tillegg ønsker jeg å drøfte funnene mine opp imot hva en bibelsk forståelse av skriftemål og syndsbekejnelse kan si om dette.

For å finne ut av dette har jeg tenkt å intervju opptil 6 personer fra forskjellige menigheter med ulike roller innad i pinsebevegelsen som kan dele sine tanker og erfaringer rundt dette tema. Disse kan være både menighetsledere, sjelesørgere eller vanlige medlemmer i norske pinsemenigheter. Intervjuet kommer sannsynligvis til å ta mellom én og halvannen time, og vi kan bli enige om hvor intervjuet skal finne sted. Jeg har mulighet for å reise dit du er og møte deg der.

Under intervjuet ønsker jeg å bruke lydopptaker og ta noen notater underveis. Lydopptaket fra intervjuet vil bli transkribert. Alle data vil være anonymiserte og når masteravhandlingen er ferdigskrevet og levert, vil lydopptakene slettes. Jeg vil være den eneste som kjenner informantenes identitet, og enkeltpersoner skal ikke kunne gjenkjennes i den endelige oppgaven.

Det er viktig å huske på at deltakelse i denne undersøkelsen er helt frivillig, og du kan trekke deg fra å delta når som helst i prosessen uten å oppgi grunn. Dersom du trekker deg, vil alle data om deg bli makulert. Målet er at oppgaven skal være ferdig innen sommeren 2015.

Min veileder i dette prosjektet er førsteamanuensis Terje Hegertun.

Studiet er meldt inn til Personvernombudet for forskning, Norsk Samfunnsvitenskapelig Datatjeneste A/S.

Hvis du har spørsmål kan du kontakte meg ved ringe meg på telefonnummer 476 64 285 eller ved å sende en e-post til Niklas.R.Slettevoll@stud.mf.no/niklasrobin@hotmail.com.

Hvis du svarer ja til å delta i dette prosjektet, tar jeg kontakt for å avtale tid og sted for intervjuet.

Med vennlig hilsen

Niklas Robin Slettevoll
Pilestredet 69
0350 Oslo

SAMTYKKEERKLÆRING

Jeg har mottatt informasjon om studien «Forlat oss vår skyld - En kvalitativ studie av det private skriftemålets plass i den norske pinsebevegelsen i dag» og ønsker å stille til intervju.

Signatur: _____ Telefonnr.: _____

INTERVJUGUIDE

Innledningsspørsmål

- Hva tenker du når du hører ordet «skriftemål»?

1. Skriftemålets forekomst i pinsebevegelsen

- Hvilket kjennskap har du til skriftemålspraksis i din menighet?
 - I hvor stort omfang er du kjent med at en slik praksis forekommer?
 - Inviteres det til skriftemål eller syndsbejennelse?
 - Forkynnes det om dette?

2. Pinsevenners forståelse av skriftemålet

- En enkel definisjon av skriftemålet kan være at det er «å bekjenne synd og ta imot tilgivelse.» Hva tenker du om dette?
 - *Hva tenker du om bekjennelse av personlig synd overfor andre troende?*
 - *Hva tenker du om det å tilgi på vegne av Gud?*
 - *Hvordan passer skriftemålet inn med ditt syn på frelse?*
 - *Helliggjørelse?*
 - *Tilgivelse?*
 - *Hvordan forstår du personlig synd?*
 - *Hvilke tanker har du om botsøvelser?*

3. Det pentekostale skriftemålets fenomenologi

- Hvordan bekjenner du synd?

- *Har du noen erfaringer med skriftemål eller skriftemålsliknende bekjennelser av personlig synd?*
- *Hvordan opplevde du dette?*
- *Hvem ber du om tilgivelse?*
- *Hvilken rolle spiller det hvem du bekjenner synd eller skrifter til?*
- *Hva gjør du for å forsikre deg om syndenes forlatelse?*
- *Tenker du at det forskjell på synder, at noen er mer alvorlig enn andre?*

4. Pinsevenners motivasjon for og begrunnelse av skriftemålet

- *Hvilke grunner ser du for eller imot en skriftemålspraksis?*
 - *Hva har vært din motivasjon for å skrifte, eller evt. for ikke å skrifte?*
 - *Hvilke forventninger har du til en slik samtale?*
 - *Hvilke bibelsteder er sentrale for deg i denne sammenhengen?*
 - *I Jak 5,16 står det: «Bekjenn da syndene for hverandre og be for hverandre, så dere kan bli helbredet. Et rettferdig menneskes bønn er virksom og utretter mye.» Hvordan forstår du dette?*

Terje Hegertun
Det teologiske menighetsfakultet
Postboks 5 144 Majorstua
0302 OSLO

Harald Hårfagres gate 29
N-5007 Bergen
Norway
Tel: +47-55 58 21 17
Fax: +47-55 58 96 50
nsd@nsd.uib.no
www.nsd.uib.no
Org.nr. 985 321 884

Vår dato: 20.10.2014

Vår ref: 40207 / 3 / KH

Deres dato:

Deres ref:

TILBAKEMELDING PÅ MELDING OM BEHANDLING AV PERSONOPPLYSNINGER

Vi viser til melding om behandling av personopplysninger, mottatt 08.10.2014. Meldingen gjelder prosjektet:

<i>40207</i>	<i>Forlat oss vår skyld. Et kvalitativt studie av det private skriftermålets plass i den norske pinsebevegelsen i dag</i>
<i>Behandlingsansvarlig</i>	<i>Det teologiske menighetsfakultet, ved institusjonens øverste leder</i>
<i>Daglig ansvarlig</i>	<i>Terje Hegertun</i>
<i>Student</i>	<i>Niklas Robin Slettevoll</i>

Personvernombudet har vurdert prosjektet, og finner at behandlingen av personopplysninger vil være regulert av § 7-27 i personopplysningsforskriften. Personvernombudet tilrår at prosjektet gjennomføres.

Personvernombudets tilråding forutsetter at prosjektet gjennomføres i tråd med opplysningene gitt i meldeskjemaet, korrespondanse med ombudet, ombudets kommentarer samt personopplysningsloven og helseregisterloven med forskrifter. Behandlingen av personopplysninger kan settes i gang.

Det gjøres oppmerksom på at det skal gis ny melding dersom behandlingen endres i forhold til de opplysninger som ligger til grunn for personvernombudets vurdering. Endringsmeldinger gis via et eget skjema, <http://www.nsd.uib.no/personvern/meldeplikt/skjema.html>. Det skal også gis melding etter tre år dersom prosjektet fortsatt pågår. Meldinger skal skje skriftlig til ombudet.

Personvernombudet har lagt ut opplysninger om prosjektet i en offentlig database, <http://pvo.nsd.no/prosjekt>.

Personvernombudet vil ved prosjektets avslutning, 30.06.2015, rette en henvendelse angående status for behandlingen av personopplysninger.

Vennlig hilsen

Katrine Utaaker Segadal

Kjersti Haugstvedt

Kontaktperson: Kjersti Haugstvedt tlf: 55 58 29 53

Vedlegg: Prosjektvurdering

Kopi: Niklas Robin Slettevoll niklasrobin@hotmail.com

Dokumentet er elektronisk produsert og godkjent ved NSDs rutiner for elektronisk godkjenning.

Avdelingskontorer / District Offices:

OSLO: NSD, Universitetet i Oslo, Postboks 1055 Blindern, 0316 Oslo. Tel: +47-22 85 52 11. nsd@uio.no

TRONDHEIM: NSD, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, 7491 Trondheim. Tel: +47-73 59 19 07. kyrre.svarva@svt.ntnu.no

TROMSØ: NSD, SVF, Universitetet i Tromsø, 9037 Tromsø. Tel: +47-77 64 43 36. nsdmaa@sv.uit.no

Utvalget informeres skriftlig om prosjektet og samtykker til deltakelse. Informasjonsskrivet er godt utformet.

Forventet prosjektslutt er 30.06.2015. Ifølge prosjektmeldingen skal innsamlede opplysninger da anonymiseres. Anonymisering innebærer å bearbeide datamaterialet slik at ingen enkeltpersoner kan gjenkjennes. Det gjøres ved å:

- slette direkte personopplysninger (som navn/koblingsnøkkel)
- slette/omskrive indirekte personopplysninger (identifiserende sammenstilling av bakgrunnsopplysninger som f.eks. bosted/arbeidssted, alder og kjønn)
- slette lyd- og videoopptak